

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ
ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

27 жовтня 2023 року

м. Одеса

2023

УДК 341.74(477)
В40

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

С **Дотримання прав і свобод людини Національною
поліцією України в умовах глобальних викликів
сьогодення:** матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції, м. Одеса, 27 жовтня 2023 р. – Одеса : ОДУВС,
2023. – 162 с.

УДК 341.74(477)
В40

© ОДУВС, 2023

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Насамперед я хочу висловити подяку всім, хто знайшов можливість взяти участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення».

Мені дуже приємно, що до науково-практичної конференції виявлено значний інтерес і, незважаючи на складну ситуацію в країні, географія гостей нашого заходу є досить широкою.

У сучасних умовах, коли світ стикається з низкою глобальних викликів, забезпечення дотримання прав і свобод людини є особливо важливим. Військова агресія проти України є грубим порушенням міжнародного права та прав людини. У цих умовах діяльність поліції України спрямована на захист прав і свобод громадян, а також на забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану.

На сьогоднішньому заході ми покликані обговорити ключові аспекти гарантування прав та свобод громадян в сучасних умовах та висловити свої думки щодо центральних питань в цій сфері, а також ролі Національної поліції в їх забезпеченні.

У період воєнного стану дотримання прав людини залишається критично важливою складовою правового простору країни. Навіть у надзвичайних обставинах, коли суспільство може бути піддане серйозним випробуванням, необхідно забезпечити захист прав і свобод кожного громадянина.

Міжнародні та національні нормативні акти надають зобов'язання державам забезпечувати дотримання основних прав людини навіть у надзвичайних ситуаціях, таких як воєнний стан. Це означає, що влада повинна діяти в рамках закону і регулювати свою діяльність таким чином, щоб уникнути або мінімізувати порушення прав громадян.

Право на життя, недоторканість особи, право на захист від підтримання примусової праці, заборона катувань і нелюдського або принижуючого ставлення - це лише кілька базових прав, які навіть у період воєнного стану не підлягають скасуванню.

Для успішного функціонування правового простору у воєнний період, необхідно розробити механізми контролю та нагляду за діяльністю правоохоронних органів та інших відомств, що забезпечують безпеку країни. Забезпечення відкритості та прозорості в роботі таких органів є надзвичайно важливим для встановлення довіри суспільства до державних структур.

Важливо також мати ефективну систему судового контролю, яка забезпечить можливість громадян звертатися з скаргами на можливі порушення їхніх прав, а суди надаватимуть об'єктивне судження.

Важливо підкреслити, що обмеження прав громадян під час воєнного стану мають бути чітко обґрунтованими, адекватними та необхідними для досягнення основної мети - захисту національної безпеки.

Впевнений, що наше обговорення та обмін досвідом стануть важливим форумом щодо забезпечення дотримання прав і свобод людини в діяльності поліції, а також конструктивним внеском у розвиток сфери правопорядку в Україні.

Всіх учасників нашої науково-практичної конференції запрошую до конструктивного діалогу. Бажаю всім плідної співпраці, розширення наукових поглядів, нових ідей, визначення спільних шляхів взаємодії.

***Ректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України
полковник поліції***

Дмитро ШВЕЦЬ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЖІНОК-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ

Берендєєва А. І.,

*к. ю. н., доцент, професор кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Забезпечення права жінок-поліцейських на економічну безбар'єрність означає створення умов, за яких вони можуть розвивати свою професійну кар'єру в поліції без обмежень чи дискримінації. Забезпечення прав жінок на залучення до служби в поліції є важливою аспектом гендерної рівності та дотримання принципу прав людини в діяльності поліції. Таке залучення включає в себе створення умов для їхнього рівного доступу до служби в поліції та рівних можливостей для професійного розвитку. Це важливий аспект інклюзивності, оскільки інклюзія передбачає залучення всіх груп населення до різних сфер життя, включаючи роботу. Інклюзивність робочого середовища сприяє створенню справедливого і рівного суспільства, де кожна людина має можливість брати участь у різних аспектах життя, включаючи трудову діяльність.

У широкому розумінні інклюзія - це концепція, спрямована на створення суспільства і оточуючого середовища, де всі люди, незалежно від їхнього віку, статі, раси, етнічної приналежності, фізичних або розумових обмежень та інших характеристик, мають рівний доступ і можливості для участі в усіх сферах життя. Як зазначається в довіднику з безбар'єрності, інклюзія — це один зі стовпів безбар'єрності; процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Вона передбачає усунення бар'єрів та розробку і застосування конкретних рішень, які дозволять кожній людині рівноправно брати участь у суспільному житті [1].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р була схвалена Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, метою якою визначено створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики [2]. На виконання зазначеної стратегії Національна поліція України розробила План заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [3], де зазначені заплановані заходи з реалізації стратегічних напрямів.

Одним із таких стратегічних напрямів є напрям 6, який передбачає економічну безбар'єрність. Візія цього напрямку визначена у тому, що всі громадяни незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають умови та можливості для працевлаштування, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємництвом чи самозайнятістю [2]. Якщо звернутися

до законодавства, то юридичних бар'єрів для працевлаштування не має (окрім, звичайно, вимог до освіти, вмінь та навиків претендента, але це не бар'єри, а компетентності, якими повинні володіти представники певних професій). Більш того, Кодексом закону про працю в Україні забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного, соціального та іноземного походження, віку, стану здоров'я, інвалідності, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації і т.п. (повний перелік встановлено в статті 2-1 Кодексу законів про працю в Україні) [4]. Втім, на практиці непоодинокі випадки дискримінації у сфері праці, які завуальовуються іншими причинами, а по факту є суто дискримінаційними.

На сьогодні вагітні жінки або жінки з маленькими дітьми майже не мають шансів влаштуватися на роботу. Роботодавці зазвичай відмовляють таким особам, при цьому озвучують підставу про те, що претендентка не підходить за діловими якостями, а не реальну причину відмови. З одного боку роботодавця можна зрозуміти, оскільки йому потрібен працівник, який буде в повному обсязі виконувати роботу. І ось тут виникає до нього питання - чи створив він умови для цього. І саме тут безпосередньо роботодавець повинний зруйнувати бар'єри, які заважають жінці з дитиною повноцінно працювати. Про це і йде мова у шостому стратегічному напрямку щодо економічної безбар'єрності. Хоча варто зазначити, що лише самими зусиллями роботодавця ці бар'єри неможливо зрушити. Для кардинального вирішення питання щодо залученості жінок до роботи має відбутися зміна соціальних норм щодо гендерних ролей та розподілу сімейних обов'язків, в т.ч. і догляду за дитиною. Оскільки чомусь перед чоловіками, які мають маленьких дітей, така проблема взагалі не стоїть.

На сьогодні в Національній поліції 23% атестованих поліцейських – жінки [5]. Тобто жінки складають майже чверть працівників поліції. Тому сприяння їх активному залученню до несення служби – це вимога сьогодення. Хибною є думка, що абсолютно всі жінки бажають знаходитися у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. По-перше, не в усіх є таке бажання, яке до речі, нав'язане суспільством, що розглядає жінку в першу чергу як мати. По-друге, навіть при наявності такого бажання обставини можуть вимагати від жінки виходити на роботу та заробляти на життя. Але чи може така жінка вийти на роботу? Для цього необхідно, щоб догляд за дитиною здійснював хтось інший, оскільки робота в поліції передбачає ненормований графік та значні навантаження. Трапляються випадки, що офіційно у відпуску для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку йде батько, але далеко не завжди це трапляється через велику любов до дитини. Доволі часто, що є прикрою практикою, чоловіки йдуть в таку відпустку для вирішення особистих питань, зокрема як спосіб не бути звільненим з роботи. Або тоді, коли втрачають роботу чи коли його зарплатня значно менша, ніж дружини.

В результаті цього більшість жінок-поліцейських, які мають дітей віком до 3-х років, не залучені до трудової діяльності. Але ж чим більше людей залучено до праці, тим потужніше економічний потенціал держави. Це має велике

значення для сталого економічного розвитку і зміцнення громадянського суспільства. Коли жінки мають можливість працювати і займати активну участь у економіці, це призводить до позитивних наслідків для всієї держави. Тобто створення умов для залучення жінок-поліцейських – це не тільки про забезпечення їх потреб (хоча це надзвичайно важливо, особливо з урахуванням закріплення конституційного положення про людину як найвищу соціальну цінність), а й про зростання добробуту всієї країни.

Для забезпечення наряду економічної безбар'єрності в рамках реалізації плану заходів Національної поліції щодо виконання плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року передбачено забезпечення роботи дитячих кімнат у державних органах, установах, організаціях [3]. Це дуже важлива ініціатива, яка значно полегшить поєднання службових та сімейних обов'язків у батьків. Але це охопить лише ту частину жінок, які мають дітей, які вже ходять до дошкільних навчальних закладів, інших закладів освіти або про яких в основному опікуються інші особи, оскільки перебування в дитячій кімнаті, як правило, передбачає тимчасовий характер і не може бути аналогом дитячого садка чи школи, де дитина проводить весь день. Крім того, потрібно розробити положення про роботу таких дитячих кімнат та визначитися з правовим статусом персоналу, який буде здійснювати догляд за дітьми.

Одним із завдань, спрямованих на досягнення стратегічних цілей щодо економічної безбар'єрності, Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року визначено створення умов для стимулювання розвитку дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу [2]. На наш погляд, це найбільш оптимальних шлях до залучення жінок-поліцейських, які мають маленьких дітей. Пандемія COVID-19 показала суспільству, що частина робочих обов'язків успішно може виконуватися із дому. Що стосується діяльності поліцейських, то специфіка їх роботи зазвичай передбачає знаходження на робочому місці. Але існує частина роботи, яку можна виконувати і дистанційно. Крім того, для успішного поєднання сімейних та професійних обов'язків важливо забезпечити можливість мати гнучкі робочі графіки для жінок-поліцейських, які мають дітей. Це дозволяє їм легше вирішувати сімейні обов'язки та пристосовувати робочий час до потреб родини. Адже саме важкість поєднання сім'ї та роботи часто призводить до зменшення залученості жінок до несення служби в поліції.

Тому, на наш погляд, в Національній поліції потрібно ініціювати пропозицію щодо розгляду керівництвом відповідних структурних підрозділів посадових та функціональних обов'язків своїх підлеглих на предмет можливості виконання їх дистанційно, з урахуванням чого розглянути можливість створення гнучких графіків роботи для жінок, які мають маленьких дітей, особливо віком до трьох років.

Зрозуміло, не всі керівники позитивно віднесуться до цього, але тут потрібно зважати на те, що якщо ми говоримо про максимальне залучення жінок до ринку праці, то важливо створити умови для цього. Розробка поліцією політик, що дозволяють жінкам-поліцейським поєднувати свої професійні

обов'язки з сімейними, може зробити службу в поліції більш доступною для жінок та забезпечення їх право на економічну безбар'єрність.

Література

1. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/components/inclusion/> (дата звернення: 19.10.2023).
2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2023).
3. План заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <http://surl.li/mjuvi> (дата звернення: 19.10.2023).
4. Кодекс законів про працю в Україні: Закон Верховної Ради УРСР від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 19.10.2023).
5. Катерина Павліченко: З 2020 року в органах системи МВС розпочато проведення гендерних аудитів. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/katerina-pavlichenko-z-2020-roku-v-organax-sistemi-mvs-rozpocato-provedennia-gendernix-auditiv> (дата звернення: 19.10.2023).

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАКТИКА УКРАЇНИ

Боксгорн А. В.,
*доктор філософії в галузі «Право»,
старший викладач кафедри
адміністративного права та
адміністративного процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

24 лютого 2022 р. - дата, яка стала переломним моментом для всього українського народу. Війна, яку Росія почала проти України торкнулася всіх сфер соціального життя нашого народу: велика кількість людей була змушена покинути рідну домівку та переїхати в інші міста країни чи виїхати за її межі, органи публічної влади були передислоковані, центри надання адміністративних послуг подекуди було зачинено й люди залишилися позбавленими права отримувати послуги від держави в передбаченому чинним законодавством порядком тощо. Величезна кількість людських втрат, страждання, біль та смуток стали супутниками людей. Воєнний стан, введений на території країни, був цілком очікуваною “реакцією” органів влади у відповідь на ситуацію, яка склалася. Особливість даного режиму полягає в тому, що наразі має місце перебудова у діяльності майже всіх інституцій держави. Торкнулися зміни й

Національної поліції України: до нормативно - правових актів, якими врегульовано її діяльність, внесено значну кількість змін, а саме було розширено коло їх повноважень, які визначено в ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [5]. Усі інновації в діяльності Національної поліції є безпосередньою відповіддю на реальні виклики сьогодення, які спричинені практичними потребами, а також реаліями життя у прифронтових зонах або у громадах, де проходить активна фаза бойових дій. В той же час відсутність досвіду функціонування органів публічної влади в таких умовах, зумовлює відсутність належного регулювання забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. Так, наразі найбільш обмеженими конституційними правами є: право на вільний вибір проживання – мова йде про реалізацію обмежень, які стосується здійснення примусової евакуації населення з територій, які є окупованими та на яких ведуться активні бойові дії, що дає змогу зберегти життя та здоров'я громадян; право на вільне пересування – в даному контексті мова йде про введення комендантської години та про введення особливого режиму в'їзду та виїзду – полягає в обмеженні свободи на вільне пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства; право на особисте життя - тут варто згадати здійснення контролю засобами зв'язку працівниками поліції, а також перевірка особистих речей або в деяких випадках і житла, наданням їм права перевіряти документи у осіб, транспортні засоби та вантажі тощо. Насправді, це лише частина того з чим сьогодні стикаються громадяни України й не тільки, й це все відбувається у межах існування людиноцентристської парадигми. По суті, правовий режим воєнного стану аж ніяк не виступає законним “прикриттям” відмови держави від виконання свого обов'язку, що визначений ст. 3 Конституції України. Однак, надаючи оцінку застосуванню обмежень прав та свобод з іншого боку, варто відзначити, що вони потрібні саме для збереження і продовження можливості реалізації прав громадян України у майбутньому. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України, «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть установлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції»[2].

Сьогодні величезна увага приділяється питанням воєнних злочинів, військовим злочинам, особливостям збору доказів при вчиненні таких злочинів тощо. Робота поліції під час війни стала складовою потужного правового фронту із притягнення до відповідальності російських воєнних злочинців, які знехтували основними правами людини, задекларованими цивілізованою міжнародною спільнотою. Це є цілком логічним, однак на нашу думку вкрай важливим є дотримання певного балансу між “актуальними” питаннями та необхідністю здійснення органами влади своїх “звичних” функцій.

Так, погоджуємось з думкою А. Моца, яка зазначила, що потрібно врахувати необхідність охорони та захисту тих прав громадян, що порушуються внаслідок вчинення так би мовити «стандартних» адміністративних та кримінальних правопорушень (тобто тих правопорушень, що вчиняються і у мирний час) [3].

Тим паче під час війни такі правопорушення загострюються та проявляють себе в більшій мірі, так наприклад стають більш жорстокими прояви домашнього насильства, набуває нових форм прояву булінг тощо. Саме це зумовлює зміну векторів діяльності правоохоронних органів та пошук механізм забезпечення державою прав, які є іманентними саме демократичній та соціальній державі.

О. Безпалова виділяє наступні пріоритетні напрямки діяльності органів поліції під час правового режиму воєнного стану: 1) фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні; 2) розслідування воєнних злочинів в умовах активних бойових дій; 3) розмінування територій і будівель; 4) охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки; 5) виявлення випадків учинення протиправних дій стосовно дітей; 6) використання сучасних інформаційних технологій, систем і засобів захисту інформації; 7) психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання поліцейськими первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян [1].

Цей підхід на нашу думку є вкрай виваженим та заслуговує на увагу, адже в ньому знайшли відображені всі ті нагальні питання, які є предметом наукових пошуків величезної кількості науковців та практичних діячів. В цьому контексті варто відзначити, що органи Національної поліції набули не тільки більш широкого кола повноважень через призму зменшення “обсягу конституційних прав” громадян, іноземців тощо, а й отримали більше функцій. Так, в умовах війни до важливих функцій, які виконують поліцейські Управління дотримання прав людини, додалися гуманітарні місії – надання допомоги населенню на звільнених територіях, доставлення продуктів та життєвонеобхідних речей людям, які пережили в надскладних умовах окупацію, підтримка тих, хто сьогодні знаходиться на лінії фронту тощо.

Особливої уваги в контексті дотримання прав людини заслуговує система «Custody Records». Основними завданнями якої є: запобігання незаконному затриманню осіб, удосконалення системи їх захисту від катувань і належного поводження, а також підвищення стандартів захисту прав поліцейських від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях; об'єднання інформації про затриманих осіб з моменту їх фактичного затримання, перебування в територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах Національної поліції України, їх територіальних (відокремлених) підрозділах, та звільнення або поміщення до спеціальних установ інших органів державної влади в єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та комунікаційного обладнання; здійснення опитування затриманої особи та поліцейського, який здійснив затримання, щодо обставин та підстав затримання, а також фіксації всіх дій із затриманою особою під час її перебування в органі (підрозділі) поліції; забезпечення оперативного реагування та прийняття управлінських рішень посадовими особами органів (підрозділів) поліції в разі неналежного поводження із затриманими тощо [4].

Підводячи підсумки, варто відзначити, що зараз вся основна увага суспільства і не тільки українського прикута до ходу бойових дій, до того, що

відбувається на лінії фронту, і всі сили оборони задіяні в тому, щоб забезпечити відновлення територіальної цілісності України. В той же час треба розуміти, що незважаючи на цей масштабний за обсягом виклик для суспільства, для всієї держави, зокрема Національної поліції, не знімаються всі інші виклики, які існували в умовах мирного часу - часто воєнний стан навіть їх загострює. Це означає, що нікуди не дівається злочинність, інші речі, які відбуваються в будь-якому суспільстві, і проблема в тому, що дуже часто, коли фокус уваги не прикутий до того, що відбувається на територіях, де не точаться активні бойові дії, втрачаються ті контрольні механізми, які, як правило, існують в "нормальному" житті. Багато кроків, спрямованих на забезпечення прав людини в умовах війни вже зроблено, однак не менше їх треба зробити попереду.

Література

1. Беспалова О. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Право і безпека. 2022. № 3. С. 13–24, с. 18.
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254k/96-vr> (дата звернення 19.10.2023).
3. Моца А. А., Моца В. В. Права людини в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. 2022. № 23 С. 280 - 281, с. 280 -281.
4. Про затвердження інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми "Custody Records" інформаційно-комунікаційної системи "Інформаційний портал Національної поліції України": Наказ МВС України № 311 від 24.05.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re37965?an=35> (дата звернення 19.10.2023)].
5. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 19.10.2023).

БУЛІНГ СЕРЕД СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бондар В.І.,

*Київський університет імені Бориса
Грінченка, факультет психології,
соціальної роботи та спеціальної
освіти*

В сучасних умовах набуває актуальності проблема насильницького спілкування серед молоді. В суспільстві часто визначають булінг як поведінку, яка властива школярам та залишається позаду після закінчення школи, або що університети та коледжі є занадто культурними та інтелектуальними закладами, щоб мати місце для такої поведінки, але ці надії далекі від істини.

Надзвичайно гостро в нашій країні постає питання створення безнасильницького середовища, яке постає в аспекті реформування освіти. Заклади освіти ставлять за мету створення сприятливих умов для засвоєння

ефективних моделей поведінки з ровесниками. Проте, часті явища насильства, булінгу та високий рівень конфліктності серед молоді, не дозволяють повною мірою досягти поставлених цілей [2, ст. 11].

Явища цькування і насильства в закладах освіти, дуже часто стають перешкодою для досягнення мети всебічного розвитку молодшої людини. Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття знань молодими людьми в безпечному освітньому середовищі, формуванні ставлень та навичок, які потрібні, щоб уникнути та запобігти проявам насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки [1, с. 4].

Заклади вищої освіти мають бути безпечним місцем для студентів, вільним від усіх видів насильства, дискримінації, порушення прав людини, приниження гідності та інших ганебних явищ.

Кожна людина відіграє певну роль у запобіганні цькування в університеті, і більшість людей прямо чи опосередковано брали участь, були свідками чи переживали ті чи інші форми цькування в закладі вищої освіти.

Булінг – це явище, яке має значний емоційний вплив на молодь, породжуючи негативне сприйняття та впливаючи на їхнє загальне самопочуття. Залякування означає повторювану агресивну, залякувальну або відчужну поведінку, яка має місце серед однолітків у студентському середовищі.

Законом України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) визначено булінг як діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, також із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [3].

Булінг може проявлятися як у формі одноразових, так і систематичних дій з боку булерів. Будь-яка подібна дія може завдати шкоди як психологічному, так і фізичному здоров'ю молодшої людини.

Багато людей помилково вважають, що знущання припиняються в середній школі, але знущання все ще трапляються і у закладах вищої освіти. Це може відбуватися в багатьох формах і супроводжується особливими труднощами через те, що у багатьох випадках студенти живуть далеко від дому та самі по собі. Важливо зазначити, що в студентському середовищі присутні прояви насильства та булінгу, які призводять до наслідків.

Згідно Закону України «Про вищу освіту», заклад вищої освіти - окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Здобувачі вищої освіти - особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації [4].

Під час ситуації булінгу відчувається широкий спектр негативних емоцій, включаючи тривогу, страх, смуток, гнів і сором. Ті, хто зазнав цькування, можуть мати низьку самооцінку, що може призвести до депресії. Деякі жертви булінгу зазнають фізичного та/або емоційного стресу внаслідок цькування в закладі освіти.

Студентам, які піддаються булінгу, часто важко зосередитися на навчанні, що може вплинути на їх успішність і особистий розвиток. Вони можуть сприймати себе як безпорадних жертв, що сприяє почуттю безпорадності та безнадії. Крім того, вони можуть розвинути спотворені переконання щодо своєї особистої цінності та здатності спілкуватися з іншими. Це може призвести до зниження соціальної участі, ізоляції та відсутності впевненості в собі.

Отже, все вище зазначене, дає нам можливість охарактеризувати, що булінг це негативне соціальне явище в освітньому просторі, зокрема у закладі вищої освіти. Булінг є неприйнятним і стосується в закладі освіти кожного та кожної, хто є учасником освітнього процесу. Заклад вищої освіти повинен розробляти чітку та надійну політику/правила, які будуть спрямовані на подолання цього негативного явища. Такий підхід, може допомогти молодим людям і сім'ям бути впевненими, що заклад вищої освіти спроможний створити безпечне середовище та реагувати на прояви насильства та булінгу.

Література

1. Андрєєнкова В. Л., Аносова Ю. В., Байдик В. В., Бондар В. І., Войцях Т. В., Калашник О. А., Легенька М. М., Матвійчук М. М., Мельничук В. О., Поуль В. С., Столбун Н. О., Харківська Т. А., Черепаха К. В., Чернець К. О. (2020). Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Київ: ФОП Нічога С. О. ISBN 978-966-489-506-2.

2. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник / В.Л., Андрєєнкова та ін. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019.132 с.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 р. № 2657- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 5. Ст. 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> (дата звернення: 05.03.2023).

4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556 – VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМИ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Вільська Є.Р.

*слухачка магістратури ФПФОДР
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Пишна А.Г.

*к.ю.н, доцент
завідувач кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Права людини – це основні права і свободи, притаманні всім людям. Вони визнають і захищають гідність кожної особи у світі від народження до смерті. Вони містяться в Загальній декларації прав людини. На жаль, порушення прав існують у кожній частині світу. Поліція є одним із найважливіших і потужних інститутів влади. Працівники поліції мають повноваження щодо використання різних поліцейських заходів, як превентивних так і примусових. Щодня поліцейські взаємодіють з населенням та мають надавати широкий спектр поліцейських послуг.

На жаль, насильство з боку поліції має довгу історію в Сполучених Штатах і залишається поширеною проблемою донині. Як показало нещодавнє дослідження Human Rights Watch, це нерозривно пов'язане з глибокою та стійкою расовою нерівністю та економічно-класовим поділом. Щоб реформи були значущими та ефективними, вони повинні відповідати цим суспільним умовам. У США більшість смертей від рук поліцейських є наслідком використання офіцером вогнепальної зброї. У більшості випадках поліцейські кілька разів виконували постріл в людину, що свідчить про застосування зброї, яке не було ані необхідним, ані пропорційним. Поліція США має спорядження та спеціальні засоби, призначені для військового використання, які використовуються на протестах, що призводить до більшої кількості травмованих громадян[1].

Щодо прав людини та поліції, перш за все, поліцейські діють як державні службовці і тому зобов'язані поважати і захищати права людей. Права людини поліцейськими можуть бути обмежені, але лише якщо вони є відносними правами і їх обмеження необхідне, щоб поліція функціонувала відповідно із законом і з дотриманням принципу пропорційності [2].

У серпні 2022 року внаслідок поліцейських операцій у Німеччині протягом тижня загинуло четверо людей. Мохаммед Д., 16-річний сенегальський біженець із психологічними розладами, був одним із них. Він був озброєний ножом і убитий поліцейським у Дортмунді п'ятьма пострілами з автомата. Цей випадок демонструє питання, які виникають, коли правоохоронні органи застосовують

наси́льство, зокрема, коли стосується права на життя. Поліцейським часто доводиться діяти дуже швидко в динамічних оперативних ситуаціях. Тому необхідне відповідне навчання заходів, яке також повинне включати регулярні антидискримінаційні тренінги. У той же час, це конституційна необхідність, щоб звинувачення в незаконних діях поліції, такі як ті, що висунуті у зв'язку зі смертю Мохаммеда Д., розслідувалися незалежно і всебічно. В останні роки в кількох федеральних землях були створені посади для розслідування дій вчинених поліцейськими, які розташовані в парламентах штатів. Наприклад, у землях Шлезвіг-Гольштейн, Рейнланд-Пфальц, Мекленбург-Передня Померанія чи Берлін. Інші федеральні землі та коаліційна угода федерального уряду передбачають створення такої посади. Важливо, щоб слідчі повноваження були закріплені в законі. Ця посада включає повноваження розслідувати всі заяви та повідомлення про серйозні порушення прав людини співробітниками поліції. Крім того, необхідні подальші заходи для впровадження забезпечення прав людини працівниками поліції, засновані на верховенстві права та законності. Це вимагає загальнонаціональне запровадження вимог щодо проведення незалежних наукових досліджень у таких проблемних сферах, як расове профілювання та послідовні дії проти правого екстремізму, расизму та іншої структурної дискримінації в органах безпеки[3].

Нещодавно у Франції тривали серйозні заворушення після того, як поліція вбила 17-річного хлопця північноафриканського походження під час зупинки транспортного засобу. Цей інцидент знову розпалив дискусію про насильство з боку поліції та дискримінацію в країні. Етнічне профілювання поліцією є добре задокументованою широко поширеною проблемою у Франції. 5 липня 2023 року Human Rights Watch приєдналася до п'яти інших груп (Amnesty International France, MCDS, Open Society Justice Initiative, Pazapas Belleville та REAJI), закликаючи французький уряд реформувати систему поліцейських заходів, щоб усунути расове профілювання та інші дискримінаційні прояви. Французьку державу кілька разів засуджували національні суди за поширену практику етнічного профілювання під час перевірок поліцією. Зупинки транспортних засобів темношкірих осіб для перевірок є одним із компонентів дискримінації з боку поліції, яка отруює повсякденне життя багатьох людей у Франції та псує відносини між населенням і правоохоронними органами. Ці практики не тільки є незаконними згідно з французьким і міжнародним законодавством про права людини, але вони, перш за все, є жорстокими та принизливими і змушують тих, хто їх зазнає, відчувати себе громадянами другого сорту [4].

Забезпечення почуття безпеки звичайним громадянам і вирішення їхніх скарг залежить від створення ефективної, чесної та професійної поліції. Функція поліції полягає у встановленні та підтримці верховенства права, а не верховенства політики. Існуючі механізми підзвітності мають бути посилені та вдосконалені. Крім того, мають бути створені нові механізми, які б працювали незалежно, щоб контролювати діяльність поліції та розслідувати скарги громадськості на поліцію.

Література

1. POLICE VIOLENCE. URL: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/police-brutality/>
2. Council of Europe, Committee of Ministers (2001), Explanatory Memorandum, Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics, 19 September 2001.
3. POLIZEIGEWALT IN DEUTSCHLAND: UNABHÄNGIGE UNTERSUCHUNGEN SIND UNERLÄSSLICH. URL: <https://www.amnesty.de/informieren/aktuell/deutschland-polizeigewalt-unabhaengige-untersuchungen-sind-unerlaesslich>.
4. France: Reform Police Stop Practices. URL: <https://www.hrw.org/news/2023/07/05/france-reform-police-stop-practices>.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Громацький С. А.

курсант 2-го курсу

факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник

Кейдалюк В.О.

викладач кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету внутрішніх справ

У зв'язку із введенням в Україні 24 лютого 2022 р. правового режиму воєнного стану, проведенням бойових дій на її території діяльність всіх державних інституцій, в першу чергу Національної поліції, зазнала суттєвих змін. Однак захист прав людини і громадянина від протиправних посягань є головним обов'язком працівників правоохоронних органів України. Національна поліція України відіграє провідну роль у забезпеченні надійного захисту прав і свобод людини, адже її діяльність безпосередньо спрямована на виконання такого завдання. До того ж одним із найважливіших принципів діяльності поліції згідно ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» є забезпечення дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації.

Агресивна війна росії накладає свій відбиток на безпекову ситуацію в країні. Всі підрозділи Національної поліції, поряд з виконанням своїх безпосередніх

обов'язків, беруть активну участь у відсічі збройної агресії, документують і розслідують воєнні злочини, реалізують стабілізаційні заходи, проводять рятувальні операції, здійснюють заходи з відновлення життєдіяльності та правопорядку на деокупованих територіях. З урахуванням цього, значних змін зазнала превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України, традиційні заходи якої в деяких випадках відійшли на вторинний план, що обумовлено необхідністю реагування на безпекові виклики воєнного стану. Проте ситуація, що склалася в країні не повинна зупинити продовження великої реформи Національної поліції, метою якої є покращення надання поліцейських послуг населенню шляхом реалізації проектів зі створення безпечного простору, запровадження нових форм і методів превентивної роботи поліції, покращення реагування на повідомлення та забезпечення максимальної поліцейської присутності на територіях України.

До діяльності поліції має стати зосередження основних зусиль на її пріоритетних напрямках, спрямованих на захист прав і свобод людини та громадянина в умовах становлення демократичних перетворень. З урахуванням умов воєнного стану Національна поліція докладає системних зусиль у значущих для кожного громадянина України справах – обороні територіальної цілісності держави від збройної агресії, наданні допомоги Збройним Силам України у гідній відсічі ворогу, а також забезпеченні безпеки громадян та захисті від будь-яких порушень їх прав.

І тому, були внесені зміни до Закону України «Про Національну поліцію». Найбільше змін було внесено до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», в результаті чого коло основних повноважень поліцейських значно розширилося. І хоча функціонування такого правоохоронного органу, як поліція, має бути адаптовано до специфіки воєнного часу, практична реалізація принципу забезпечення прав і свобод громадян у діяльності поліції через законодавчі зміни опинилася під загрозою. Як підтвердження цього: ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» законодавцем доповнено частиною четвертою, яка передбачає, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

На думку багатьох правозахисників, діяльність поліції має бути спрямована на задоволення потреб населення, а довіра громадян до поліції є одним із головних критеріїв оцінки ефективності діяльності поліції, її служб і підрозділів.

Щодо порядку застосування превентивних поліцейських заходів, то розділ 5 Закону України «Про Національну поліцію» також зазнав деяких змін, які стосуються періоду воєнного стану. По перше, поліція отримала можливість здійснювати перевірку документів та фіксувати дані, що містяться в документах, якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених (п. 1 ч. 1 ст. 32).

По-друге, поліція тепер має право зупиняти транспортні засоби, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного

засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених.

По-третє, за новою редакцією ст. 40 Закону поліція може використовувати у своїй діяльності такі технічні засоби, як безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- й відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб і номерних знаків транспортних засобів. При цьому свою фото- та відеотехніку, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень, а також з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз поліція має змогу закріплювати на однострої, на безпілотних літальних апаратах, службових транспортних засобах, суднах чи інших плавучих засобах, у тому числі тих, що не мають кольорографічних схем, розпізнавальних знаків та написів, які свідчать про належність до поліції, а також розміщувати їх по зовнішньому периметру доріг і будівель.

По-четверте, за необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, та усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір, поліцейський має право застосовувати будь-які підручні засоби, а не тільки ті спеціальні засоби, які передбачені ст. 45 Закону (ч. 5 ст. 42).

По-п'яте, під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені ст. 42, стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, які стосуються порядку застосування заходів примусу, порядку застосування спеціальних засобів та порядку застосування вогнепальної зброї (ч. 9 ст. 42). У разі застосування такого примусу, внаслідок чого зазначеним особам було спричинено тілесне ушкодження, каліцтво, вогнепальне поранення, поліцейський за можливості має усно або за допомогою засобів комунікації повідомити про це свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора (ч. 10 ст. 42).

Як бачимо, вказані зміни обумовлені насамперед необхідністю створення єдиного безпекового простору, оперативного реагування на виклики та доступністю поліцейських послуг. У цьому сенсі поліція повинна керуватися новою філософією поліцейської діяльності, служби та принципів її організації, що базується на служінні суспільству. А це не тільки ефективна діяльність щодо запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням, але й швидке реагуванні на звернення громадян і своєчасний їх розгляд, тісна співпраця з населенням за принципом «поліція – громадяни – партнери» [2, с. 112].

Враховуючи форми та методи роботи, які зарекомендували себе під час діяльності поліції, необхідно вибудовувати сучасні механізми реалізації прав громадян у межах відносин між поліцією і населенням, забезпечити персональну відповідальність кожного поліцейського за прийняті ним рішення та дії перед громадськістю, адже без довіри суспільства поліція не зможе ефективно функціонувати та виконувати покладені на неї завдання [3, с. 214].

При цьому системна та цілеспрямована діяльність Національної поліції України щодо ефективної реалізації принципу дотримання прав громадян, повинна тісно взаємодіяти з населенням. Тому важливо, щоб дії поліції були максимально прозорими і зрозумілими для населення, а сама поліція здійснювала свою професійну діяльність тільки на підставі закону та в межах закріплених повноважень не тільки під час воєного часу, а й в майбутньому.

Література

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних [Законодавство України] / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Солнцева Х. В. Деякі питання організації поліцейської діяльності. *Право та інновації*. 2017. № 1 [17]. С. 111–115.
3. Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія. Харків : Факт, 2022. 452 с.
4. Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. *Право і суспільство*. 2020. № 2, ч. 2. С. 185–190.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Данильченко Ю.Б.

*д.ю.н., доцент,
старший науковий співробітник
відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені
академіка В. В. Сташиса НАПрН
України*

Забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту кримінологічними засобами – одна з тих проблем, яка окрім традиційного виміру актуальності у звичайних умовах миру в Україні доповнюється екстраординарними умовами запобігання злочинності у контексті збройного конфлікту та перехідного правосуддя. У цьому зв'язку актуальними видаються питання, пов'язані із залученням інноваційних інструментів до узвичаєних стратегій і тактики кримінально-превентивної діяльності. Одним з таких є технологія штучного інтелекту.

Штучний інтелект (далі – ШІ) за загальним визнанням набуває все більшого значення в боротьбі зі злочинністю. Використовуючи алгоритми машинного навчання, ШІ можна використовувати для аналізу минулих даних і прогнозування майбутньої кримінально протиправної діяльності. Це дозволяє

правоохоронним органам краще використовувати ресурси та зосереджуватися на сферах з вищим криміногенним потенціалом. Крім того, ІІІ можна використовувати для виявлення закономірностей у відтворенні злочинності, зменшуючи кількість трудомістких завдань і людських помилок. Його також можна використовувати для сприяння у прийнятті остаточних рішень в системі управління протидії злочинності. Тому варто погодитись із тим, що технологія ІІІ має великі перспективи для запобігання та розкриття злочинів у майбутньому [1].

Нові технології дозволяють перевантаженим і неукомплектованим правоохоронним органам збирати, обробляти, аналізувати та висвітлювати відповідні дані як для слідчих, так і працівників патрульної поліції, блоку превентивної діяльності. Це включає рішення ІІІ для збору та інтерпретації зв'язків і закономірностей у геопросторових зображеннях, записах камер спостереження, даних соціальних мереж, публічних записах, стрічках новин і багатьох інших відкритих і закритих джерелах [2]. Одне з найкорисніших застосувань ІІІ для запобігання та зниження злочинності полягає у розподілі ресурсів. Оскільки практично всі правоохоронні органи відчувають нестачу персоналу та коштів, цінність і важливість розподілу ресурсів і розгортання відіграє життєво важливу роль у запобіганні злочинності. Було доведено, що складні алгоритми мають швидкий і ефективний успіх, допомагаючи правоохоронним органам краще зрозуміти «хто, що, коли, де, як і чому» в контексті вчиненні кримінальних правопорушень. ІІІ може визначати та ідентифікувати релевантні моделі злочинності, відповідні їм моделі реагування з оптимальним розподілу ресурсів, наприклад часу патрулювання поліцейських автомобілів, пішохідних патрулів, охоронців, фізичних бар'єрів, сигналізації або часу реагування служб екстреної допомоги та швидкого реагування. У наукових джерелах визнається, що шаблони можуть відображати сезонні, географічні чи демографічні тенденції, які швидко визначаються за допомогою аналізу розвідувальних даних із усіх джерел за допомогою ІІІ, у спосіб, який неможливо отримати за допомогою традиційних аналітичних засобів [2].

Алгоритми, керовані ІІІ, можуть аналізувати великі обсяги даних, щоб передбачити майбутню кримінально протиправну діяльність, наприклад точно визначити час і місце майбутніх кримінальних інцидентів. Використовуючи розпізнавання обличчя і аналіз відеоматеріалів, ІІІ також може допомогти правоохоронним органам швидше й точніше ідентифікувати підозрюваних. Системи, керовані штучним інтелектом, можна використовувати для аналізу даних про минулу кримінально протиправну діяльність, а також адміністративні правопорушення, зокрема у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, щоб передбачити майбутню злочинну діяльність.

Поліцейські низки зарубіжних країни вже використовують можливості ІІІ для боротьби зі злочинністю, і багато підрозділів, зокрема поліції США, інтегрують ІІІ у свої стратегії боротьби зі злочинністю. ІІІ також використовується як засіб безпеки, забезпечуючи додатковий рівень захисту від загроз безпеці. Нарешті, технологія ІІІ використовується для забезпечення дотримання нормативних вимог у багатьох галузях [1].

Аналізуючи дані про минулі кримінальні правопорушення, в тому числі й місця концентрації, особливості механізми порушень правил дорожнього руху, дорожньо-транспортних пригод, ці алгоритми можуть ідентифікувати закономірності та вельми точно передбачити майбутню поведінку. Цей тип аналізу передбачає збір даних, їх класифікацію, виявлення закономірностей, прогнозування майбутньої поведінки та використання технології ШІ для розробки моделей, які можна використовувати для запобігання та виявлення злочинів.

Прогнозування кримінальних правопорушень у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту із підтримкою ШІ надає поліцейським більшу точність і ефективність у кримінально-превентивній діяльності. Крім того ШІ може допомогти з дотриманням нормативних вимог і допомогти правоохоронним органам зменшити кількість помилкових слідів, які їм, можливо, доведеться розслідувати. Оскільки технологія ШІ продовжує розвиватися та розгортатися, вона, без сумніву, стане невід'ємною частиною боротьби зі злочинністю.

В контексті ж специфікації використання ШІ до потреб запобігання саме кримінальним правопорушенням у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту, зауважимо, що перспективними спеціальними напрямками такого використання можуть бути визнані:

- кримінологічний та кримінальний аналіз, заснований на опрацюванні як статистичних баз даних, так і додатково (в перспективі) створюваних баз даних кримінологічної і оперативної інформації;
- прогнозування місць, обстановок, часу найвірогіднішого вчинення кримінальних порушень правил дорожнього руху;
- на підставі вчасної фіксації камерами відеоспостереження з функціями інтелектуального розпізнання ризикованих маневрів, виділення автомобільного потоку відповідних транспортних засобів, забезпечення технічного супроводження руху задля зупинки у безпечному місці та проведення поліцейських профілактичних заходів;
- функціонування чат-ботів з можливістю вчасного повідомлення та реагування на порушення правил дорожнього руху.

Поруч з цим не зайвим буде зауважити, що ШІ у кримінальному судочинстві може викликати негативні зовнішні ефекти, посилюючи вже існуючі упередження та потенційно порушуючи права людини. Нещодавно дослідники з Університету Леона на північному заході Іспанії навчали нейронні мережі виявляти докази, залишені на місці злочину. Це робиться шляхом передачі тисяч зображень з місць злочину в комп'ютер, щоб алгоритми машинного навчання знали, що їм потрібно виявити. Це включає в себе можливі шаблони, які використовують злочинці в різних ситуаціях, які можуть пов'язати всі злочини з однією особою [Using]. І хоча ця технологія дуже захоплююча та має великий потенціал, вона має деякі несподівані недоліки. Наприклад, припустімо, що програмне забезпечення ШІ збило багато різних даних і дійшло висновку, що злочин скоїла певна особа. Адвокат обвинуваченого зможе оскаржити це в суді і запитати у компанії-розробника програмного забезпечення, як саме машина дійшла висновку, що його клієнт був кримінальним правопорушником. Це означає, що власник програмного забезпечення повинен буде розкрити всю

інформацію про внутрішню роботу свого продукту адвокату, що закономірно може стати проблемою, оскільки в багатьох ситуаціях таке програмне забезпечення є запатентованим і ніхто не захоче відмовлятися від своєї конфіденційної інформації [1]. Відтак, перспективи подальшого використання технології ШІ загалом та у кримінально-превентивних цілях, зокрема, потребують аутентичних розробок правоохоронними органами відповідного ліцензованого програмного забезпечення, технічні особливості функціонування якого зможуть бути розкриті при судовому розгляді.

Література

1. Enoc V. AI: the future of crime fighting. Medium. 2023. Feb. 10. URL: <https://medium.com/@iamvincentenoc/ai-the-future-of-crime-fighting-969b68be5b7d#:~:text=AI%20and%20Crime%20Detection&text=AI%2Ddriven%20algorithms%20can%20analyze,suspects%20more%20quickly%20and%20accurately> (дата звернення: 01.10.2023).
2. Leveraging Artificial Intelligence for Crime Prevention / Voyager Labs. March 2022. URL : <https://www.voyager-labs.com/leveraging-artificial-intelligence-for-crime-prevention/> (дата звернення: 01.10.2023).
3. Using AI to Fight Crime / How Police Use AI / Mindy Support. URL: <https://mindy-support.com/news-post/using-ai-to-fight-crime-how-police-use-ai/> (дата звернення: 01.10.2023).

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єдаменко Є. А.

викладач кафедри

загальноправових дисциплін

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Діти – це наше майбутнє. Діти – це продовження нас самих. Людство завжди прагнуло одного – зробити світ кращим для майбутніх поколінь, а тому захист прав та інтересів дітей є одним із першочергових завдань сучасного правового суспільства. Своєрідне ставлення до дитини також зумовлене тим, що вона не здатна самотужки відстояти власні інтереси та права. Адже діти, це вразлива група населення, вони залежать від рішень батьків чи інших дорослих, які ними опікуються та є емоційно вразливими. Всебічний захист прав дитини надзвичайно важливий для нашого суспільства та держави, особливо в такий важкий час – в умовах повномасштабного вторгнення країни агресора. Від зусиль направлених на захист дітей сьогодні напряму залежить чи стане вона повноцінним громадянином у майбутньому. Тому завданням правових інститутів, на сьогодні, є створення соціально-економічних, організаційних, політико-правових, безпекових умов, забезпечення та захист їх прав і законних інтересів [1, с.5].

Водночас, окупація та активні бойові дії висвітили проблематику забезпечення повноцінно та всеосяжно здійснювати захист прав дітей. Більше того, вторгнення російського агресора призвело до масштабного порушення прав дітей, які затвердженні всіма міжнародними документами, такими як: право на життя; право бути зі своїми сім'ями та громадами; право на здоров'я; право на особистий розвиток; право на піклування та захист; право на здоров'я тощо.

Тільки згідно даних статистики Національної поліції та Офісу Генерального прокурора [4, 5] станом на 14 жовтня 2023 року зафіксовано більше ніж 22 000 дітей постраждалих в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації, а саме: 508 дітей загинуло, понад 1135 дітей поранені, з початку бойових дій, за даними Національного інформаційного бюро [6] 19546 дітей депортовані та/або примусово переміщені. Але крім зафіксованих випадків, залишається невідома кількість дітей які постраждали внаслідок війни. Тому питання безпеки та захисту прав дітей на сьогодні є надзвичайно актуальним та життєво важливим чинником в умовах воєнного стану.

Наразі існує нагальна потреба у прийнятті законодавчого врегулювання специфічних питань, пов'язаних із захистом дітей, які не можуть бути вирішені загальним законодавством у мирний час, адже воєнний стан, активні бойові дії в Україні визначають нове розуміння поняття "захисту дітей" та його складових елементів.

Проте в умовах непередбачуваності та відсутності можливості прогнозування, важливим є визначення прав дітей, які порушуються внаслідок воєнного вторгнення, окупації, деокупації територій України, та відновлення цих порушених прав, а також визначення які категорії дітей потребують ще більшої або першочергової уваги з боку як держави так і правових інститутів.

Так, С. Ніколайчук у своєму дослідженні, що присвячено проблематиці захисту неповнолітніх під час війни, зазначила, що, на сьогодні, чимало дітей, які стали жертвами гібридної війни, що триває вже майже протягом десяти років, умовно яких можна поділити на такі категорії:

- групи дітей, які стали жертвами війни на сході України;
- діти, які постраждали внаслідок військових дій та збройних конфліктів;
- діти на окупованих територіях;
- діти – утриманці ветеранів – учасників бойових дій;
- діти, які є членами сімей учасників бойових дій (діти є членами сімей осіб, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок участі в антитерористичній операції/ООС);
- діти, які живуть у так званих «сірих зонах»;
- діти внутрішньо переміщених осіб;
- дитина – член сім'ї військовослужбовця;
- діти – члени сімей та заручники військовослужбовців, захоплених на тимчасово окупованій території України;
- діти – члени сім'ї інвалідів війни [7].

Захист дітей таких категорій має бути всебічно забезпечений і в правовому руслі. Водночас з моменту повномасштабного вторгнення вже прийнято понад

13 нормативно правових актів у сфері захисту прав та інтересів дитини в Україні саме в умовах воєнного стану.

До прикладу, базовим нормативно-правовим актом в сфері захисту прав та інтересів дітей є Закон України «Про охорону дитинства». Так, після повномасштабного вторгнення та, як наслідок появи великої кількості дітей біженців, були внесені зміни у цей закон, а саме доповнена новою частиною стаття 30¹ «Захист дітей, які перебувають у зоні воєнних дій і збройних конфліктів, та дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів».

Так згідно ч.4 ст. 30¹ Закон України «Про охорону дитинства» у разі переміщення, у тому числі за кордон з метою евакуації під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні, дітей, зарахованих/влаштованих на цілодобове перебування до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування, влаштованих у сім'ю патронатних вихователів, керівники відповідних закладів, уповноважені ними працівники або інші особи, призначені органом опіки та піклування чи військовою адміністрацією/військово-цивільною адміністрацією за місцем розташування закладу, зокрема у разі усунення керівника або уповноваженого ним працівника від виконання обов'язків чи відсутності керівника або уповноваженого ним працівника, патронатні вихователі є законними представниками таких дітей до повернення такої дитини в Україну або до її возз'єднання з сім'єю [8]. Тобто дані зміни були внесені з метою швидкої евакуації дітей. Але це лише частина всіх змін, крім того ще більше змін необхідно внести в діюче законодавство для удосконалення та доопрацювання прогалів в законодавстві що регулює захист прав та інтересів дітей.

Таким чином, зазначимо у підсумку, що забезпечення прав дітей в умовах воєнного стану потребує об'єднання зусиль всіх державних та недержавних організацій та установ. Окрім цього, на сьогодні є проблематикою щодо захисту прав дітей, що знаходять на тимчасово окупованих територіях, яких примусово вивезли і т. д. В даному випадку наша держава має забезпечувати залучення міжнародною спільноти та організації, що здійснюють свою діяльність в сфері захисту прав та інтересів неповнолітніх.

Література

1. Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія / К. О. Пісоцька. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. – 158 с.
2. Єдаменко Е. А. Особливості забезпечення захисту прав та інтересів людини в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6/2023. С.69-70.
3. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*, 342–363. DOI: 389 [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15).
4. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua>. (дата звернення 10.10.2023).

5. Офіційний сайт Генерального офісу прокурора. URL: <https://www.gr.gov.ua/>. (дата звернення 10.10.2023).
6. Офіційний сайт Національного інформаційного бюро <https://nib.gov.ua/>. (дата звернення 10.10.2023).
7. Світлана Ніколайчук. Захист прав дітей в умовах воєнного стану: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 С. 94-101.
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 10.10.2023).

ДЕФІНІЦІЯ «ДИТИНА» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Златевич Є. А.

аспірантка

*Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Не зважаючи на розгалудженість інституту охорони дитинства та захисту прав дитини, досі не існує єдиної чіткої дефініції «дитина» в українському законодавстві, її однакового тлумачення та розуміння.

Конвенція ООН про права дитини [1] зазначає, що «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше». Також Законом України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці» [2] термін «дитина» вживається для осіб, що не досягли 18 річного віку. В Європейській конвенції про здійснення прав дітей [3] термін «дитина» також застосовується до осіб, що молодше 18 років. Аналогічні змісти відносно вікового цензу «дитини» зазначені у наступних нормативно-правових актах: Закон України «Про охорону дитинства» [4], Сімейний кодекс України [5], Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [6], Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми [7], Європейська конвенція про громадянство [8], Конвенція про контакт з дітьми (ETS 192) [9]. Проте згідно Єврокодексу соціального забезпечення (ETS 139) [10] дитина – «дитина шкільного віку або дитина, що не досягла 16 років, відповідно до визначених умов дитину, старшу за вік, вказаний у попередньому пункті, яка є учнем або студентом або страждає хронічним захворюванням чи хворобливістю, що робить її непридатною до будь-якої професійної діяльності». Поняття «дитина» у Конвенції про мінімальні норми соціального забезпечення» означає особу, яка не досягла віку закінчення шкільної освіти чи 15-річного віку [11].

Питання про вік адміністративної відповідальності є актуальним, адже дитина – це особа уразливої категорії, особливо в умовах війни, а при призначенні відповідальності завжди береться до уваги вік. Як зазначає Ю.Жмур: «За останнє десятиріччя втричі зросла кількість протиправних дій,

вчинених саме неповнолітніми чи малолітніми...», оскільки «...раніше неповнолітні скоювали переважно дрібні крадіжки, хуліганські дії, а зараз беруть участь у злочинах у складі злочинних організацій, у згвалтуваннях, грабежах, розповсюдженні наркотиків та в незаконному користуванні зброєю та боєприпасами тощо» [12]. Тобто, за відсутності чи невдалій ювенальній превенції, правопорушення або посилюються рецидивом, або переростають у злочинну діяльність дітей та відносно дітей. І це можна розглядати як прогалини в виховальному процесі, так і в методах роботи правоохоронних органів.

Доцільним є психологічне комплексне дослідження віку адміністративної діяльності неповнолітніх, оскільки вони в силу статусу дитини є більш уразливою категорією. Так, стаття 12 КУпАП [13] визначає, що адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку. Дана норма приймалася у 1984 році. З врахуванням призми урбанізації, технологічного розвитку, комп'ютеризації та інформатизації суспільства, наслідком є раннє дорослішання дітей, в тому числі – психоемоційне. Тобто, дитина у 1984 році та дитина у 2023 році – це об'єктивно абсолютно різні люди полярно різного світосприйняття. А відтоді є сенс в перегляді зазначеної вище норми та пониженню віку адміністративної відповідальності. Наприклад, у Нідерландах вік відповідальності дітей – від 12 до 18. Закон Нідерландів «Про молодь» [14] передбачає відповідальність у вигляді догани (застереження), штрафу, направленні у виправну школу, позбавлення свободи.

Для комплексного дослідження, слід проаналізувати поняття «малолітній» та «неповнолітній». Дефініція «неповнолітній» вживається в різних галузях права. Виходячи з самого поняття – це особа, яка не досягла конкретного віку, з настанням якого законодавство у відповідності до галузі права наділяє людину певним змістом дієздатності. Конвенція ООН про права дитини [1] містить лише одну згадку «неповнолітнього», тлумачення не надає. Також Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії [15] двічі містить поняття малолітньої дитини, проте не надає тлумачення, власне як і Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [6] чи Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 [2]. Конституція України у II розділі містить поняття «діти», а також «повнолітній», «неповнолітній», хоча й визначення понять там немає, тільки закріплює основні права дітей [16]. Сімейний кодекс України [5] в ст.6 зазначає, що «правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття», «малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років». Цивільний кодекс України [17] поділяє поняття дитини також на дві категорії: малолітні та неповнолітні. Ст. 31 цього кодексу встановлює обсяг дієздатності малолітнього, тим самим окреслюючи вік до 14 років і ст. 32 ЦК України визначає обсяг прав та обов'язків неповнолітнього, встановлюючи вік від 14 до 18 років.

В Кримінальному кодексі України [18] злочин, вчинений щодо дитини є обставиною, що обтяжує покарання. Проте злочин, вчинений дитиною, - це обставина, що пом'якшує покарання. Так у Розділі XV КК України міститься інститут кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Проте поняття «малолітній» також зустрічається в КК України. Наприклад, ст. 67 КК України. Але на відміну від попередніх нормативно-правових актів, зазначені поняття не мають чіткого структурованого визначення, хоча вже КПК України тлумачить малолітню особу як людину до 14 років, а неповнолітню – з 14 до 18 років.

Іноді в законодавстві використанн терміну «неповнолітній» замість «дитина» призводить до зниження ефективності діяльності уповноважених органів влади, звуження категорії осіб щодо яких можливе використання норм права. Наприклад, в ст.184 КУпАП використання даного терміну унеможлиблює притягнення до відповідальності батьків за правопорушення, які вчинені їх дітьми у віці до 14 років.

З метою уніфікації національного законодавства пропонується використання терміну «дитина» як особи, яка не досягла віку 18 років, без поділу її на малолітніх та неповнолітніх осіб. Для врахування особливих підходів у зв'язку із віком дитини доцільно використовувати формулювання «дитина віком до» або «дитина віком з».

Література

1. Конвенція ООН про права дитини від 21.12.1995 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Конвенція Міжнародної організації праці № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці, ратифікована законом України від 5 жовтня 2000 року № 2022-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей, ратифікована законом України від 3 серпня 2006 року № 69-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69-16#Text>.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
6. Про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Конвенція Ради Європи від 27 жовтня 2007 року, ратифікована Законом України 20 червня 2012 року № 4988-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4988-17>.
7. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, ратифікована Законом України від 21 вересня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-17>.
8. Європейська конвенція про громадянство, ратифікована Законом України від 20 вересня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-16>.

9. Конвенція про контакт з дітьми (ETS 192), ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про контакт з дітьми» від 20 вересня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-16>.
10. Європейський кодекс соціального забезпечення від 16 квітня 1964 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text.
11. Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102, ратифікована законом України від 16 березня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-19#n5>.
12. Жмур Ю.М. Визначення понять «малолітній» та «неповнолітній» за кримінальним законодавством України та іншими законодавчими актами. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2018/44.pdf.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
14. Про молодь: закон Нідерландів від 01 липня 2023 року. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2023-07-01>.
15. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, ратифікований законом України від 3 квітня 2003 року № 716-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b09.
16. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
17. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
18. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ізбаш К. С.,
к. ю. н., доцент,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Згідно зі статтею 22 Основного Закону держави, права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. З прийняттям нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [1].

Становлення України як демократичної та правової держави значною мірою залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності прав, свобод і інтересів людини та вимагає ефективної роботи органів Національної поліції.

Національна поліція України повинна неухильно дотримуватися стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації своїх функцій. Саме значне зростання рівня транснаціональної організованої злочинності, стрімка міграція населення у світі, відмінності у підготовці поліцейських кадрів у різних країнах призвели до необхідності впровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність Національної поліції України.

Міжнародними документами, правові норми яких покладені в основу діяльності Національної поліції, є: Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, Конвенція про захист прав і основоположних свобод Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію», Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку та ін [4, с. 3].

Додатковою гарантією захисту прав і свобод людини є такі міжнародні механізми захисту прав людини, до яких долучилася Україна. Важливим кроком у цьому напрямі стала ратифікація 17 липня 1997р. Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. Відтепер громадяни України отримали можливість звертатися щодо захисту своїх порушених прав до Європейського суду з прав людини. До того ж, приєднавшись у 1990 р. до Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., Україна також визнала і компетенцію Комітету ООН з прав людини щодо розгляду індивідуальних скарг громадян України на порушення їх прав та свобод, гарантованих цим пактом [5, с. 484].

У роботі Національної поліції важливим етапом є впровадження в їх діяльність європейських принципів та стандартів правоохоронної діяльності, одним із яких є пріоритет у застосуванні превентивних поліцейських заходів. Однак на рівні практичної реалізації існують проблемні питання ефективного та результативного застосування поліцейськими превентивних заходів під час виконання покладених на них повноважень, що і актуалізує необхідність подальшого наукового опрацювання з окресленої проблематики [6, с.85].

У статті 7 закону України «Про Національну поліцію», вказано, що у діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками; поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання [3]. Тобто, це говорить про відповідність вітчизняного законодавства перерахованим вище стандартам, оскільки європейське законодавство надає широке коло основоположних принципів і настанов, які

пояснюють цінності та норми, які вимагаються від поліцейського в сучасному суспільстві.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», поліція здійснює превентивну діяльність, яка спрямована на: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення; забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; запобігання та припинення насильства в сім'ї тощо [3].

Законодавство України чітко визначає та закріплює адміністративно-запобіжні заходи у своїх нормах, зокрема ст. 6 КУпАП визначає їх як заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення та усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого дотримання законів України. Тлумачення даного виду превентивної діяльності зводиться до недопущення випадків протиправної поведінки певних осіб (які схильні до порушень норм права); у виявленні основних причин та умов, які сприяють виникненню різного роду правопорушень, та забезпеченні необхідних умов, які в подальшому унеможливають вчинення протиправних дій [2].

Таким чином, дотримання міжнародних стандартів прав людини працівниками Національної поліції при здійсненні превентивної діяльності, говорить про розвиток та удосконалення діяльності поліції в аспекті превентивного напрямку роботи та відходу від застарілих каральних методів. Застосування Національною поліцією превентивних поліцейських заходів передбачає неухильне додержання законів, виконання вимог нормативно-правових актів, охорони прав і свобод людини, недопущення вчинення правопорушень, підтримання публічної безпеки і порядку, протидії злочинності.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (дата звернення: 17.10.2023).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10> (дата звернення 17.10.2023).
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липн. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.07.2023).

4. Владовська К., Морщук Т. Дотримання міжнародних стандартів прав людини працівниками Національної поліції України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Юридичні науки*. 2019. Випуск 4. С. 1-12.

5. Ізбаш К.С., Поліщук М.І. Observance of human and citizen rights and freedoms in the conditions of implementation of marital law in Ukraine. *Міжнародні безпекові студії: управлінські, економічні, технічні, правові, екологічні, інформаційні та психологічні аспекти* : колективна монографія. Тбілісі : Авіаційний Університет Грузії, 2023. С. 480-496.

6. Домброван Н.В., Ізбаш К.С. Превентивні заходи реагування поліції на правопорушення. *Соціально-правові студії*. 2020. № 3 (9). С. 84-90.

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Кабакчей І. А.

курсант 3-го курсу

факультету підготовки фахівців

для підрозділів превентивної діяльності

Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник

Кейдалюк В.О.

викладач кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету внутрішніх справ

Починаючи з 14 квітня 2014 року до 30 квітня 2018 в Україні відбувалася Антитерорестична операція. Після АТО на сході України була введена операція Об'єднаних сил (ООС). Частина території нашої держави незаконно анексована та тимчасово окупована рф, на частині ведуться бойові дії. Початок активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове переміщення – громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб станом на 1 вересня в Україні 4 млн 965 тис. внутрішньо переміщених осіб (ВПО), з яких 300 тис. додалися за останній рік, тобто з 1 вересня 2022-го.

Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного

повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні [1, ст. 2].

Обсяги руйнувань з 24 лютого 2022 р. на території України є катастрофічними, як і кількість ВПО. Мільйони осіб залишилися без житла, за даними, наведеними 2 липня заступником голови парламентського комітету з питань організації державної влади, окупантами було знищено більше 15 млн квадратних метрів житла, більше ніж 800 000 людей залишилися без житла або їхнє житло потребує ремонту. За допомогою додатку «Дія» понад 220 000 звернулися із заявками щодо відновлення будинків і квартир.

В умовах надзвичайних викликів, що постали під час війни, значне навантаження на держбюджет, виникнення у громадян цілого спектру нових потреб, які потребують своєчасного й ефективного реагування з боку держави та органів місцевого самоврядування, Урядом вживаються заходи для забезпечення ефективного функціонування існуючої системи соціальної підтримки населення.

Запроваджено надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам згідно з Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 (зі змінами). У 2022 році понад 2,3 млн внутрішньо переміщених осіб отримали допомогу на проживання, на виплату якої з держбюджету було виділено 52,8 млрд гривень [3, с. 13-19].

Внутрішньо переміщені особи пенсійного віку, особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші особи, які перебувають у складних життєвих обставинах можуть отримувати соціальні послуги відповідно до чинного законодавства України за фактичним місцем проживання чи перебування.

Соціальний захист малозабезпечених сімей внутрішньо переміщених осіб, в тому числі багатодітних, забезпечується шляхом надання їм допомоги відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».

З метою підтримки сімей з дітьми в умовах воєнного стану за пропозицією Міністерства соціальної політики щодо реалізації за участю Міжнародного надзвичайного фонду допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) спільного проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення (далі – Проект) Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 № 405 «Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення» [2, ст. 30].

Внутрішньо переміщені особи стали найбільш зростаючою і вразливою групою населення під час повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Це вторгнення призвело до значного числа людей, які були вимушені залишити свої домівки через загрозу життю і безпеці, а також через неможливість забезпечити собі необхідні умови для життя.

Гуманітарні наслідки цієї війни включають брак доступу до житла, медичної допомоги, освіти та роботи. Внутрішньо переміщені особи потребують допомоги та захисту від держави та міжнародних гуманітарних організацій. При

цьому, зростаюча кількість внутрішньо переміщених осіб створює серйозний тиск на ресурси та інфраструктуру приймаючих регіонів, що вимагає комплексних рішень для подолання гуманітарних викликів.

Для вирішення цієї проблеми потрібна спільна дія національних та міжнародних гуманітарних організацій, а також активна підтримка з боку міжнародного співтовариства. Важливо забезпечити внутрішньо переміщеним особам безпечний доступ до основних життєвих потреб, а також підтримку у їхній інтеграції та відновленні після кризи.

Література

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення 19.10.2023).
2. Про соціальні послуги: закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 19.10.2023).
3. Артюх Ю. І. Правове регулювання соціального забезпечення вимушених переселенців: порівняльний аспект. *Соціальне право*. №1/2017. С. 214-219.

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Кабакчей І. А.

*курсант 3-го курсу,
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сухарєва А. О.

*к. ю. н., доцент,
доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Порушення прав дитини на здобуття освіти під час військового стану – це серйозна проблема, яка може мати далекосяжні наслідки для майбутнього дітей та суспільства в цілому. Важливо розглянути актуальність цієї проблеми та зробити висновок про необхідність вжиття заходів для захисту прав дітей на освіту навіть в умовах військового стану.

У відповідності до ст. 8 Конвенції ООН про права дитини держави-учасниці зобов'язуються поважати право дитини на збереження індивідуальності, включаючи громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, як передбачається законом, не

допускаючи протизаконного втручання. Право дитини на ідентичність є багатограним та включає в себе різні складові – право на збереження власної національності, громадянства, імені, родинних зв'язків, культурної та релігійної приналежності тощо [1, с. 8].

Значну роль у формуванні та збереженні ідентичності дитини відіграє освіта, через яку здійснюється безпосередній вплив на становлення та розвиток світоглядних уявлень, національної та правової ідентичності, громадянської позиції, ставлення до своєї держави та надбань її народу тощо.

Стаття 6 Закону України "Про освіту" встановлює, що однією з основних засад державної політики у сфері освіти є виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України; формування громадянської культури та культури демократії та інше [2, с.6].

Освіту можна розглядати як важливий чинник, що має прямий вплив на формування та збереження ідентичності дитини. Право на освіту нероздільно пов'язане з правом дитини на розвиток і виявлення своєї ідентичності, враховуючи при цьому мету та принципи освітньої діяльності.

За даними ЮНІСЕФ внаслідок повномасштабного вторгнення росії близько 5,3 мільйона дітей в Україні стикаються з перешкодами в отриманні освіти, зокрема приблизно 3,6 мільйона безпосередньо постраждали від закриття шкіл. Зазначається, що з початку війни понад 2600 шкіл в Україні було пошкоджено, а понад 400 — зруйновано. Лише близько 25% українських шкіл розпочали очний навчальний процес у вересні [4, с.7-8].

Кожна дитина повинна мати доступ до якісної та безпечної освіти, навіть в умовах війни. Освіта має вирішальне значення для добробуту та розвитку дітей. Її не можна поставити на паузу, не ризикуючи майбутнім цілого покоління. Життя мільйонів дітей буде значно важчим, якщо ми не допоможемо їм продовжити освіту зараз.

На сьогодні навчальний процес в Україні відбувається офлайн, онлайн або змішано. Форми навчання в закладах освіти визначають обласні військові адміністрації на місцях з урахуванням безпекової ситуації. Кожна школа має право з представниками органів місцевого самоврядування вирішувати, як вибудувати освітній процес враховуючи свої можливості та наявні ресурси. Проте організація дистанційного навчання має ґрунтуватися на свідомому підході школи та відкривати додаткові можливості для всіх учасників освітнього процесу.

Безумовно, очна форма навчання є найбажанішою та найефективнішою, до того ж має соціальну складову. Проте для її забезпечення потрібно враховувати: наявність захисних споруд в закладах освіти та переривання навчання у разі ввімкнення сигналу «повітряна тривога» [3, с. 2].

За інформацією обласних, Київської міської військових адміністрацій (за виключенням Донецької, Луганської та Херсонської областей) станом на 15 серпня 2023 року до освітнього процесу в очній формі навчання за показниками забезпеченості учасників освітнього процесу об'єктами фонду захисних споруд

цивільного захисту були готові 19 170 об'єктів (будівель) закладів освіти, що становить 67,97% від загальної кількості таких об'єктів та дозволяє забезпечити укриття 4 687,413 тисяч учасників освітнього процесу (56,7%) [4, с. 7].

Порушення прав дитини на здобуття освіти під час військового стану є серйозною проблемою, яка вимагає негайного уваги та дій з боку держав, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, навіть в умовах конфлікту, є обов'язковим відповідно до міжнародних норм та зобов'язань. Важливо вирішувати цю проблему для захисту прав дітей і забезпечення майбутнього стійкого розвитку суспільства. Умови військового стану можуть створювати обмеження щодо доступу до освіти, такі як знищення шкіл, евакуація населення тощо. Проте, необхідно робити максимальний зусилля для забезпечення безпеки дітей та доступу до освіти навіть в таких умовах.

Важливо забезпечити спеціальні заходи для дітей, які стали біженцями або жителями зони бойових дій та інших прикордонних районів. Це може включати утворення тимчасових шкіл, надання психологічної підтримки та інших ресурсів, необхідних для отримання освіти.

Держава повинна сприяти співпраці з міжнародними гуманітарними організаціями, які мають досвід у наданні освіти в умовах конфлікту та війни. Це може допомогти забезпечити доступ до якісної освіти дітям у важких ситуаціях.

Література

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 19.10.2023).
2. Про освіту: закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 19.10.2023).
3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень ООН; Міжнародний документ від 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_160#Text (дата звернення 19.10.2023)
4. «Освіта і наука України в умовах воєнного стану» інформаційно-аналітичний збірник; Київ 2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>.

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ ДИТИНИ

Калянов Д.П.

д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ

Перед Україною, як претендентом на вступ до Європейського Союзу з 2022 р., коли вона подала заявку на вступ в умовах російсько-української війни, та підписантом низки міжнародних конвенцій про захист прав дитини (зокрема тих, що стосуються опіки над дітьми), постане завдання створення механізму, який забезпечить ефективний і швидкий потік інформації між центральними органами влади та судами окремих країн у справах захисту прав дитини, а також визначення порядку провадження у вищезазначених справах.

Українському законодавцю після набуття Україною повноправного членства в ЄС необхідно буде адаптувати вітчизняне законодавство, яке регулює діяльність центральних органів влади у сімейних справах, до права Європейського Союзу. Зокрема йдеться про Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 від 27 листопада 2003 р. щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у шлюбних справах і справах батьківської відповідальності.

Сьогодні законодавство про охорону дитинства ґрунтується на Конституції України, Конвенції ООН про права дитини, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і складається із Закону України «Про охорону дитинства» [1], а також інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини в цій сфері. Завданням законодавства про охорону дитинства є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

Крім зазначеного закону, визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків сьогодні регулюється такими міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [2–4]:

1) Європейська конвенція про визнання та виконання рішень щодо опіки над дітьми та про відновлення опіки над дітьми, підписана в Люксембурзі 20 травня 1980 р.;

2) Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, підписана в Гаазі 25 жовтня 1980 р.;

3) Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, підписана в Гаазі 19 жовтня 1996 р.

Оскільки вищезазначені акти є важливими з точки зору співпраці між країнами ЄС (та державами – учасницями конвенції) у справах, що стосуються неповнолітніх, варто коротко представити предмет регулювання кожного з них. Цей порядок також дозволить краще зрозуміти характер дій поліцейських, які надають допомогу органам, які здійснюють процесуальні дії в цих справах.

Європейська Люксембурзька конвенція регулює процедури, спрямовані на отримання особою, яка має відповідне рішення про опіку над дитиною, швидкого визнання або виконання цього рішення за кордоном. Ця конвенція також визначає підстави для відмови у визнанні чи виконанні такого рішення (статті 9 і 10) і покладає на відповідні державні органи (центральним органом України для виконання функцій, передбачених цією Конвенцією, є Міністерство юстиції

України [2]) обов'язок вжити відповідних заходів, спрямованих на відновлення незаконно припиненої опіки над дитиною якомога швидше (ст. 8).

Гаазька конвенція 1980 р. присвячена питанням міжнародного викрадення неповнолітніх. Це явище прийнято називати «викраденням неповнолітньої дитини батьками» і, на жаль, в умовах масової транскордонної міграції населення воно набуває дедалі більшого поширення. Положення згаданої конвенції конкретизують умови визнання викрадення або утримання дитини протиправними, указують, які дії мають бути вжиті органами держав-учасниць для забезпечення негайного повернення дитини опікуну, а також регулювати провадження в цих справах.

Друга Гаазька конвенція, тобто Конвенція 1996 р., присвячена питанню правових заходів, які повинні бути вжиті державами-учасницями для забезпечення захисту дитини та її власності. В угоді, зокрема, згадується юрисдикція держави у випадку викрадення або утримання дитини за кордоном, зобов'язання держави, на території якої знаходиться дитина або її майно, уживати відповідних заходів у всіх випадках невідкладності, а також види заходів захисту, які вживаються для цього. Конвенція також регулює питання права, яке застосовується при виконанні вищезазначених зобов'язань, а також питання визнання та виконання судових рішень, винесених у країнах на його основі.

Для держав – членів Європейського Союзу є обов'язковим і акт, про який уже згадувалося: Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003. Він регулює питання судової юрисдикції у шлюбних справах (тобто у справах про розлучення, роздільне проживання та анулювання шлюбу), у справах про батьківську відповідальність, а також процедуру виконання та визнання судових рішень, винесених у вищезазначених справах.

На наше переконання, після приєднання України до ЄС та прийняття відповідного законодавства у справах про визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків, Національна поліція відіграватиме значну роль у наданні допомоги центральній владі та судам у справах, що стосуються неповнолітніх. Характер цієї допомоги тісно пов'язаний зі спеціальними повноваженнями поліції як формування, яке служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки і порядку (ст. 1 Закону України «Про національну поліцію» [5]).

Особливий статус поліції та відповідні повноваження дозволяють сприймати її як орган влади, який надає незамінну допомогу в ситуації, коли в інтересах дитини відібрати її від особи, під опікою якої залишається неповнолітній. Законодавчо санкціонована можливість застосування прямих примусових заходів поліцейськими, отримання даних у певний спосіб (наприклад, із реєстрів з обмеженим доступом) або збір і обробка персональних даних зроблять примусове (а отже із застосуванням сили) вилучення незаконно викраденої дитини без допомоги поліцейських неможливим. Цій діяльності, безумовно, передуватиме збір необхідної інформації для забезпечення ефективного виконання судового рішення. Тільки шляхом вжиття заходів, що

відповідають дійсному стану речей, суд (як орган, який вирішує це питання) зможе ухвалити правильне рішення про відібрання дитини.

Міжнародне право підтримує принцип заборони розлучати дитину з батьками проти їхньої волі (така заборона встановлена, наприклад, ст. 9 Конвенції про захист прав дитини). Однак слід чітко підкреслити, що вищеписана тісна співпраця поліції з центральною владою та судами буде керуватися виключно необхідністю захисту неповнолітніх. Як зазначено в ст. 3 Конвенції про захист прав дитини, в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Такі дії, безсумнівно, також відповідають суспільним інтересам, оскільки передбачається, що піклування про законні інтереси дитини (найкращі інтереси дитини) слід сприймати, серед іншого, як прояв турботи про суспільні інтереси.

На наше переконання, сфера співпраці, яка нас цікавить, із часом буде розширюватися. В умовах скасування прикордонного контролю між країнами ЄС (кількість країн, на які поширюється Шенгенська угода постійно зростає) та прогресивного розвитку безвізового режиму, проблема викрадення батьками неповнолітніх буде ставати дедалі гострішою. Тому важливо, щоб окремі країни докладали зусиль для розвитку міжнародної співпраці поліції з компетентними органами та судами.

З огляду на вищевказане потрібно вже сьогодні аналізувати основні положення Регламенту Ради ЄС № 2201/2003 від 27 листопада 2003 р. про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у шлюбних справах, а також справах про відповідальність батьків. Вивчення досвіду його застосування органами влади країн ЄС, у тому числі й поліцією, у перспективі надасть можливість якнайшвидше реценіювати ці правові норми у вітчизняну систему після приєднання України до Європейського Союзу.

Література

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
2. Про ратифікацію Європейської конвенції про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми: Закон України від 6 березня 2008 р. № 135-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 17. Ст. 177.
3. Про приєднання України до Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей: Закон України від 14 вересня 2006 р. № 136-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 43. Ст. 417.
4. Про приєднання України до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей: Закон України від 11 січня 2006 р. № 3303-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 16. Ст. 140.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капуляк В.П.

*аспірант Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Суспільство значно більше зацікавлено в недопущенні правопорушень, ніж у подальшому покаранні винних. Правопорушення вчиняються як дорослими особами, так і дітьми. Статистика вражає, так у 2021 р. усього засуджено неповнолітніх осіб віком від 14 до 16 р. складає 548 осіб, 2022 році – 299 осіб. Особи, які вчинили кримінальне правопорушення від 16 до 18 років – 1147 осіб у 2021 році, 698 осіб у 2022 році [1]. Основними причинами вчинення правопорушень дітьми є не усвідомлення наслідків своїх протиправних дій, надмірне вживання алкоголю, психотропних речовин, незнання нормативно-правових актів нашої держави, негативний вплив родини та однолітків, важке матеріальне становище.

В системі органів державної влади є достатня кількість суб'єктів в обов'язки яких входить здійснення повноважень спрямованих на захист та дотримання прав дітей. Провідне місце серед суб'єктів захисту прав дитини займають підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України, які працюють не тільки з дітьми у конфлікті з законом, але й захищають права інших категорій дітей, серед яких: діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування, дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах, діти з багатодітних родин, діти, які проживають у прийомних сім'ях тощо.

Особливості організації роботи підрозділів ювенальної превенції полягають у тому, що вони безпосередньо здійснюють профілактичні заходи спрямовані на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень.

Законодавче закріплення профілактики правопорушень серед дітей – це діяльність органів і служб у справах дітей, спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності, за місцем проживання [2]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови слово «попереджати» визначається як наперед повідомляти кого-небудь про щось; сповіщати що-небудь комусь передусім, перш за все; вказувати на що-небудь; означати що-небудь; застерігати кого-небудь від чогось; передувати чому-небудь; своєчасними заходами запобігати здійсненню або виникненню чого-небудь, переважно небажаного [3].

До заходів індивідуальної профілактики відносять:

- ознайомлювальні, попереджувальні та виховні *бесіди з дитиною* за місцем проживання, навчання, роботи;
- ознайомлювальні, попереджувальні *бесіди з батьками* дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення;
- *складання плану заходів* з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини;
- відповідно до компетенції *організація надання допомоги* дитині у вирішенні питань, що пов'язані з працевлаштуванням, організацією дозвілля, установленням соціально корисних контактів, вибором життєвих цілей, а також залучення дитини до соціально корисних занять трудового, спортивного, творчого, самодіяльного характеру;
- *відвідання за місцем проживання дитини* для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень;
- *сприяння у вирішенні соціальних проблем дитини*, у тому числі конфліктних ситуацій у сім'ї, зокрема щодо батьків, законних представників, які не займаються вихованням дітей чи вчиняють стосовно них домашнє насильство, застосування заходів впливу згідно із законодавством, ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування питання щодо направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги.

Рівень профілактичного втручання, зокрема періодичність заходів профілактики, має бути обґрунтований. Так, чим вищий рівень ризику вчинення повторного правопорушення дитиною, тим більш інтенсивним має бути втручання поліцейських та інших залучених до профілактичної роботи осіб, зокрема громадських організацій.

Основні рекомендації, щодо покращення профілактичної роботи серед неповнолітніх:

- ✓ надання правової допомоги педагогам, щодо проведення профілактичної діяльності у закладах освіти шляхом проведення тренінгів, конференцій, курсів підвищення кваліфікації;
- ✓ зустрічі с представниками ювенальної превенції в межах шкільного закладу або на території відділу поліції;
- ✓ підвищення правової культури та правової свідомості дітей, роз'яснення видів правопорушень, які вчиняються неповнолітніми, відповідальність останніх та правові наслідки такої відповідальності;
- ✓ залучення громадських організацій та волонтерів до проведення дозвілля разом з дітьми, створення та залучення до літніх таборів де неповнолітні особи можуть працювати або корисно відпочивати;
- ✓ поширення інформаційно-рекламного матеріалу щодо шкідливості вживання алкоголю, наркотичних засобів та психотропних речовин;

проведення профілактики правопорушень серед неповнолітніх повинно здійснюватися на систематичній основі, а не фрагментарно «аби як». Зосереджувати особливу увагу на дітях з девіантною поведінкою.

Література

1. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2022 році. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/StanyPravosuddyaCriminal2022.pdf?fbclid=IwAR0aQ0HZ1sixLo_7evXiBjYF_fEcLXjCzAeFpsN8aqSO2M6LaiC0kF0kQTM
2. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року. *Відомості Верховної Ради України*. № 20/95-ВР
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпін: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ У ВИДІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Каторкін Р. А.,

*доктор філософії в галузі права,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії соціологічних
та кримінально-правових досліджень
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Суспільно небезпечне діяння у виді торгівлі людьми – доволі розповсюджена проблема для будь-якої держави світу, у тому числі і України. Так, лише у 2022 р. було зареєстровано 133 випадки вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 закону про кримінальну відповідальність (з них у 93 випадках особам вручено повідомлення про підозру). Крім того, протягом даного року відносно 20 осіб судові рішення набрали законної сили (з них 18 осіб засуджено за вчинення означеного суспільно небезпечного діяння) [1].

Широкомасштабна війна, яку у лютому 2022 р. російська федерація підступно розпочала проти України, спричинила масовий відтік населення з нашої держави. Щодня російські окупанти обстрілюють об'єкти цивільної інфраструктури та житлові будинки громадян, через що мільйони українців були вимушені шукати притулок за межами нашої держави у пошуках безпеки.

За даними ООН, станом на 03 жовтня 2023 р. близько 6 204 600 українців покинули територію України з початку широкомасштабної війни [2]. У таких умовах мільйони українських жінок, дітей, осіб похилого віку та осіб з ознаками

інвалідності, рятуючи власне життя та життя своїх рідних і близьких, були змушені у короткі терміни шукати можливості виїзду за межі України.

Попит на виїзд за кордон та брак часу для осмислення тих чи інших деталей такої поїздки, складний психоемоційний стан стали ідеальними умовами для торговців людьми вчинити злочини, передбачені ст. 149 КК України.

Нерідко постраждалими від торгівлі людьми стають діти. Зокрема, за даними Офісу Генерального прокурора України [2] майже кожен п'ятий постраждалий від цього суспільно небезпечного діяння у 2022 р. – неповнолітній.

Враховуючи значний ступінь суспільної небезпеки злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, та їх достатню розповсюдженість, держава в особі її правоохоронних органів повинна вживати ефективних заходів із протидії цим кримінальним правопорушенням. При цьому саме запобігання як складова протидії злочинам та кримінальним проступкам має виступати в якості пріоритетного напрямку їх роботи.

Ефективне запобігання торгівлі людьми можливе лише за умови консолідації різних суб'єктів протидії злочинності навколо цієї проблеми та реалізації ними ряду заходів. Основними напрямками запобігання торгівлі людьми в умовах широкомасштабної війни є:

1. Підвищення рівня соціально-економічного добробуту найбільш вразливих категорій населення [3, с. 424]. У ході реалізації даного напрямку важливо передбачити соціальні гарантії для осіб, постраждалих від воєнної агресії РФ. Нагадаємо, війна виступає в якості потужного детермінанта для багатьох злочинів та кримінальних проступків.

2. Просвітницька діяльність, проведення інформаційних кампаній [4, с. 424] – зниження рівня віктимізації населення шляхом доведення інформації про детермінанти цього злочину, соціальні та правові гарантії постраждалих від торгівлі людьми; проведення працівниками правоохоронних органів лекцій зі здобувачами освіти; участь у національно-патріотичному вихованні молоді.

3. Посилення прикордонного контролю, перевірок на блокпостах. Нерідко торгівля людьми – це результат протиправної діяльності транснаціональних організованих груп та злочинних організацій. Відтак, для ефективного запобігання вказаному акту деліктної поведінки важливо проводити ретельні перевірки громадян, які намагаються перетнути державний кордон або відповідні блокпости (особливо ті, що здійснюють пропускний режим у зони бойових дій або на тимчасово окуповані території).

4. Попередження корупції державних посадовців [3, с. 424]. Торгівля людьми – прибутковий протиправний бізнес, що приносить кримінальним правопорушникам значні фінансові потоки. Для успішної реалізації свого кримінально протиправного наміру торговці людьми включають у свої злочинні схеми державних посадовців шляхом підкупу останніх. Відтак, ефективна боротьба з корупцією створить суттєві перешкоди для торговців людьми та, як наслідок, призведе до позитивної динаміки поширення злочинів, передбачених ст. 149 КК України.

5. Усунення детермінантів торгівлі людьми. Будь-який акт деліктної поведінки здійснюється під впливом ряду детермінантів, тому їх усунення

(нейтралізація або зниження рівня впливу) здатне суттєво знизити рівень злочинності відповідного виду.

6. Модернізація вітчизняного законодавства у сфері протидії торгівлі людьми. Нагадаємо, станом на сьогоднішній день за вчинення торгівлі людьми передбачена кримінальна відповідальність (ст. 149 КК України). Водночас, чинне законодавство про кримінальну відповідальність містить певні дискусійні положення, які доречно модернізувати в умовах широкомасштабної війни, яку російська федерація розв'язала проти України. Зокрема, для реалізації вказаної мети пропонуємо викласти диспозицію ч. 3 ст. 149 КК України у наступній редакції:

«Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або вчинені з метою використання людини у збройних конфліктах, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки...».

При цьому, у випадку викладення згаданої вище норми у запропонованій редакції, доречно виключити з ч. 1 примітки до ст. 149 КК України словосполучення «...використання у збройних конфліктах...».

Важливим у контексті запобігання та протидії торгівлі людьми також є пошук та перевірка працівниками Національної поліції підозрілих оголошень у мережі Інтернет, які можуть вказувати на факти здійснення кримінально протиправної діяльності, пов'язаної з торгівлею людьми. Мережа Інтернет – один з головних комунікаційних майданчиків торгівців людьми з потенційними постраждалими від цього злочину. Створюючи відповідні оголошення (закордонні перевезення, працевлаштування за межами України, шлюбні агентства, туристичні компанії) злодії намагаються «підкупити» довіру громадян фантастичними умовами (підозріло низька ціна відповідних послуг, максимально короткі терміни тощо), які останні приймають через брак фінансів, часу, складного психоемоційного стану тощо.

Таким чином, існує цілий комплекс перспективних напрямків запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із торгівлею людьми. При цьому, їх ефективна реалізація можлива лише за умови плідної співпраці загальних та спеціальних суб'єктів протидії злочинності.

Література

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року // Офіс Генерального прокурора: офіційний веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262.

2. Ukraine refugee situation: Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

3. Toolkit to Combat Trafficking in Persons: Global Programme against Trafficking in Human Beings. United Nations: New York, 2008. 547 p. URL: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT_Toolkit08_English.pdf.

ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Кіблик Д.В.,

*доктор філософії в галузі права
старший викладач кафедри
адміністративно-правових
дисциплін факультету №2
Донецького державного
університету внутрішніх справ*

В сучасному суспільстві запити та потреби вразливих груп населення заслуговують на особливу увагу та захист.

Соціальна вразливість населення вказує на характеристику особи, групи або спільноти, яка відображає можливу вразливість перед соціальним ризиком внаслідок певних чинників. Відповідно, соціально-вразливою категорією населення називається група або спільнота осіб, для яких ймовірність настання конкретного ризику найвища [6, с. 13].

Серед основних категорій вразливих груп можна виділити:

- діти та підлітки;
- особи похилого віку;
- особи з інвалідністю;
- мігранти та біженці;
- люди, які перебувають у складних соціальних умовах.

Л.Г. Стожок пропонує розглядати "вразливість" як стан, при якому існує висока схильність до певних ризиків і факторів невизначеності, спільно зі зменшеною можливістю захистити себе від них та протистояти їх негативним наслідкам. Важливим аспектом визначення ступеня вразливості є динаміка впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів [4, с. 355].

О. Риндзак визначає соціальну вразливість як характеристику особистості (групи, спільноти), що вказує на її можливість ефективно впоратися з складними життєвими обставинами, зберігаючи баланс між чутливістю, стійкістю та гнучкістю[7].

Вразливі групи населення можуть виявити відчуття вразливості через різні аспекти їхнього життя та статусу. Важливо відзначити, що визначення поняття соціального ризику наведено в законодавстві України. Згідно зі статтею 11 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, "страховий ризик" визначається як ситуації, що можуть привести до тимчасової або постійної втрати громадянами та/або членами їх сімей засобів

до існування, і вимагатимуть матеріальної підтримки чи соціальних послуг в рамках загальнообов'язкового державного соціального страхування [5].

Особливості вразливих груп населення включають:

- Обмежений доступ до освіти та медичних послуг.
- Висока ймовірність стикання з соціальною відокремленістю та дискримінацією.
- Обмежену можливість захисту від експлуатації та насильства.
- Перешкоди в доступі до правосуддя та адміністративних процедур.

Однією з головних проблем, з якими стикаються вразливі групи в адміністративному праві, є обмежений доступ до важливих адміністративних послуг та ресурсів. Це може обумовлено відсутністю адекватної інформації, складними процедурами отримання послуг. Іншою серйозною проблемою є ризик соціальної маргіналізації та дискримінації вразливих груп. Це включає в себе відчуття відокремленості від суспільства, відмову у наданні послуг чи можливостей, або навіть пряму дискримінацію на різних етапах адміністративних процедур.

Ці проблеми вимагають уваги та конкретних заходів з боку адміністративної правової системи для забезпечення рівних можливостей та справедливого обслуговування для всіх громадян, незалежно від їхнього статусу чи особливостей.

У сфері соціальної політики Україна зараз переживає перехідний період від системи соціального забезпечення радянського типу до системи соціального захисту, від універсального надання допомоги до її адресної спрямованості [2, с. 78-80]. Адміністративне право надає різні механізми та інструменти для захисту прав вразливих груп населення. Серед них можна виділити: механізми надання адміністративних послуг та підтримки вразливим групам; процедури та правила, спрямовані на уникнення дискримінації та захист від несправедливих практик; моніторинг та контроль за дотриманням прав вразливих груп в адміністративних процедурах.

Також важливо розглянути розділення заходів підтримки доходів, що включається в систему соціального захисту. Пасивні заходи охоплюють соціальну допомогу, тоді як активні включають соціальне страхування (тобто гарантування доходів у разі втрати працездатності або роботи), медичне обслуговування та профілактичні заходи щодо захворювань, а також підтримку в галузі освіти та підвищення кваліфікації [3, с. 106].

Для забезпечення ефективного захисту прав вразливих груп в адміністративному праві необхідно розглядати можливість реформ та ініціатив. Серед них:

- удосконалення нормативно-правового базису, спрямованого на захист вразливих груп;
- запровадження механізмів гарантованого доступу до адміністративних послуг та ресурсів для цих груп;
- проведення освітніх кампаній та інформаційно-просвітницької роботи щодо прав та можливостей вразливих груп.

Актуальним напрямком дослідження є процеси надання соціальних послуг особам похилого віку. Це пов'язано, зокрема, зі зростанням частки людей похилого віку в Україні, що має прямий вплив на потребу у соціальних послугах для цієї групи населення[1, с. 11].

Важливо враховувати, що ефективний захист вразливих груп потребує співпраці між різними рівнями уряду та громадськими організаціями, зокрема розробки спільних програм та проєктів на рівні місцевої, регіональної та центральної влади, підтримку та фінансування громадських ініціатив та проєктів, спрямованих на захист вразливих груп, а також організацію публічних консультацій та обговорень для залучення громадської думки у процеси прийняття рішень. Спільна робота між урядовими та громадськими структурами сприяє створенню ефективних та узгоджених підходів до захисту прав вразливих груп в адміністративному праві.

Як висновок, забезпечення соціального захисту вразливих груп населення в адміністративному праві є важливою складовою справедливого та гуманного суспільства. Необхідно посилювати зусилля у вдосконаленні законодавства та впровадженні ефективних механізмів, що забезпечують правовий захист цих груп. Тільки таким чином можна досягти справедливого та рівного доступу до адміністративних ресурсів для всіх громадян.

Література

1. Моргай Л. Система соціального обслуговування людей похилого віку в Україні. Соціальна робота та соціальна освіта. 2019. Вип.3. С. 11-17.
2. Савчук Л. Реформування системи надання соціальних послуг в Україні в рамках децентралізації влади. Актуальні проблеми державного управління. 2019. Вип. 78. С. 78-80.
3. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій. К.: Вид-во УАДУ, 2003. С. 265.
4. Стожок Л. Г. Соціальна вразливість та її особливості в період кризи. Формування ринкової економіки: зб. наук. пр.; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; редкол.: О. О. Беляєв (відп. ред.) [та ін.]. Київ: КНЕУ, 2010. Спец. вип: Соціально-трудові відносини: теорія та практика. Т. 2. С. 353–361.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 23. С. 121.
6. Андрусишин Н.І. Соціальна вразливість населення: дефініції, підходи до розуміння та оцінювання. Економіка та суспільство. Випуск 37. 2022 рік. С. 13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-42>.
7. Риндзак О. Соціальна вразливість населення та її понятійно-термінологічне забезпечення. Економіка та суспільство. 2021. № 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-79>.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова О. В.,

к.ю.н., с.н.с., доцент,

професор кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Діяльність органів державної влади щодо забезпечення прав та свобод дитини в Україні під час правового режиму воєнного стану є пріоритетом, адже діти – одна із найбільш уразливих категорій населення. Особливу роль в захисті прав та інтересів дітей відіграють поліцейські підрозділи ювенальної превенції. Основні завдання і повноваження підрозділів ювенальної превенції визначені в розділі II Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (далі – Інструкція) [1]. В умовах правового режиму воєнного стану реалізація цих завдань має свою специфіку та потребує додаткової правової регламентації з певних питань.

Так, першим із закріплених завдань підрозділів ювенальної превенції є профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення. Під час реалізації даного завдання в умовах правового режиму воєнного стану фокус уваги ювенальних поліцейських має бути спрямований на: проведення профілактичних заходів з дітьми з метою роз'яснення правил поведінки під час комендантської години, неприпустимості розповсюдження відео з роботою ППО, поширення інформації про місцезонаштування об'єктів критичної інфраструктури та переміщення військ ЗСУ, а також наслідків порушення цих правил; проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань мінної безпеки, алгоритму дій у разі виявлення вибухонебезпечних речовин та підозрілих предметів; організацію превентивних заходів щодо запобігання булінгу (цькуванню) учасників освітнього процесу, зокрема у закладах освіти, в яких навчаються діти числа внутрішньо переміщених осіб; роз'яснювальні бесіди щодо алгоритму дій дитини, у випадку коли вона є потерпілою або може стати потерпілою від насильства, пов'язаного з конфліктом, в тому числі сексуального; сприяння у вирішенні соціальних проблем дитини, зокрема шляхом перенаправлення до надавачів соціальних послуг; інформаційно-просвітницькі заходи з питань кібергігієни, спрямовані на убезпечення дітей від неправдивих повідомлень на запобігання втягненню дітей в протиправну діяльність через мережу Інтернет.

Наступним завданням є ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень, та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики. Під час планування профілактичних бесід слід враховувати безпекову складову, зокрема наявність укриття в місці проведення

профілактичної бесіди. Особливої уваги потребує нормативне врегулювання перебування на профілактичному обліку дітей, які під час дії правового режиму воєнного стану виїхали закордон або на тимчасово окуповану територію. Доцільно внести в Інструкцію відповідні доповнення щодо призупинення профілактичного обліку в такому випадку та його поновлення, якщо дитина повернеться до настання підстав для зняття її з профілактичного обліку.

Одним із пріоритетних завдань підрозділів ювенальної превенції під час дії правового режиму воєнного стану є участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення. Поліцейські ювенальної превенції у межах компетенції вживають першочергових заходів для встановлення місцезнаходження дітей, які зникли безвісти, з якими втрачено зв'язок, яких депортовано або примусово переміщено, та возз'єднання їх з сім'єю. Слід зазначити, що 18 квітня 2023 року було прийнято постанову КМУ № 339 [2], відповідно до положень якої в Україні створюється Єдиний реєстр осіб – дорослих та дітей, депортованих на територію росії або примусово переміщених в межах тимчасово окупованої території України у зв'язку з війною. При цьому МВС України разом з іншими державними органами щомісяця забезпечують подання інформації про осіб, у тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених, до державного підприємства “Український національний центр розбудови миру” з метою внесення такої інформації до Єдиного реєстру осіб, в тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України. Для успішного виконання даного завдання важливо оперативно поширити інформацію про зниклу дитину, тому до повноважень підрозділів ювенальної превенції доцільно додати можливість використання ресурсів партнерів - підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, у тому числі міжнародних, у сприянні розшуку шляхом термінового інформування користувачів мобільних застосунків про зниклу дитину.

Війна загострює всі соціальні проблеми, які існували у суспільстві, в тому числі і проблему домашнього насильства. В умовах воєнного стану та поствоєнний період проблема домашнього насильства загострюється. Тому одним із актуальних завдань підрозділів ювенальної превенції є вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми. При цьому особливу увагу слід приділяти питанню вилученню зброї та боєприпасів, на які кривдник має дозволи. Опитування постраждалих дітей доцільно проводити в умовах дружніх до дитини, зокрема з використанням методики «Зелена кімната». Доцільно додати відповідні доповнення в Інструкцію та закріпити в ній визначення дружньої до опитування дітей методики як проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторного травмування психіки дитини.

Ще одним із завдань підрозділів ювенальної превенції є вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб. Під час дії правового режиму воєнного

стану поліцейські мають приділяти особливу увагу дітям, які переміщуються без супроводу дорослих, на вокзалах, автостанціях, тощо. Основне завдання поліцейських ювенальної превенції в цьому контексті є своєчасне виявлення, забезпечення безпеки та здійснення передачі дитини законним представникам, а у разі неможливості встановлення їх місцезнаходження – до уповноваженого органу державної влади. Слід зазначити, що особливості реалізації даного завдання не деталізовані в Інструкції, поліцейські керуються іншими нормативно-правовими актами, які регламентують порядок дій в таких випадках.

Наступне завдання підрозділів ювенальної превенції, закріплене в Інструкції, потребує розширення, зокрема мова має йти не лише про провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти, а й про участь у створенні безпечного освітнього середовища. Так, в умовах дії правового режиму воєнного стану функціонал поліцейських ювенальної превенції значно розширився і вони беруть участь у обстеженні приміщень закладу освіти до початку навчального року; плануванні заходів із безпеки освітнього середовища в конкретному закладі освіти та на прилеглий території; перевірці стану безпечності будівель закладу та забезпечення в них умов для перебування дітей у разі ініціювання повернення дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування. Ці повноваження поліцейських мають знайти своє відображення в Інструкції.

Важливим завданням також є взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції України, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей. В умовах правового режиму воєнного стану актуальними напрямками взаємодії є участь у реалізації плану повернення дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування; проведення спільно з соціальними службами перевірок місць проживання чи тимчасового перебування дітей, повернутих із закладів різних типів, форм власності та підпорядкування із цілодобовим перебуванням, у зв'язку з воєнним станом, батькам та/або законним представникам; участь у проведенні оцінки стану безпеки тимчасово переміщених (евакуйованих) дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування; взаємодія з уповноваженими особами з питань безпеки в освітньому середовищі; сприяння у межах компетенції проведенню заходів щодо евакуації дітей, сімей з дітьми у безпечні регіони України; супровід дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, під час тимчасового переміщення (евакуації) у безпечні регіони України та за кордон; встановлення та збір інформації про злочини та правопорушення, які вчинилися відносно дітей на окупованих територіях, опитування дорослих та дітей, які зазнали або стали свідками насильницьких дій зі сторони окупантів, забезпечення їх безпеки; сприяння у забезпеченні надання дітям, постраждалим в умовах воєнного стану, психологічної, медичної, гуманітарної допомоги.

Серед завдань, закріплених в Інструкції, є також здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. Вбачається за доцільне звузити дане завдання, сформулювавши його як здійснення у межах компетенції досудового розслідування у формі дізнання кримінальних проступків, вчинених дітьми або стосовно них.

Також вбачається за доцільне додати до завдань підрозділів ювенальної превенції здійснення у межах компетенції контролю за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування. Оскільки відповідні повноваження поліцейських закріплені в п. 17 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [3] та наказі від 01.06.2012 № 329/409/652/502 [4], однак не знайшли відображення в Інструкції.

Крім того, слід наголосити на важливості якісної підготовки поліцейських ювенальної превенції щодо реалізації кожного із закріплених в Інструкції завдань, що потребує перегляду та оновлення навчальних планів підготовки поліцейських ювенальної превенції.

Література

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
2. Деякі питання захисту осіб, у тому числі дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Постанова КМУ від 18 квітня 2023 р. № 339. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zakhystu-osib-u-tomu-chysli-ditei-deportovanykh-abo-prymusovo-peremishchenykh-u-zviazku-iz-zbroinoiu-ahresiieiu-rosiiskoi-federatsii-protu-ukrainy-i180423-339>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
4. Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу: наказ Мінсоцполітики України, МОЗ України, МОНМС України, МВС України від 01 червня 2012 року № 329/409/652/502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12#Text>.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Король М. О.,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри
адміністративної діяльності,
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

Конвенція про права дитини, закріпивши в ст. 1 положення про те, що дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше, в ст. 35 зазначила, що Держави-учасниці вживають на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях всіх необхідних заходів щодо відвернення викрадень дітей, торгівлі дітьми чи їх контрабанди в будь-яких цілях і в будь-якій формі [1].

Вищезазначені положення відображають важливий принцип, який держави-учасниці виражають у різних міжнародних угодах і конвенціях, зокрема, у вже згаданій Конвенції про права дитини 1989 р. та Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми 1949 р. Основна ідея цього принципу полягає в тому, що держави мають приймати всі необхідні заходи на національному, двосторонньому і багатосторонньому рівнях, щоб запобігти викраденню дітей, торгівлі ними та контрабанді їх в будь-яких цілях і формах. Ця політика спрямована на захист прав дітей, їх безпеку та добробут.

Варто відмітити, що національні заходи можуть включати прийняття внутрішніх законів і процедур, які забороняють та криміналізують торгівлю людьми і викрадення дітей, а також передбачають відповідні покарання для порушників. Також держави можуть розвивати інші заходи для профілактики цих злочинів та надання підтримки жертвам. Що стосується двосторонніх заходів то вони, як правило, включають співпрацю між державами для обміну інформацією та спільних розслідувань випадків торгівлі людьми і викрадень дітей, які можуть перетинати кордони. Багатосторонні заходи можуть передбачати розробку та прийняття спільних конвенцій та угод між державами з метою координації зусиль для боротьби з цими злочинами на глобальному рівні.

Науковці зазначають, що торгівля дітьми та контрабанда дітей відбувається в контексті трьох різних, а в дечому спільних контекстах діяльності: практика всиновлення на міжнародному рівні, підневільної праці та сексуальної експлуатації. Крім того, все більше зростає кількість поки що недостатньо обґрунтованих повідомлень про торгівлю дітьми з метою продажу їх органів [2, с. 333]. Необґрунтованість таких випадків можна пояснити їх високою латентністю.

Торгівля та контрабанда дітьми це серйозна проблема у мирний час, а наслідки війни, збройного конфлікту створюють найбільш сприятливі умови для таких злочинів. Війна в Україні підвищує ризики торгівлі та контрабанди дітьми під загрозою якої залишаються як особи, які вимушені виїхати за кордон, так і ті що залишились на території України та на тимчасово окупованих територіях. До

особливої групи ризику слід віднести дітей без супроводу батьків. За оцінками UNICEF, від війни в Україні постраждали уже щонайменше 7,5 млн дітей [3]. За даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на територію агресора було депортовано та/або примусово переміщено 19 546 дітей [4].

Випадки з такою категорією українських дітей не можна порівнювати з усиновленням яке відбувається на законних підставах, при дотриманні встановлених процедур і мають етичне підґрунтя. Ситуація з викраденням українських дітей є воєнним злочином незаконної депортації населення (дітей) та незаконного вивезення населення (дітей), що визнано 17 березня 2023 р. Палатою попереднього розслідування II Міжнародного Кримінального Суду (відповідно до статей 8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii) Римського статуту) [5].

На захист прав дітей під час війни та в післявоєнний період направлений один з розділів Плану дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» від 14 грудня 2022 р. Серед пропонованих заходів: надавати підтримку для припинення всіх форм насильства щодо дітей, зокрема торгівлі людьми, викрадень, сексуальної експлуатації та насильства, в тому числі в інтернеті, відповідно до Конвенції про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція), наприклад за допомогою створення/розвитку закладів за моделлю «Барнахус» («Будинок дітей»); надавати стратегічні консультації та правову підтримку державним органам влади щодо безпеки та захисту прав дітей; надавати можливості для значущої участі дітей у процесах прийняття рішень, зокрема з питань, що стосуються самих дітей (право бути вислуханим і право голосу під час прийняття рішень, що їх стосуються) [6].

Торгівля людьми (дітьми) криміналізована практично в усіх країнах світу, оскільки вона є порушенням прав людини та суспільно небезпечним злочином. Це міжнародно визнаний злочин, і багато країн прийняли закони та політичні заходи для боротьби з цим явищем. Так, відповідно до ст. 2 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії торгівля дітьми визначається як будь-який акт або угода, внаслідок яких дитина передається будь-якою особою або будь-якою групою осіб іншій особі або групі осіб за винагороду або інше відшкодування [7]. Відповідні дії вважаються торгівлею дітьми незалежно від наявності мети їх експлуатації [8, с. 210].

Правовий статус дітей-жертв торгівлі людьми має свої особливості та зазвичай визначається в національному законодавстві кожної країни, а також у міжнародних документах. Такі особливості включають:

- питання особливого захисту і безпеки. Міжнародні угоди і національні закони зазвичай передбачають особливий захист для дітей-жертв торгівлі людьми. Діти мають право на захист від усіх форм насильства, експлуатації та інших злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми;

- сприяння у відновленні прав та їх соціальній реінтеграції. Діти-жертви торгівлі людьми мають право на відновлення своїх прав та соціальну реінтеграцію. Це включає доступ до медичної допомоги, освіти, житла та психосоціальної підтримки;

- право на врахування інтересів дитини. Вони мають право на участь у процесі вирішення своїх справ. Їх обов'язково потрібно вислухати, з метою врахування кращих рішень для них, і залучати до прийняття рішень, що стосуються їхнього майбутнього на основі кращих інтересів тієї чи іншої дитини;

- особливу увагу до їх потреб. Діти вимагають особливої уваги та догляду, оскільки їхні потреби відрізняються від потреб дорослих. Їхня безпека, фізичний і психологічний розвиток, освіта і соціальна підтримка мають бути під особливим контролем;

- задіяння міжнародних інструментів. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, прийняли документи, які встановлюють стандарти для правового статусу дітей-жертв торгівлі людьми.

Зупиняючись на питанні задіянні міжнародного механізму захисту дітей-жертв торгівлі людьми то існує безліч організацій і агентств, які захищають їх права на міжнародному та національному рівнях, серед них можна виділити:

UNICEF (Фонд ООН з допомоги дітям). UNICEF працює в усьому світі для захисту прав дітей, у тому числі прав дітей-жертв торгівлі людьми. Вони співпрацюють з урядами та іншими організаціями для надання допомоги і захисту дітям;

UNODC (Офіс ООН з контролю за наркотиками та злочинністю). Основними завданнями UNODC це вирішення завдань направлених на боротьбу з торгівлею людьми (в тому числі дітьми) та над наданням підтримки жертвам. Вони розробляють та впроваджують проекти та ініціативи, спрямовані на боротьбу з такою торгівлею;

ЕСРАТ (Міжнародна організація з боротьби з сексуальною експлуатацією дітей). Зазначена організація спеціалізується на боротьбі з сексуальною експлуатацією дітей, включаючи випадки, пов'язані з торгівлею людьми. Вони працюють над освітою, збиранням даних та адвокацією для дітей.

Це лише кілька прикладів організацій, які працюють над захистом прав дітей-жертв торгівлі людьми.

Отже, важливо, щоб держави, уряди та громадські організації спільно працювали для боротьби з цими злочинами та забезпеченням захисту та допомоги жертвам, зокрема дітям. Загальна мета принципів, закріплених в міжнародних документах і які стосуються цієї сфери - це забезпечити міжнародний захист дітей від торгівлі людьми та викрадень і реалізувати принципи прав людини, особливо відносно дітей, які є найбільш вразливими членами суспільства. Законодавство та правові інструменти щодо дітей-жертв торгівлі людьми спрямовані на забезпечення їхньої безпеки, фізичного і психологічного захисту та реабілітації. Правила і процедури такого захисту можуть відрізнятися в залежності від країни і її правової системи.

Література

1. Конвенція про права дитини : прийнята 20.11.1989 р. (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995 р.). URL: <http://surl.li/wufe>

2. Міжнародне право в галузі прав дитини/ Дж. ван Б'юрен: Пер. з англ. Г. Є. Краснокутського; Наук. ред. М. О. Баймуратов. Одеса : АО БАХВА, 2006. 524 с.
3. War in Ukraine: Support for children and families. The war has been devastating for families. UNICEF and partners are on the ground providing support for those in need. URL: <http://surl.li/mimzdz>
4. Інформація за даними державного порталу розшуку дітей «Діти війни» станом на 19.10.2023 р. URL: <http://surl.li/mimzdp>
5. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. URL: <http://surl.li/foadi>
6. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» : затверджено Комітетом міністрів Ради Європи 14.12.2022 р. (CM/Del/Dec(2022)1452/2.4) URL: <http://surl.li/mimzzz>
7. Optional Protocol to the Convention on the rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, adopted 25 May 2000 / United Nations. URL: <http://surl.li/mimzsz>
8. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ : Ваіте, 2020. 560 с.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ФОКУС НА ВРАЗЛИВИХ ГРУПАХ

Крецу Д.

курсант 2-го курсу

*факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Крижановська О. В.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри

*адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Захист прав людини та основних свобод є першочерговим завданням багатьох міжнародних міжурядових організацій як на універсальному, так і на регіональному рівнях, а також для різних держав світу. Під керівництвом цих організацій розробляються та вдосконалюються інноваційні правові та організаційні інструменти, приділяючи особливу увагу потребам вразливих груп, таких як жінки, діти, люди похилого віку та люди з обмеженими можливостями. Однак бувають випадки, коли особи, які належать до цих уразливих груп, потребують додаткових заходів захисту через свої фізіологічні,

вікові чи психологічні особливості. Це особливо актуально в контексті збройних конфліктів, коли серйозні порушення міжнародних гуманітарних норм і прав людини стали регулярною практикою [1].

Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 1894 (2009) підтверджує цей факт, оскільки в ній підкреслюється унікальний вплив збройних конфліктів на жінок і дітей, особливо тих, хто є біженцями або внутрішньо переміщеними особами. Крім того, вона визнає згубний вплив на інші вразливі групи, такі як інваліди та люди похилого віку, і наголошує на важливості захисту та допомоги цим людям [2]. Ці труднощі загострюються під час збройного конфлікту, коли люди змушені залишити своє звичайне життя, тікати в пошуках безпеки та позбавлені засобів пересування. У більшості випадків звичайна медико-соціальна допомога переривається або не надається взагалі – або через фізичну відсутність відповідних послуг, або через те, що особам з інвалідністю певним чином не надається інформація про доступні послуги. Крім того, кількість людей з інвалідністю під час збройного конфлікту, ймовірно, зростає через появу нових умов або травм, пов'язаних із конфліктом, низьких стандартів хірургічної та іншої медичної допомоги, а також збоїв у допоміжних структурах і системах профілактики захворювань і через вплив на психічне здоров'я. Люди з обмеженими можливостями також піддаються більшому ризику насильства, включаючи сексуальне насильство, і затримані можуть зіткнутися з численними труднощами в доступі до відповідного догляду [3].

Це питання розглядається в міжнародних законах і нормативних актах у сфері прав людини та міжнародного гуманітарного права. Тому в преамбулі до Конвенції про права людей з інвалідністю 2006 року держави-учасниці заявили, що мир і безпека ґрунтуються на повній повазі до цілей і принципів, викладених у Статуті Організації Об'єднаних Націй, і дотриманні із застосовними угодами у сфері прав людини, які повністю захищають людей з обмеженими можливостями, особливо під час збройних конфліктів та іноземної окупації [4]. Крім того, держави погоджуються вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту та безпеки людей з інвалідністю в небезпечних ситуаціях, включаючи збройні конфлікти та гуманітарні ситуації, відповідно до своїх зобов'язань згідно з міжнародним правом, зокрема міжнародним гуманітарним правом і міжнародним правом прав людини. Надзвичайні ситуації та стихійне лихо (ст. 11) [5].

Слід зазначити, що люди з інвалідністю є одними з основних жертв конфлікту, оскільки в таких ситуаціях погіршується функціонування будь-яких існуючих систем підтримки. У деяких випадках вони змушені залишатися в зонах конфлікту після евакуації інших, що робить їх ще більш уразливими. Ці люди страждають від серйозної нерівності в усьому світі і, швидше за все, зіткнуться з бідністю та іншими формами соціальної ізоляції. Вони також мають менше можливостей для працевлаштування, освіти чи доступу до державних послуг і частіше стають жертвами насильства. Через свою інвалідність люди з обмеженими можливостями часто мають труднощі з доступом до базових послуг у сферах охорони здоров'я, водопостачання, санітарії, житла, харчування та інших необхідних послуг.

Варто зазначити, що Женевські конвенції 1949 року не містять чіткого визначення термінів «поранений» і «хворий» у контексті міжнародних збройних конфліктів. Однак згідно зі ст. 8 (а) Додаткового протоколу I 1977 р. терміни «поранений» і «хворий» охоплюють як військовослужбовців, так і цивільних осіб, які потребують медичної допомоги, допомоги або догляду через поранення, хворобу, фізичний або психічний розлад або інвалідність. Крім того, поранені та хворі мають право на захист і повагу в будь-який час. Женевська конвенція I, статті 4 і 12, Женевська конвенція II, статті 5 і 12(1), і Женевська конвенція IV, стаття 16 (1) підкреслюють цей момент. Будь-які форми насильства щодо поранених і хворих, а також будь-які посягання на їх життя суворо заборонені. Умисне вбивство пораненої чи хворої особи, а також умисне заподіяння таким особам сильних страждань чи тяжких тілесних ушкоджень є серйозним порушенням Женевських конвенцій 1949 року, а тому класифікується як військовий злочин.

За певних обставин відмова в медичній допомозі може вважатися жорстоким або нелюдським поведінням, порушенням людської гідності або навіть катуванням, якщо дотримано всіх необхідних критеріїв.

Таким чином, люди з обмеженими можливостями повинні мати доступ до медичної допомоги, необхідної для їх стану, якомога швидше і без дискримінації. У контексті неміжнародних збройних конфліктів договірні та звичаєві норми міжнародного гуманітарного права передбачають подібний захист для поранених і хворих. Згідно з нормами міжнародного гуманітарного права особи з інвалідністю, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, також мають право на особливу повагу (право не бути об'єктом нападу) та захист (допомога та підтримка), зокрема щодо їх евакуації чи затримання (Третя Женевська конвенція, статті 16, 30, 49 і 110; Четверта Женевська конвенція, статті 17, 27, 85, 119, 127; Звичайне МГП, стаття 138). Наприклад, у разі міжнародного збройного конфлікту, згідно з Третьою Женевською Конвенцією, у таборах для військовополонених повинні бути створені спеціальні умови для догляду за інвалідами та реабілітації перед репатріацією (стаття 30), а Четверта Женевська конвенція закликає сторони до «укласти локальні протоколи евакуації з обложених або оточених районів, особливо для осіб з обмеженими можливостями» (ст. 17) [4].

Отже, виходячи з вищевикладеного, робимо висновки, що питанню захисту прав уразливих верств населення, особливо осіб з інвалідністю, приділено значну увагу в положеннях міжнародних угод та міжнародних нормах у сфері прав людини та гуманітарного права. Характеристики цих людей слід брати до уваги, приділяти їм належну увагу та захищати.

Захист прав людини різних груп під час збройних конфліктів є складним завданням, але важливим елементом забезпечення справедливості та безпеки для всіх людей. Однак це важливо для забезпечення справедливості та поваги до людської гідності.

В свою чергу, органи поліції повинні бути незалежними та неупередженими, забезпечувати безпеку всіх людей, незалежно від їхньої

приналежності до будь-якої групи, та розслідувати всі випадки порушення прав людини.

Конкретні заходи, які можна вжити для захисту прав різних груп під час збройного конфлікту, включають:

- розробку та впровадження політики та процедур, які сприяють захисту прав людини;
- проведення навчання для поліцейських з питань захисту прав людини;
- співпрацю з неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами;
- захист прав різних груп органами поліції під час збройного конфлікту є важливим завданням, яке вимагає від поліції професійності, неупередженості та готовності захищати права усіх людей, незалежно від їхньої приналежності до будь-якої групи.

Література

1. Міжнародний Правовий захист прав людини у озброєних конфліктах. ООН. 2011. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HR>.
2. Резолюція Ради Безпеки ООН 1894 (2009). URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/602/47/PDF/N0960247.pdf?OpenElement>.
3. Доповідь Спеціального доповідача Ради з прав людини питання про права інвалідів Каталіни Девандас-Агілар А/71/314. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/254/23/PDF/N1625423.pdf?OpenElement>.
4. Міжнародне гуманітарне право та інваліди. Консультативна служба з міжнародного гуманітарного права. URL: <https://www.icrc.org/ru/document/mezhdunarodnoe-gumanitarnoe-pravo-i-invalidy>.
5. Конвенція про права інвалідів (резолюція 61/106 Генеральної Асамблеї від 13 грудня 2006 року). URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability.shtml.

ШКІЛЬНА МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ

Кривопиша А. О.

*студентка 1-курсу 1 групи
магістратури факультету права та
безпеки*

*Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник

Мирза С. С.

к. ю. н., доцент,

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін

*Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Тема булінгу є доволі поширеною в умовах сьогодення. Вона являє собою складне явище, оскільки саме в школі формується особистість дитини, наступає період дорослішання і звичайно перехідний вік, який кожен зі школярів переживає по різному. У цей момент у дитини формується уявлення про світ, психофізичне та емоційне здоров'я і саме на цьому етапі можуть виникати проблеми.

За загальним правилом шкільне середовище носить складний характер. Бувають випадки, коли не всі діти здатні поладати один з одним і не в кожному шкільному середовищі панує здорова атмосфера. Слід відзначити, що вагому роль грає класний керівник, який як авторитет для дітей, може замість того аби показати, що кожна дитина є рівною у своїх правах, створює певну ієрархію, де кожен з дітей ділиться на «хороших та поганих». Звичайно, такий вчитель не є прикладом для майбутніх фахівців-педагогів і загалом може мати «професійну деформацію».

Крім того, велике значення має і те, які саме діти навчаються у класі. На практиці існують випадки, коли багато школярів мають деструктивну сім'ю, тобто сім'ю, де, на жаль, методи застосування насильства та неповаги вважаються нормальним і практикуються батьками. У зв'язку з цим, діти можуть мати певні психологічні проблеми та проявляти свої негативні емоції, знущаючись над однокласниками у школі. Отже, можна зазначити, що у таких випадках відбувається формування девіантної поведінки, яка є адміністративно-карним діянням згідно зі ст.173-4 КУПАП України.

Саме явище булінгу може проявлятися у вигляді психологічного тиску (образи, приниження, погрози, ігнорування тощо) та фізичних знущань (принизливого фізичного контакту, побиття та інше). На жаль, багато закладів освіти приховують факти булінгу, щоб уникнути відповідальності.

В результаті це призводить до погіршення ситуації.

На даний момент чинним законодавством України врегульоване питання щодо строку, протягом якого школа зобов'язана повідомити правоохоронні органи і залучати спеціалістів, якщо дитині потрібна фахова допомога. Батьки школярів повинні знати, що у школі діє постійна комісія, яка протягом доби після усного чи письмового звернення батьків, повинна звернутися до поліції, соціальних служб чи психологів і почати розслідування. У свою чергу, освітній заклад зобов'язаний збирати всю первинну інформацію, щодо події, яка має ознаки булінгу. Крім того, в Україні діє служба освітнього омбудсмана, до якого також можна звертатися у випадку булінгу, та яка має достатній інструментарій для того, щоб протидіяти цькуванню дитини в закладі освіти [1].

На нашу думку, найвищим рівнем поваги до учнів та протидії боулінгу є випадки, коли школярі самостійно вирішують конфлікти. Вважаємо, що цьому сприятиме такий спосіб вирішення та подолання конфліктів, як шкільна медіація. Шкільну медіацію можна визначити як метод вирішення конфліктів між учасниками навчального процесу та як інноваційну модель соціально-педагогічної діяльності в навчальному закладі, що передбачає навчання суб'єктів освітнього процесу, перш за все, здобувачів освіти, навичкам конструктивного врегулювання конфліктів та організацію системи їхньої взаємодопомоги в

подоланні деструктивних конфліктів шляхом проведення медіаційних процедур за принципом «рівний-рівному» [2, с. 191].

Метою медіації в закладах загальної середньої освіти є не тільки сприяння попередженню та вирішенню конфліктів між учасниками освітнього процесу, але і підвищення результативності освітнього процесу в цілому завдяки поліпшенню психологічного клімату в навчальному закладі та формуванню у здобувачів освіти компетентностей, необхідних для їхньої успішної соціалізації.

Дослідники і фахівці шкільної медіації зазначають, що основною метою впровадження медіації у школі є підвищення результативності навчально-виховного процесу шляхом сприяння попередження та врегулювання конфліктних ситуацій у шкільному середовищі, зокрема: створення безпечного і толерантного середовища, сприятливого для розвитку особистості з активною громадянською позицією, яка вміє приймати рішення і відповідати за свої вчинки; виховання культури конструктивної поведінки у конфлікті, основаної на медіативному світогляді, в основі якого – визнання цінності людського життя, унікальності кожної окремої особистості, прийняття, повага права кожного на задоволення власних потреб і захист власних інтересів; поліпшення якості життя усіх учасників навчально-виховного процесу (якими є сім'я, вихователі, педагоги, адміністратори освітньо-виховних установ, психологи, соціальні працівники, соціальні педагоги, шкільні інспектори, діти, підлітки, юнацтво) за допомогою медіативного підходу, що ґрунтується на позитивному спілкуванні, повазі, відкритості, доброзичливості, взаємному прийнятті як всередині груп дорослих та дітей, так і між цими групами [3, с. 78; 4, с. 38].

Використовуючи медіацію при вирішенні конфлікту, сторони налаштовуються на метод співробітництва, в чому і полягає основна мета медіатора неупереджено підійти до обговорення ситуації, яка виникла, та сприяти тому, щоб сторони прийняли взаємоприйнятне рішення для її врегулювання. Варто зазначити, що медіатор не бере участі у прийнятті рішення, а натомість: сприяє висловленню кожним учасником конфлікту свого бачення ситуації, власної точки зору; контролює, щоб сторони переговорів були почутими одна одною, висловили всі свої побоювання та страхи, які виникають у них; резюмує сказане та визначає ключові питання, стосовно яких здійснюють переговори та приймають рішення; акцентує увагу на спільних позиціях та інтересах сторін.

Під час проведення пошуково-аналітичної роботи нами було виявлено дві програми підготовки медіаторів закладу освіти: програми позашкільної освіти «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіатора» та «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе», розроблені Міністерством освіти і науки України, Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти», громадською організацією «Ла Страда-Україна», дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Вищезазначеною програмою «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіатора» було встановлено ряд базових завдань: ознайомлення учасників з базовими знаннями з конфліктології, засадами миробудування; надання учасникам розуміння поняття «наси́льство», його видів, ознак проявів

наси́льства у колективі; формування ненасильницької моделі поведінки не тільки конкретних учнів - учасників Програми, а й надання можливості їм надалі формувати таку поведінку у своєму колі спілкування – у сім'ї, з однокласниками, друзями поза школою тощо; окреслення понять «мирне вирішення конфліктів», «відновні практики», «медіація»; підготовка потенційних медіаторів однолітків, навчання їх процедурі медіації, її принципів та правил, етичних норм медіаторів тощо; надання практичних рекомендацій щодо відбору випадків конфліктів для проведення медіації, «кіл примирення»; формування в здобувачів освіти поняття «вирішення конфліктів мирним шляхом», його ролі для конкретної особи, громади (школи, сім'ї, міста, країни тощо), участі учнів у цьому процесі.

Ключовими ідеями програми «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіатора» є формування у здобувачів освіти вміння ефективно вирішувати конфлікти, бути толерантними до думки інших, протистояти насильству, булінгу, дискримінації в колективі, брати відповідальність за побудову миру, дотримуватися рівних прав чоловіків, хлопців, жінок, дівчат.

Таким чином, виходячи з вищевказаного можна зробити висновки, що шкільна медіація є достатньо дієвим засобом не тільки у подоланні булінгу, але і у розв'язанні інших конфліктних ситуацій, з якими стикаються школярі. Вітчизняні дослідники переконують і ми підтримуємо їх позицію, що шкільна медіація відкриває нові підходи та шляхи подолання складних і конфліктних ситуацій між учасниками освітнього і процесу, що закладено в сутність самої медіації. Учені акцентують увагу на тому, що в основі шкільної медіації полягає бачення щодо поліпшення і зміну ситуації, на правильне розуміння проблеми, прийняття сторонами одна одної.

У зв'язку із цим змінюється ставлення до ситуації, стає можливим погляд на проблему з різних точок зору, творче переосмислення ситуації, здійснення неупередженої оцінки, формулювання висновків та обрання конструктивного шляху для вирішення конфліктної ситуації. Шкільна медіація спирається на ті ж принципи, що і медіація як альтернативний позасудовий спосіб вирішення спорів: добровільність, відкритість, довіру, повагу, неупередженість, рівноправність всіх сторін.

Література

1. Шкільні служби порозуміння: найкраще, коли конфлікти вирішують самі діти. Українське радіо. 25.02.2020 р URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=92784>
2. Дурняк, Л. Шкільна медіація як засіб вирішення конфліктів серед підлітків. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 5. С. 191-200.
3. Косьміна М.М., Лютий В.П. Програми шкільної медіації в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 22. С. 77-81.
4. Пилипишин О.І., Данилюк А.Г. Змістовні та організаційні основи технології медіаторства медичної сестри у вирішенні конфліктів між школярами. *Медсестринство*. 2020. № 4. С.37-40.

ПОЛІЦІЯ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Крижановська О. В.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Забезпечення прав та свобод громадян є невід'ємною частиною функцій держави. Це завдання є особливо важливим у надзвичайних умовах, коли існує загроза безпеці громадян. В ході розвитку будь-якої країни виникають різні події, які вимагають від неї додаткових зусиль і ресурсів для забезпечення безпеки країни та прав її громадян. Це особливо важливо в умовах надзвичайних ситуацій і воєнних дій.

Національна поліція є одним з основних органів державної влади, які відповідають за забезпечення правопорядку та безпеки громадян. В умовах особливих правових режимів, таких як воєнний стан, поліція наділяється додатковими повноваженнями, що дозволяють їй ефективно протистояти виникаючим загрозам.

Введення надзвичайного та воєнного стану включає в себе встановлення особливого правового режиму для діяльності органів державної влади та управління, економічних процесів, а також може призвести до обмеження ряду прав та свобод громадян. Цей спеціальний правовий режим передбачає застосування конкретних юридичних інструментів [1, с. 257]. Таким чином, підстави для введення зазначеного стану повинні бути чітко визначеними та обґрунтованими.

Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан може бути введено в Україні або в окремих її місцевостях у разі: збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності; виникнення надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру не нижче загальнодержавного рівня; необхідності відвернення суспільних заворушень [2].

Один із напрямків підготовки до встановлення відповідного правового режиму полягає у розвитку законодавства, що стосується воєнного стану, а також у створенні різноманітних інституційних структур, які спрямовані на забезпечення цього правового режиму. Необхідним аспектом регулювання воєнного стану є встановлення самого режиму та закріплення механізму забезпечення прав та свобод громадян в умовах його функціонування. Важливо зауважити, що якість прав та свобод людини і громадянина у значній мірі визначається соціальними факторами, проте юридичний аспект щодо цього питання має важливе значення.

Важливо, щоб введення воєнного стану було обґрунтованим і не призводило до порушення прав та свобод громадян. Тому при прийнятті рішення про

введення воєнного стану необхідно враховувати всі обставини та передбачити заходи, спрямовані на відновлення правопорядку без обмеження прав громадян.

Як слушно зазначає С.О. Кузніченко, що в умовах обмеженості прав людини органи публічної влади мають широкі межі розсуду. Тому в демократичній державі запровадження цих обмежень (якщо воно відбувається всупереч конституційним вимогам) має тягти відповідальність, у тому числі й юридичну, а не лише політичну. Таким чином, важливим є визначення та дотримання підстав обмеження прав людини [3, с. 34].

Відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України, права і свободи людини і громадянина можуть бути обмежені законом лише в тій мірі, в якій це необхідно для захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, а також для забезпечення оборони країни та безпеки держави [4].

Під час воєнного стану обмежується лише частина прав і свобод, що є природнім, оскільки цього вимагають регулятивні властивості особливого правового режиму. У випадку воєнного стану неможливо говорити про абсолютне обмеження всіх прав і свобод громадян, оскільки залишаються недоторканими такі права, як право на життя, право на оскарження, право на особисту недоторканність та інші.

Компетенція поліції у забезпеченні режиму воєнного положення та захисті прав і свобод громадян у цих умовах базується на чіткому виконанні законодавства та нормативних актів, які будуть прийняті при встановленні цього режиму. Це охоплює загальну та спеціальну компетенцію поліції в цій області.

З одного боку, розширення повноважень поліції в умовах особливих правових режимів є необхідним для забезпечення безпеки громадян. Наприклад, у період воєнного стану поліція може здійснювати примусове переміщення осіб, встановлювати комендантську годину, обмежувати пересування громадян тощо. Ці заходи дозволяють запобігти диверсіям, терористичним актам та іншим порушенням правопорядку.

З іншого боку, розширення повноважень поліції в умовах особливих правових режимів може призвести до порушення прав і свобод громадян. Наприклад, поліція може проводити обшуки та затримання без судового дозволу, що може бути використано для переслідування політичних опонентів або інших осіб, які не представляють загрозу для безпеки.

В умовах особливих правових режимів важливо забезпечити баланс між гарантуванням безпеки громадян і захистом їх прав і свобод. Це завдання складне і вимагає чіткого визначення повноважень поліції, а також ефективного контролю за її діяльністю. Для забезпечення балансу між безпекою та свободою в умовах особливих правових режимів важливо встановити чіткі та прозорі норми щодо використання повноважень поліцейськими. Необхідно забезпечити доступність цих правил для всіх громадян і встановити систему контролю за їх виконанням. Крім того, важливо гарантувати ефективне розслідування випадків, коли права та свободи громадян були порушені правоохоронними органами.

В Україні питання балансу безпеки та свободи в умовах особливих правових режимів є особливо актуальним. З початку 2022 року в Україні діє воєнний стан,

у зв'язку з чим поліція отримала додаткові повноваження [5]. Важливо, щоб ці повноваження використовувалися в рамках закону та не призводили до порушення прав і свобод громадян.

Сьогодні існує необхідність в розробці та впровадженні конкретних заходів, які допомогли б забезпечити баланс між безпекою та свободами в умовах особливих правових режимів, серед яких: 1) уведення чітких нормативів щодо використання поліцейських повноважень означає, що мають бути визначені обставини, за яких поліція може вжити своїх повноважень, і порядок їх застосування; 2) забезпечення прозорості роботи поліції може бути досягнуте шляхом публікації інформації про її діяльність та впровадження механізмів громадського нагляду; 3) ефективне розслідування випадків порушення прав і свобод громадян органами поліції, що допоможе запобігти зловживанням та забезпечити справедливість.

Окрім зазначених заходів, необхідно розглянути додаткові заходи, які можуть допомогти забезпечити баланс безпеки та свободи в умовах особливих правових режимів:

- забезпечення належної підготовки поліцейських, оскільки це сприяє усвідомленню ними власних повноважень та відповідальності, а також допомагає уникнути можливих зловживань;

- залучення громадськості до формулювання правил використання поліцейських повноважень є кроком, спрямованим на забезпечення відповідності цих норм інтересам громадян і сприяння захисту їх прав і свобод;

- встановлення чітких критеріїв застосування поліцейських повноважень. Ці критерії мають бути об'єктивними та не допускати суб'єктивних рішень з боку поліцейських;

- забезпечення належного захисту прав і свобод громадян, які підпадають під дію особливого правового режиму. Це включає в себе надання їм доступу до інформації, юридичної допомоги та можливості оскаржити рішення поліції;

- встановлення законодавчих обмежень у використанні поліцейських повноважень, наприклад, заборонити застосування насильства або обмеження свободи без наявності обґрунтованих підстав;

- запровадження механізму захисту прав і свобод громадян, які підпадають під дію особливого правового режиму;

- розвиток культури демократії та верховенства права серед громадян.

В умовах особливих правових режимів, таких як воєнний стан, надзвичайний стан, карантин, баланс між безпекою та свободою є складним і мінливим. Тому важливо постійно удосконалювати законодавство, включаючи в нього спеціальний розділ, що регулює діяльність поліції в умовах воєнного стану, та встановлює механізми контролю за її діями, з метою ефективного захисту прав і свобод громадян.

Література

1. Коваленко Н. До питання про визначення поняття та ознак правового режиму. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 254-258.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII № 3384-IX із змінами від 20.09.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n29> (дата звернення: 10.10.2023).
3. Кузніченко С.О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. №1-2. С. 32-36.
4. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (дата звернення: 10.10.2023).
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580– VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 10.10.2023).

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ

Кубаєнко А. В.

*к. ю. н., доцент,
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та
адвокатури,
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

Органи правопорядку відіграють важливу роль у забезпеченні публічної безпеки та порядку, і їхні дії визначають ступінь задоволення суспільних потреб і очікувань. В цьому контексті систематична оцінка та аналіз ефективності адміністрування стають необхідністю, оскільки вони сприяють виявленню сильних та слабких сторін роботи правоохоронних органів і допомагають приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Алгоритм оцінки ефективності адміністрування в правоохоронній сфері, зокрема в контексті діяльності Національної поліції, є інструментом, який дозволяє проводити об'єктивний аналіз та оцінку роботи правоохоронних органів на основі чітко визначених цілей та критеріїв. Використання цього алгоритму сприяє ідентифікації проблемних сфер в діяльності правоохоронців, виявленню тенденцій та розробці ефективних заходів для поліпшення їхньої роботи.

Досягнення різних стратегічних цілей в органах Національної поліції неможливо без високоякісного та належного адміністрування, яке виступає важливим фактором, спрямованим на зменшення рівня злочинності, підвищення рівня розкриття правопорушень, забезпечення дотримання закону та надання ефективної відповіді на потреби громадян. Оцінка ефективності адміністрування стає ключовим інструментом для визначення досягнення цих стратегічних цілей і виявлення можливостей для подальшого вдосконалення роботи правоохоронних органів.

Ефективність адміністрування в органах Національної поліції визначається забезпеченням відповідності між управлінськими діями та цілями правоохоронної сфери, здатністю до реального впливу на розвиток ситуації на місцях, дотриманням законності та наукової обґрунтованості, а також збереженням авторитетності та предметності прийнятих рішень.

Здатність адміністрування забезпечити ефективне вирішення таких завдань включає оцінку п'яти основних складових:

Визначеність та ясність сформульованих цілей даної діяльності, які є відносно незалежними від зовнішніх цілей діяльності органів поліції, та конкретних завдань, спрямованих на їх реалізацію.

Швидкість та відповідність змін в організаційно-штатній та структурній організації органів поліції змінам у зовнішніх умовах їх функціонування.

Пристосованість створених технологій для здійснення зовнішніх та внутрішньоорганізаційних функцій до досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду в забезпеченні правопорядку та адміністрування органами поліції.

Відповідність кадрового забезпечення системи завданням та функціям органів поліції, а також врахування змінних економічних, політичних та соціокультурних умов його діяльності.

Постійне забезпечення матеріальних та ресурсних потреб.

Заслуговує на увагу дослідження, проведене О.Ю. Салмановою, яка зазначає, що у контексті аналізу виконання управлінських функцій Національною поліцією України набуває особливого значення процес оцінки відповідних показників з урахуванням поставлених завдань. Дослідниця наголошує, що на сьогодні відсутня єдина загальна методологія для оцінювання реалізації цих функцій на рівні законодавства.

Попри це, пропонує у майбутньому здійснювати оцінювання, яке буде базуватись на таких критеріях: рівень взаємодії з територіальними органами виконавчої влади, який відображає ступінь співпраці та партнерства з іншими органами; координація діяльності територіального органу поліції на підконтрольній території, що свідчить про ефективне управління та координацію; якість інформаційного забезпечення, включаючи точність, доступність та адекватність інформації для рішень; організація інформаційно-аналітичної роботи, яка допомагає підтримувати обґрунтованість та ефективність управлінських рішень; планування діяльності територіальних органів, включаючи системний підхід та стратегічне планування; оцінка якості управлінських рішень, їх вплив на досягнення цілей та результативність; оцінка впливу апарату територіального органу поліції на підрозділи, розкриваючи внутрішні взаємозв'язки; аналіз стилю та методів керівництва підрозділами поліції для визначення ефективності комунікації та співпраці; використання передового досвіду у діяльності поліції, що вказує на ступінь інноваційності та використання найкращих практик [1].

Варто погодитися із тим, що впровадження цієї системи оцінки може сприяти зміцненню ефективності та результативності діяльності Національної

поліції України, допомогти об'єктивному аналізу та покращити процес ухвалення управлінських рішень.

Ефективність адміністрування в органах поліції визначається здатністю системи управління відповідати поставленим завданням, цілям та спрямованості.

Оцінка ефективності адміністрування в органах поліції може бути представлена наступною формулою:

$$ЕФ = (СП * 100) / ЗН$$

де:

ЕФ - ефективність адміністрування в органах поліції (у відсотках);

СП - сукупна продуктивність організаційно-управлінської діяльності;

ЗН - затрати ресурсів, витрати на управління, включаючи людські, фінансові та інші ресурси, які спрямовані на підтримку та функціонування органів поліції.

СП та ЗН можуть вимірюватися різними кількісними показниками або величинами, що характеризують ефективність та витрати організаційно-управлінської діяльності в органах поліції.

Деякі можливі критерії для визначення сукупної продуктивності (СП) в цьому контексті можуть включати:

Ефективність вирішення завдань – здатність органів поліції ефективно та систематично виконувати адміністративні завдання, включаючи розробку та реалізацію стратегічних планів, ефективне планування та розподіл ресурсів, а також забезпечення координації діяльності внутрішньої структури.

Якість прийнятих рішень – здатність органів поліції приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу даних та інформації.

Ефективність комунікацій – здатність органів поліції ефективно передавати та отримувати інформацію.

Інноваційність та розвиток – здатність органів поліції впроваджувати нововведення та використовувати сучасні технології.

Для ЗН можуть використовуватися наступні показники:

Бюджетні кошти, виділені на оплату праці персоналу.

Фінансові витрати на підтримку інфраструктури, технічного забезпечення.

Кількість працівників, задіяних в управлінських процесах.

Витрати на професійне навчання та підвищення кваліфікації працівників.

Вартість програм та ініціатив, спрямованих на вдосконалення роботи поліції.

Дана формула відображає можливість оцінки ефективності адміністрування в органах поліції, підраховуючи співвідношення між досягнутим результатом, який може бути виміряний виконаними завданнями та вкладеними ресурсами, такими як час, кошти і зусилля. Чим вищий процент, отриманий за допомогою цієї формули, тим більшу ефективність демонструє адміністрування в органах поліції, вказуючи на оптимальне використання доступних ресурсів для досягнення бажаних результатів.

Таким чином, застосування алгоритму оцінки ефективності адміністрування в органах Національної поліції виокремлюється як ключовий інструмент для об'єктивної та систематичної оцінки рівня організаційної діяльності. Оцінка

ґрунтується на визначенні та квантифікації різних аспектів, що відображають здатність органів поліції до відповідності стратегічним цілям та завданням управління, зокрема:

Цілі-завдання та орієнтація – розкриття внутрішніх цілей та завдань управлінської системи, орієнтація на забезпечення ефективної реалізації стратегічних напрямів діяльності органів поліції.

Розробка функціональних обов'язків та посадових інструкцій – оцінка ступеня розробки та належності функціональних обов'язків та посадових інструкцій до потреб та пріоритетів, що змінюються, забезпечення відповідності виконуваних завдань внутрішнім та зовнішнім вимогам.

Структура та взаємодія – аналіз побудови організаційних структур, їхньої взаємодії та координації діяльності, дотримання принципів поділу робіт та здійснення управлінських функцій.

Застосування цього алгоритму дозволяє отримати конкретні дані та оцінки, які сприяють ідентифікації позитивних аспектів діяльності органів Національної поліції, а також виявленню областей, які потребують удосконалення та розвитку. Отримана оцінка надає керівництву органів поліції можливість приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації діяльності, формування стратегічних планів та розробки заходів для забезпечення більш ефективного виконання завдань з підтримання правопорядку та законності в суспільстві.

Література

1. Салманова О.Ю. Критерії оцінювання реалізації Національною поліцією України функцій управлінської діяльності. *Збірник наукових праць АЮГОС*. Wien, 26. November, 2021. С.90-94.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кузяк Дарія

*курсант 401 навчального взводу
Херсонського факультету ОДУВС*

Науковий керівник:

Галуцько В.М.

д. ю. н., професор

завідувач

кафедри

адміністративного права

та адміністративного процесу

Херсонського факультету ОДУВС

Щодо питань адміністративно-правового механізму запобігання корупції в органах Національної поліції в умовах воєнного стану та реакції на нього держави та суспільства, нині існує безліч невирішених питань. В умовах

воєнного стану, зросла напруженість і потреба в ефективному функціонуванні поліції, саме тому проблема корупції стає особливо актуальною.

Питанням запобігання корупційним проявам звернуто особливу увагу всього світу, але саме для України проблема корупції є дуже вагомою, починаючи ще з моменту здобуття нею незалежності. Її серйозність перешкоджає розвитку не тільки економічному зростанню країни, але і закріпленню демократичних основ. Це підкреслюється постсоціалістичною моделлю країни. Дана проблема також є перешкодою на шляху до вступу в ЄС.

На сьогодні, законодавча база протидії корупції в Україні наразі складається з понад 100 законів України, декретів, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, постанов Ради Міністрів України, відомчих нормативно-правових актів в усіх сферах суспільного життя, так і нормативно-правових актів, що регулюють окремі галузі національної економіки або окремі сфери суспільних відносин. Основними законодавчими актами, що регулюють питання у сфері запобігання та протидії корупції є: Конституція України, Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V), Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V), Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (ратифікована Законом України від 16 березня 2005 року № 2476-IV), Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України: «Про запобігання корупції» тощо.

Для того, щоб зрозуміти механізм боротьби з корупцією, вважаємо за доцільне для початку частково проаналізувати законодавче закріплення цього поняття. Так, у ст.1 Закону України «Про запобігання корупції» зазначається, що корупція – це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи іншої особи або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди або обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди іншій фізичній або юридичній особі, або на її вимогу з метою схилити таку особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із цим можливостей [1]. У великому юридичному словнику поняття корупції зазначається як зловживання владою, яка пов'язана з підкупом посадових осіб, та як процес, пов'язаний із використанням посадовою особою своїх повноважень з метою особистого збагачення, використовуючи підкуп та дачу хабарів [2]. На сьогодні законодавець значно розширив це поняття зазначаючи не тільки чітку дію, а і обіцянку з подальшим її виконанням та отриманням певної вигоди не тільки для себе, а і для зацікавлених осіб.

Одним із основних елементів адміністративно-правового механізму є регулювання законодавством. Алгоритм запобігання корупції в органах Національної поліції України базується на законодавстві, яке регулює її діяльність. Зокрема, Конституція України гарантує права та свободи громадян, включаючи право на безпеку [3, с.10]. Закон України «Про Національну поліцію»

визначає статус та функції поліції, а також принципи її діяльності [4, с. 5]. Закон України «Про запобігання корупції» встановлює правила поведінки посадових осіб та механізми контролю за їхніми діями, а також визначає коло осіб, які мають законодавче право здійснювати антикорупційну діяльність. В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити ефективне застосування цього закону та зміцнити відповідальність за корупційні дії. Адміністративно-правовий механізм запобігання корупції в органах національної поліції України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим для забезпечення національної безпеки та правопорядку. Але, воєнний стан і створює сприятливі умови для корупційних дій, оскільки зазвичай зростає потреба в швидкому прийнятті рішень та отриманні ресурсів.

Однією з головних причин поширення корупції в поліції є недостатня заробітна плата поліцейських. Низька оплата праці спонукає співробітників шукати додатковий дохід через неправомірні дії. Крім того, система кадрового забезпечення не завжди забезпечує відбір кваліфікованих та морально чесних працівників [5, с.166].

На нашу думку, у боротьбі з цими ганебними проявами, по-перше - за необхідне залучати громадськість до контролю за діями поліцейських. Для цього необхідно створити нові механізми звітності перед громадськістю, проводити регулярні аудити та огляди діяльності поліції. Також, надати можливість та сприяти активній участі громадських організацій та журналістів у розслідуванні корупційних випадків. Важливо забезпечити ефективну доступну систему звернень громадян щодо корупційних дій в органах Національної поліції, як наприклад, на гарячу лінію за допомогою електронної системи звернень або на спеціальну службу прийому скарг, яка має забезпечити конфіденційне швидке реагування на отримані скарги.

Ще однією складовою вищевказаного механізму є ефективний контроль та моніторинг діяльності посадових осіб, що є необхідною умовою запобігання корупції. В сучасних умовах слід зміцнити контроль за діями поліцейських та забезпечити швидку реакцію на корупційні прояви.

Особливої уваги потребує і ефективна кадрова політика яка є важливим елементом механізму боротьби з корупцією. Необхідно підбирати професіоналів, які не мають корупційних схильностей та мають високий рівень моральних якостей. Крім того, необхідно проводити регулярну перевірку посадових осіб на наявність корупційних зв'язків та зловживань.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що дослідження адміністративно-правового механізму запобігання корупції в органах Національної поліції України в умовах воєнного стану є актуальним та важливим завданням. Воєнний стан збільшує напруженість та потребу в ефективному функціонуванні поліції, а проблема корупції може серйозно підірвати довіру громадян до правоохоронних органів та загрожує національній безпеці. На сьогодні вкрай важливим є питання впровадженню ефективних антикорупційних стратегій та програм в поліції. Важливо поєднувати законодавчу базу, кадрову політику, контроль та моніторинг, залучення громадськості та навчання

поліцейських. Тільки в такий спосіб можна досягти ефективного запобігання корупції та забезпечити національну безпеку в умовах воєнного стану.

Література

1. Про запобігання корупції. Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 09.10.2023).
2. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. Київ. Юрид. Думка. 2007. 992 с. С.220.
3. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.10.2023).
4. Про Національну поліцію України. Закон України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2182-19> (дата звернення: 09.10.2023).
5. Ізбаш К. С., Славінська І. В. Сучасний стан кадрового забезпечення персоналу органів і підрозділів Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 1. С. 165–168. URL: http://lsei.org.ua/1_2021/41.pdf (дата звернення: 09.10.2023).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 09.10.2023).

PARTICIPATION OF THE INTERNATIONAL COMMUNITY IN THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF VULNERABLE GROUPS UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Olesia Kozakevych

*PhD, Doctor of Philosophy in Law,
Lecturer of the Department of
administrative activity,
National Academy of the State Border
Service of Ukraine named after Bohdan
Khmelnitsky*

The Institute for the Protection of the Rights of Vulnerable Groups of Persons is associated with the second wave of modern access to justice. This interpretation of access to justice involves: first, protection of the rights of vulnerable groups; secondly, reforming the justice system by approving procedural and formal requirements and extrajudicial mechanisms for group and third parties [1, pp. 209-222].

Since the beginning of the armed conflict on the territory of Ukraine in the spring of 2014, international and national human rights organizations have recorded significant violations of human rights in the conflict zone. In particular, the start of hostilities made it impossible to protect the rights of persons who are in the territory not under the control of the Ukrainian state, as well as in the government-controlled territory bordering the conflict zone. Individuals living in non-government-controlled areas had to travel long distances through conflict-affected areas to file claims or attend court hearings in government-controlled areas.

On February 24, 2022, a full-scale armed invasion of units of the armed forces and other law enforcement agencies of the aggressor country took place on the sovereign territory of Ukraine, leading to a new stage of the armed conflict and the introduction of a legal regime of martial law throughout the territory of Ukraine, which continues to this day. As a result of active hostilities, part of the territory of Ukraine was and for some time was under the control of the occupiers. In particular, some regions of the territory of Ukraine are still under temporary occupation. The aggressive and massive nature of the armed conflict leads to a large number of human casualties, injuries, deaths, damage and destruction of infrastructure. All this, of course, violates a wide range of human rights, makes their realization and protection impossible.

It should be noted that the provision and protection of human rights is carried out not only by legal means, but also by informational means peculiar to modern society.

Ensuring the rights of vulnerable population groups and their access to justice can only be implemented through legal mechanisms for the protection of human rights.

In the conditions of armed conflicts, modern researchers distinguish: the usual mechanisms for the protection of human rights, which include: judicial and extrajudicial, national and international, universal, regional, national, etc. Special mechanisms for the protection of human rights, they include all emergency and temporary mechanisms: special commissions and bodies, field and monitoring missions, institutions designated for transitive justice [3, p. 264]. Protecting the rights of vulnerable population groups requires special attention in conflict situations. Thanks to the appeal of the countries participating in the Rome Statute, due to the full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine and the commission of brutal crimes, the Office of the Prosecutor of the International Criminal Court began an official investigation and collection of evidence against the Russian Federation [4]. It is important to document and gather evidence so that it can be accepted by the ICC to bring the perpetrators to justice.

It does not require proof and is an obvious provision that bringing a criminal to justice depends on the process of proof and what evidence of guilt was provided. That is why the process of recording the crimes of the occupiers on the territory of Ukraine is significant. It may even be crucial. Attention should also be paid to legal awareness of the availability of individuals to provide this evidence and, in general, the possibility of recording the consequences of crimes. In addition, a special group consists of vulnerable categories of persons, as well as persons who do not want public disclosure of crimes committed against them. With regard to vulnerable groups, a strategy or road map should be developed regarding the methods of collecting and recording evidence aimed at prosecuting crimes committed on the territory of Ukraine, taking into account all subjective and objective factors, while ensuring access to justice.

On March 4, 2022, the Human Rights Council established the Independent International Commission to Investigate Violations in Ukraine to investigate all alleged human rights violations and abuses and violations of international humanitarian law, as well as related crimes in the context of the Russian Federation's aggression against Ukraine. In May 2022, the Human Rights Council defined the main task for the Commission to investigate crimes committed by the occupiers on the territory of Kyiv, Chernihiv, Sumy and Kharkiv regions. The conclusions of the Commission are set out

in the Reports on the results of the Commission's work, which indicate the impact on the civilian population, mass crimes against vulnerable population groups; violation of international law; violations committed during hostilities. Exposure of the civilian population to danger; committing crimes against personal integrity; extrajudicial executions; attacks on civilians during movement; illegal deprivation of liberty; illegal transfers and deportation of detained persons; torture and ill-treatment; sexy

The general prosecutors of the member countries of the joint investigative team (JIT) signed an addendum to the Agreement on the establishment of the JIT regarding the start of work at the Eurojust base of the International Center for the Investigation of Crimes of Aggression[6]. Thus, the creation of the International Center for Prosecution for the Crime of Aggression against Ukraine has been initiated (International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression in Ukraine) [7]. The mentioned institution started work in the summer of 2023, in The Hague (Netherlands). The purpose of the Center's activity is to collect, analyze and document the crime of aggression against Ukraine, which will be carried out by prosecutors and investigators of the countries of the Joint Investigative Group (JIT) and directly a single, backed by security guarantees, storage place for evidence of crimes of aggression against Ukraine to ensure future court proceedings.

The creation of the newest bodies to ensure and protect the rights and freedoms of vulnerable groups is a new level of international justice, which is at the stage of its formation and is aimed at ensuring the availability of justice, the establishment of justice, peace and security in the modern world.

Literature

1. Garth Bryant G. and Cappelletti Mauro. Access to Justice: The Newest Wave in the Worldwide Movement to Make Rights Effective. 1978. Articles by Maurer Faculty. 1142. URL: <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/1142>.
2. Dialogue in the transitional justice model: features and functions: science-practice. kind. / Iryna Brunova-Kalisetska, Tetiana Kiselyova, Oleg Martynenko. Kyiv, 2020. 60 p.
3. Razmetayeva Yu. S. Doctrine and practice of human rights protection: study guide. Kyiv: FOP Golembowska O.O., 2018. 364 p.
4. The International Criminal Court - the way to The Hague and reparations. URL: https://lb.ua/blog/olena_moshenets/527492_mizhnarodniy_kriminal_niy_sud-shlyah.html.
5. Report of the Independent International Commission for Investigating Violations in Ukraine. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/coiukraine/A_HRC_52_62_UA.pdf.
6. The International Center for the Prosecution of Crimes of Russian Aggression will begin its work in The Hague in the summer. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/miznarodnii-centr-z-peresliduvannya-zlociniv-agresiyi-rf-rozpocne-svoyu-robotu-u-gaazi-vlitku>.
7. International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression made official at United for Justice Conference in Ukraine. URL:

<https://www.eurojust.europa.eu/news/international-centre-prosecution-crime-aggression-made-official-united-justice-conference>.

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА «CUSTODY RECORDS» В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Лабунь А.В.

*заступник начальника управління –
начальник відділу організаційної
роботи, планування та захисту
персональних даних управління
організаційно-аналітичної роботи
Департаменту Головної інспекції та
дотримання прав людини
Національної поліції України*

Впродовж 2022-2023 років здійснено координацію з налаштування та впровадження інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції» (далі – ІП «Custody Records») у 76 територіальних (відокремлених) підрозділах поліції ГУНП у Вінницькій (14), Хмельницькій (10), Чернівецькій (7), Волинській (6), Одеській (5), Рівненській (5), Закарпатській (5), Житомирській (4), Сумській (4), Кіровоградській (3), Чернігівській (3), Полтавській (2), Львівській (3), Тернопільській (2), Івано-Франківській (2) та Черкаській (1) областях. На сьогодні однією із основних і нагальних проблем, які ускладнюють упровадження ІП «Custody Records», продовжують залишатися низьке забезпечення інфраструктурних умов підрозділів поліції, оснащення їх сучасним технічним обладнанням, що викликане браком фінансування, а також знищенням/пошкодженням певної кількості приміщень підрозділів поліції на території регіонів держави де відбувалися та/або відбуваються воєнні дії.

Система ІП «Custody Records» призначена перш за все для покращення стандартів захисту прав затриманих осіб, внаслідок запровадження електронної фіксації інформації про всі дії щодо осіб, які перебувають під контролем поліції з моменту фактичного затримання. Запровадження ІП «Custody Records» покликано також зменшити робоче навантаження на поліцейських шляхом відміни більшості паперових книг і журналів, які наразі використовуються для фіксування різноманітних дій. Окрім фіксації, інформаційна підсистема також нагадує поліцейському про необхідність вчинити ті чи інші дії із затриманими (вручити підозру, доставити до суду або закладу охорони здоров'я, необхідність переміщення до ІТТ).

Існуючі письмові форми обліку фактів затримання осіб поліцейськими не в повній мірі забезпечують можливість збору, накопичення та аналізу такої інформації. Упровадження ІП «Custody Records» забезпечує створення єдиного електронного дос'є на кожну затриману особу, фіксацію всіх аспектів, пов'язаних із затриманням, дотримання основних гарантій, які надаються затриманим особам, підвищить стандарти захисту прав поліцейських від

можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях. Адже іноді підозрювані намагаються уникнути відповідальності шляхом звинувачення правоохоронців у порушенні їхніх прав, наприклад, у застосуванні протиправних методів досудового розслідування (катування, побиття, психологічний тиск), порушенні права на захист та на медичну допомогу, у разі погіршенні стану здоров'я тощо.

Основними завданнями та призначенням ІІ «Custody Records» є:

1) запобігання незаконному затриманню осіб, удосконалення системи їх захисту від катувань і належного поводження, а також підвищення стандартів захисту прав поліцейських від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях;

2) об'єднання інформації про затриманих осіб з моменту їх фактичного затримання, перебування в територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах Національної поліції України, їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі - органи (підрозділи) поліції), та звільнення або поміщення до спеціальних установ інших органів державної влади в єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та комунікаційного обладнання;

3) здійснення опитування затриманої особи та поліцейського, який здійснив затримання, щодо обставин та підстав затримання, а також фіксації всіх дій із затриманою особою під час її перебування в органі (підрозділі) поліції;

4) забезпечення оперативного реагування та прийняття управлінських рішень посадовими особами органів (підрозділів) поліції в разі неналежного поводження із затриманими;

5) запровадження автоматизованого формування витягу з електронної картки затримання [1].

Функції системи «Custody Records»:

- контроль за дотриманням прав затриманої особи та унеможливлення контактів з нею осіб, які не мають на це повноважень;

- автоматизоване повідомлення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факт затримання особи (впровадження автоматизації даного процесу знаходиться в стані розробки);

- автоматизоване інформування відповідальних осіб про завершення терміну тримання затриманої особи;

- формування звіту про умови тримання, поводження та забезпечення прав затриманих осіб, стан здоров'я під час їх перебування в органах (підрозділах) поліції.

Контроль за реалізацією функцій системи ІІ «Custody Records» покладено на інспекторів з дотримання прав людини. Дистанційний контроль за дотриманням прав затриманих осіб покладено на Управління дотримання прав людини Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України.

У зв'язку із запровадженням в діяльності поліції системи електронної фіксації всіх дій із затриманими особами, починаючи, саме з моменту фактичного затримання як точки відліку обмеження прав особи та перебування

її під контролем поліції, змінюється усталена практика до підходів досудового розслідування, а саме:

- визначення моменту фактичного затримання за ст. 209 КПК України (негативна практика – обліковування часу затримання не з моменту фактичного затримання, а після внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР);

- фіксація та оформлення процедури затримання особи за ст. 208 КПК України (негативна практика – тримання фактично затриманих осіб протягом тривалого часу у службових приміщеннях органів правопорядку без оформлення затримання);

- оголошення підозри за ст. 278 КПК України (негативна практика – збирання достатньої кількості доказів для повідомлення особі про підозру до моменту оформлення факту затримання);

- законність затримання (негативна практика – проведення слідчих і процесуальних дій за участю фактично затриманої особи без реєстрації факту затримання - незаконне затримання);

- право на захист (негативна практика – неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про фактичне затримання особи за підозрою у вчиненні злочину до відповідних регіональних центрів з надання безоплатної правової допомоги);

- дотримання поліцейськими процесуальних строків (негативна практика – невручення повідомлення про підозру протягом 24 годин з моменту фактичного затримання; недотримання 60 годинного терміну після фактичного затримання для доставлення затриманої особи до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу).

Переваги впровадження «Custody Records» для працівників поліції:

- автоматична фіксація моменту фактичного затримання особи (час, місце, світлина затриманого, геолокація затримання);

- автоматична фіксація (у тому числі на відео) всіх осіб, які перебувають в приміщенні підрозділу поліції (зонування місць та приміщень);

- автоматичне повідомлення РЦ БВПД про факт затримання особи (фіксація особи, що здійснила повідомлення та ідентифікуючих даних адвоката, який прибув для надання правової допомоги);

- автоматичне повідомлення про наближення завершення 24-ох годинного процесуального строку вручення затриманій особі повідомлення про підозру);

- унеможливлення приховування поліцейськими фактів затримання;

- електронна фіксація та зберігання протягом тривалого часу (15 років) інформації про затримання та перебування затриманих осіб під контролем поліції для підтвердження забезпечення процесуальних прав затриманих та у разі перевірки такої інформації контролюючими поліцію органами державної влади;

- зменшення кількості скарг до національних судів та Європейського суду з прав людини на неправомірні дії поліцейських, що як наслідок тягнуть за собою виплати значних сум коштів з Державного бюджету України;

- фіксація усіх дій поліцейських пов'язаних із затриманням, гарантуватиме захист прав поліцейських від безпідставного звинувачення щодо протиправних дій під час затримання.

Результати вивчення діяльності органів правопорядку, регіональних та місцевих прокуратур у частині затримання осіб за підозрою у вчиненні кримінальних правопорушень, а також документального оформлення затримання та оцінки його законності свідчать про наявність низки системних проблем, що призводять до порушень основоположних прав і свобод людини, зокрема права на свободу та особисту недоторканність. Так, поширеною є практика тримання фактично затриманих осіб протягом тривалого часу у службових приміщеннях органів правопорядку без оформлення затримання. На існування таких випадків неодноразово вказував Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своїх рішеннях проти України, зазначаючи, що сама лише відсутність протоколу затримання має вважатися серйозним недоліком, оскільки усталена позиція ЄСПЛ полягає у тому, що невизнане тримання особи під вартою є повним запереченням фундаментально важливих гарантій, що містяться у ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), та являє собою найбільш серйозне порушення зазначеного положення. Відсутність фіксації такої інформації, як дата, час та місце затримання, ім'я затриманого, підстави для затримання та ім'я особи, яка здійснила затримання, повинні розглядатися як недотримання вимоги щодо законності та невідповідність самій меті ст. 5 Конвенції (справа «Кушнір проти України»). Поділ підрозділу поліції на окремі зони, зокрема зону де можуть перебувати виключно затримані особи із внесенням відповідної інформації до ІІ «Custody Records» про факт затримання дає змогу усунути випадки прихованих та незареєстрованих затримань.

Також, ще однією складовою та невід'ємною частиною ІІ «Custody Records» є забезпечення постійного відеоспостереження, яке передбачає застосування сучасних систем відеоспостереження в приміщеннях поліцейського відділку, у приміщеннях ІТТ та в спеціальному автотранспорті, для перевезення затриманих і взятих під варту осіб. Застосування систем відеоспостереження у місцях несвободи має інший характер порівняно з використанням у громадських місцях. Основна відмінність полягає у тому, що у поліцейському відділку особа не може уникнути камер відеоспостереження. Незважаючи на те, що тривалість тримання осіб в поліцейському відділку незначна, порівняно з термінами перебування в місцях позбавлення волі, таких як виправні колонії, перед поліцією та контролюючими органами стоїть непросте завдання дотримання балансу між забезпеченням безпеки та недоторканністю приватного життя. У практиці більшості країн світу визнано, що застосування систем відеоспостереження відіграє важливу роль у скороченні кількості випадків фізичного насильства щодо осіб, які тримаються під вартою.

Підсумовуючи варто зазначити, що із запровадженням ІІ «Custody Records» вже є позитивні зміни у роботі підрозділу поліції, зокрема:

- комфортний робочий простір для поліцейських;

- захист прав поліцейських від неправдивих звинувачень у неправомірних діях щодо затриманих осіб;
- дистанційний зовнішній контроль за підпорядкованими підрозділами поліції, якістю роботи поліцейських;
- електронна фіксація всіх дій щодо затриманої особи з моменту її фактичного затримання і до поміщення в СІЗО або звільнення з-під варти;
- контроль за дотриманням прав затриманої особи та унеможливлення контактів з нею осіб, які не мають на це повноважень;
- автоматизоване повідомлення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факт затримання особи (в розробці);
- автоматизоване інформування відповідальних осіб про завершення терміну тримання затриманої особи;
- отримання звіту про: умови тримання, поводження та забезпечення прав затриманих осіб, стан здоров'я під час їх перебування в підрозділах поліції.

Масштабування цієї системи на всі територіальні (відокремлені) підрозділи поліції слугуватиме підвищенню рівня довіри населення до Національної поліції України та мінімізує кількість скарг громадян України на можливі протиправні дії правоохоронців, а також убезпечить їх від необґрунтованих звинувачень.

Література

1. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 травня 2022 року № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22#Text>.

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ТА В ЗОНАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Лазарєва О. Л.

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пісоцька К. О.

доктор філософії в галузі права,

доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Виходячи з норм міжнародного права, Україна як і кожна розвинута держава бере на себе зобов'язання щодо захисту прав й свобод дітей.

Але з початком повномасштабного вторгнення російської федерації виникла досить значна проблема щодо реалізації даного права. Оскільки права дитини й захищаються нормами міжнародного гуманітарного та національного права, але в більшості випадків фіксується досить велика кількість порушень, а ще більше випадків порушень є латентними. Тому дане питання на сьогодні є досить актуальним та нагальним.

Дослідженням правового статусу дитини в умовах війни займаються безліч науковців, оскільки дитина є вразливою категорією громадян.

На думку В.В. Бєлєвцевої найбільш важливими проблемами під час збройного конфлікту є наступні: вербування дітей з метою участі у збройних конфліктах, навіть у якості солдат, розлука дітей з батьками під час збройного конфлікту, призупинення права на освіту і такий перелік не є вичерпним [3, с. 10].

За статистичними даними державного інформаційного ресурсу «Діти війни» та Офісу прокурора з 24.02.2022 року по 08.10.2023 року було зафіксовано 506 загиблих дітей, понад 1130 поранено, 1199 зниклі, 19546 дітей було депортовано до країни агресора, до 13 дітей було вчинене сексуальне насильство і ці дані не кінцеві [4,5]. За даними Офісу генерального прокурора найбільша кількість постраждалих дітей «у Донецькій області - 371, Харківській - 197, Київській - 116, Чернігівській - 68, Луганській - 61, Херсонській - 55, Миколаївській - 59, Запорізькій - 40, Сумській – 17»[5].

Досить очевидно, що права дитини під час військових дій на території України порушуються. Всі ці дані свідчать про необхідність негайних дій для захисту та допомоги дітям, які страждають в наслідок збройної агресії.

З кожним днем росія порушує міжнародні норми та угоди в сфері захисту прав дитини, зокрема Конвенцію ООН про права дитини, а саме статтю 38 Ковенції, яка встановлює захист дітей під час збройних конфліктів[1].

Ситуація з постраждалими дітьми в Україні є серйозною гуманітарною проблемою, і порушення міжнародних норм і стандартів стосовно прав дітей під час конфлікту є неприпустимими і вимагають негайних заходів для їх захисту та покарання винних.

З аналізу зафіксованих злочинів правоохоронними органами й іншими силовими відомствами, ми можемо вказувати на постійне порушення прав дітей російськими військовослужбовцями, зокрема:

- штучне створення гуманітарної кризи в окупованих населених пунктах з явними порушеннями ст. 55 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, коли росіяни обмежували доступ до гуманітарної допомоги та перешкоджали виїзду громадян України з дітьми на безпечні території (за статистичними даними, понад 1,5 млн, дітей залишились в зоні бойових дій та на окупованих територіях) [5];

- вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості осіб які захищаються «статтею 34 про право на захист від сексуального насильства Конвенції ООН про права дитини» (у місті Буча солдати рф вчиняли сексуальне насильство над немовлям, знявши жорстокі дії на відео – про це наголошував Президент України В. Зеленський у черговому зверненні до Литви та народу) [6].

- використання дітей у військових цілях, а саме примушують дітей здійснювати поширення пропаганди та отримувати інформацію щодо пересування українських військових (ЗСУ, НГУ, МВС та інших силових підрозділів), блокпостів;

- примусове вивезення дітей до російської федерації, що суворо порушують статті Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, статті додаткового протоколу до Женевської конвенції, статті Конвенції ООН про права дитини, статтю Сімейного кодексу України, де дітей після незаконного вивезення направляють у віддалені куточки росії з подальшим вилученням документів, така політика спрямовується для руйнації української ідентичності дитини та нації в цілому;

- порушення права на освіту та позашкільний розвиток, яке гарантується Конвенцією ООН про права дитини і Конституцією України;

- право на дозвілля й культурний розвиток який гарантується статтею 31 Конвенції ООН про права дитини яка наголошує на «кожна дитина повинна мати доступ до культурної й творчої діяльності, дозвілля і відпочинку»;

З вищезазначеного можна зробити такі висновки, що дитина та її захист це одине з першочергових завдань України та міжнародної спільноти, адже країна агресор нехтує всіма можливими канонами міжнародного права та правил війни цинічно їх порушує заподіюючи значну шкоду українській ідентичності.

Національне та міжнародне законодавство постійно впроваджує безліч механізмів з захисту прав дітей під час воєнних дій, однак якщо одна зі сторін не виконує зобов'язання, то механізми втрачають суть. Проте українська влада та народ України разом зі світовою спільнотою об'єднавши зусилля зможуть знайти спосіб стати на перешкоді ворожим діям та захистити права дітей під час воєнних дій.

Література

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 08.10.2023).

2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення 08.10.2023).

3. Захист прав дітей в умовах війни. Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, 17 травня 2022 року). Вінниця, 2022, 90 с.- С.- 10 (дата звернення 08.10.2023).

4. Портал платформи «Діти війни» UR: <https://childrenofwar.gov.ua/en/about-us/> (дата звернення 08.10.2023).

5. Ювеніальні прокурори: 361 дитина загинула внаслідок збройної агресії РФ в Україні URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-361-ditina-zaginula-vnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf-v-ukrayini-11766> (дата звернення 08.10.2023).

6. Гвалтували немовлят. Звернення Володимира Зеленського до парламенту Литви та народу URL:

https://www.youtube.com/watch?v=Yg7x52DKCHU&ab_channel=%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8ICTV (дата звернення 08.10.2023).

7. Пісоцька К.О. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єкта адміністративної діяльності / К.О. Пісоцька // Юридичний науковий електронний журнал. 2018. №6. С.244-247.

8. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*, 342–363. DOI: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15).

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИТУАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ МВС УКРАЇНИ В ДОТРИМАННІ ТА ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Лещенко Дмитро

ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки

*Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Джафарова Олена

*д. ю. н., професор,
завідувач кафедри поліцейської
діяльності та публічного
адміністрування факультету № 3*

*Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Європейський вектор розвитку, що обрало перед собою українське суспільство, який на законодавчому рівні закріплено в преамбулі Конституції України а також в міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є безальтернативним рухом в напрямку толерантних взаємовідносин в суспільстві, взаємоповаги та ввічливого ставлення одне до одного, шани до честі та гідності оточуючих, який обумовлює запит українців на дотримання основоположних прав та свобод людини, в процесі взаємодії з державою, в особливості з поліцією, так як вона є відомством, яке перебуває в одній з найбільш тісних взаємодій з населенням. Відповідно до пункту 2 статті 2 Закону України про Національну поліцію «Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави [1]», а також в пункті 1 статті 7 Закону України про Національну поліцію сказано: «під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації [1]».

Робота поліції, як ніколи важлива в умовах сьогодення, коли Україна веде боротьбу за збереження свого суверенітету надаючи відсіч жорстокій збройній агресії російської федерації, і водночас з цим в світі нависла загроза повторення пандемії коронавірусу, котра несе виклики глобального характеру, і також не простою є ситуація, що склалася на Запоріжській АЕС, яка є окупована росіянами. Поєднання вищевказаних факторів ставлять під загрозу умови безпечного, комфортного існування українців на їх, Богом даній землі. Тому саме зараз люди воліють бачити в поліцейських в першу чергу захисників їхніх прав та свобод, які неухильно дотримуються норм чинного законодавства, здійснюючи свою діяльність в інтересах громади. Від поведінки кожного окремого поліцейського залежить імідж поліції в цілому, котрий вона має в очах суспільства, а також довіра та відношення до неї. Тому керівництвом МВС України та Національної поліції України вживаються всі відповідні заходи щодо орієнтування особового складу на ввічливу і толерантну поведінку та на виконання своїх службових обов'язків виключно в рамках правового поля.

Важливу роль в цьому відіграє фактор технологічного розвитку країни, вміння йти в ногу з часом і долати значущі виклики сьогодення за рахунок впровадження новітніх комплексів, систем, підсистем, методів, засобів та заходів в щоденну службову діяльність поліцейських, що неодмінно завжди дає свої плоди. Одним з таких факторів є ситуаційний центр МВС України, який являє собою новостворений антикризовий організаційно-технічний комплекс, що забезпечує взаємодію та координацію складових сектору безпеки та оборони ЦОВВ, НГУ та їх територіальних органів, а також здійснює обмін інформацією з головним та урядовим ситуаційними центрами України.

В його складі функціонує лінія екстреної допомоги 112, за допомогою якої людина може отримати швидко та злагоджену реакцію на її виклик всіма необхідними державними службами одночасно, так як питання про те, які саме служби потрібні на місці події вирішуються не заявником, а вже уповноваженими на те особами вищевказаної підсистеми. Таким чином забезпечується охорона прав та свобод людини у відповідності до міжнародних стандартів. Також ситуаційний центр МВС України функціонує в тісній взаємодії з системою «Безпечна країна», інформація з якої надходить і оброблюється в ньому. Наприклад якщо система розпізнає забруднення повітря, за допомогою спеціальних датчиків, то вона передає інформацію до ситуаційного центру МВС України де в подальшому розробляється план реагування на дану подію, спрямований на усунення загрози, також постійно ведеться спостереження за ситуацією на ЗАЕС, вимірюється рівень радіації, за необхідності розробляються антикризові заходи реагування, до того ж ведеться безперервний моніторинг об'єктів кризової інфраструктури. Всіма вище переліченими заходами ситуаційний центр МВСУ безпосередньо бере участь в забезпеченні захисту права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Ситуаційним центром МВС України аналізується стан діяльності поліцейських в сфері здійснення ними затримань осіб, шляхом оброблення та систематизації інформації отриманої від об'єктів регулювання. Особливо варто відзначити, як вагомий крок до поліпшення дотримання прав і свобод людей

поліцейськими в ході їх діяльності є впровадження інноваційної системи Custody Records (кастеті-рекердс), яке поетапно відбувається в Україні вже третій рік поспіль. Суть цієї системи полягає в тому, що в відділках поліції та ізоляторах тимчасового тримання будуть всюди встановлені камери, які безперервно ведуть відеозапис з метою убезпечення людей від не законних затримань, катувань, тримання в нелюдських умовах, що принижують честь та гідність, та інших негативних факторів, що порушують права та свободи людини [2]. Введено посаду інспектору з прав людини, який проводить першочергову бесіду з затриманим і поліцейським, що його затримав, і в разі виявлення порушень інформує відповідні органи - ДВБ НПУ, ДБР а також слідкує за дотриманням прав затриманих під час їх перебування в ізоляторі тимчасового тримання [2]. Діяльність даної системи відбувається у відповідності до інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» затвердженої Наказом МВС України від 24.05.2022 № 311) [2]. Оброблюючи інформацію отриману з системи «кастеті рекердс» та створюючи на основі цього плани поліпшення регулювання даної підсистеми, ситуаційний центр МВС України робить значний вклад в забезпечення дотримання поліцейськими прав та свобод людини в ході їх діяльності. Набувають більшої захищеності такі права, як право на свободу та особисту недоторканність, зафіксоване в статті 29 Конституції України, право на повагу до честі та гідності викладене в статті 28 Конституції України.

Доцільно також буде проаналізувати стан дотримання прав і свобод людини поліцією України під час пандемії COVID-19, що мала місце в 2020 - 2022 роках, і набула характеру глобальної загрози людству. Перед поліцією стояла не проста задача забезпечити виконання вимог постанови Кабінету Міністрів № 1236 від 09.12.2020 року «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 [3] », якою було встановлено ряд обмежень прав і свобод людини, наприклад, щодо перебування в громадських місцях великими групами людей, обов'язкова самоізоляція, після перетину кордону, обмеження по кількості осіб, які можуть одночасно перебувати в громадському транспорті, обов'язок перебувати в засобах індивідуального захисту в місцях скупчення людей, тощо. Поліцейські мали чітко розрізняти межі між обмеженням та порушенням прав та свобод людини. До порушників карантинних обмежень вживалися як превентивні заходи так і складалися адміністративні матеріали за статтею 44-3 КУпАП (Порушення правил щодо карантину людей). Наприклад «поліцейські Черкас у співпраці з добродійним фондом «Черкаси проти COVID-19» налагодили видачу захисних масок тим, хто їх потребував. Такі випадки були також зафіксовані в Луцьку, Тернополі та Кривому Розі. Попри карантин і заборони час від часу вже ж відбувалися і акції протесту. До окремих протестів поліція поставилася лояльно. Правоохоронці не намагалися припинити акції, їхніх учасників не розганяли і не затримували [2]». Також в «ході акції автопробігу організованого у Києві, одночасно організаціями «Традиція і порядок»,

політичними партіями «Національний корпус» та «Свобода», поліцейські не пропустили колону автомобілів через кордон на вулиці Грушевського, але ж і жодного протоколу щодо учасників акції чи організаторів складено не було [2]». Такий симбіоз заходів дав свої плоди, в країні вдалося не допустити хаосу і успішно пройти через велику кількість хвиль пандемії COVID-19, подолавши складний етап, який безумовно був глобальним викликом для країни і всього світу. В умовах сьогодення в разі виникнення подібної ситуації дії поліцейських були б ще більш злагоджені та ефективні в силу наявності попереднього досвіду та новітніх комплексів таких, як ситуаційний центр МВСУ, який забезпечив би злагодженість дій всіх об'єктів підпорядкування МВСУ задля подолання подібних викликів.

Діяльність ситуаційного центру МВС України поєднує такі ланки мережі ситуаційних центрів як Головний і Урядовий ситуаційні центри, з одного боку, так і об'єкти регулювання МВСУ з іншого, та забезпечує їх ефективну координацію та взаємодію, чим доповнює мережу ситуаційних центрів країни, яка є невід'ємною частиною системи безпеки і оборони України, що позитивно вплинуло на стан охорони таких базових прав і свобод людини, як право на життя, право на вільний розвиток особистості, право на повагу до честі гідності людини, право на свободу думки й слова та інші, які так старанно намагається знівелювати своєю воєнною агресією росія.

Література

1. Закон України "Про Національну поліцію". *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 40-41, ст. 379). 2015 <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-zavdannya-politsiji-43343.html>.
2. Євнен Крапивін - Custody Records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи – стан нормативного регулювання. <https://rpr.org.ua/news/custody-records-systema-fiksatsii-vsikh-diy-shchodo-zatrymanoio-osoby-stan-normatyvnoho rehuliuvannia/>.
3. Постанова Кабінету Міністрів № 1236 від 09.12.2023 року «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#Text>.
4. Офіційний сайт «Радіо свобода» <https://www.radiosvoboda.org/a/30583448.html>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Любчик В. Б.

к. ю. н., доцент,

доцент кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Захист прав і свобод вразливих груп населення є важливим завданням для будь-якої держави. Вразливі групи населення - це ті, хто з різних причин не має можливості повною мірою реалізувати свої права і свободи. До них відносяться, наприклад, діти, люди з інвалідністю, люди похилого віку, мігранти, а також люди, які постраждали від насильства або дискримінації.

Згідно ст.1 п. 3 Закону України «Про соціальні послуги», вразливі групи населення - особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників[1].

Захист прав і свобод вразливих груп населення передбачає забезпечення їхнього доступу до освіти, медичної допомоги, соціальних послуг, а також до справедливого правосуддя. Це також означає захист їх від насильства, дискримінації та інших порушень прав людини.

Згідно зі статтею 14 «Конвенції ООН про захист прав людини і основоположних свобод», користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою та статтями, статтями 21 і 24 Конституції України, кожній людині гарантовано право користування правами та свободами без дискримінації за будь-якою ознакою[2]. Втім, проблема дискримінації вразливих груп населення залишається актуальною.

У Україні існує ряд законів і нормативно-правових актів, які спрямовані на захист прав і свобод вразливих груп населення. Однак, на практиці, ці права часто порушуються. Для ефективного захисту прав і свобод вразливих груп населення необхідна комплексна робота держави, громадянського суспільства та міжнародних організацій.

Водночас Постановою Кабінету Міністрів України № 457 “Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України” визначено його окремі категорії. До уваги слід брати й те, що окремі рішення центральної чи місцевої влади, програми міжнародних організацій, домовленості з урядами іноземних держав тощо можуть визначати додаткові категорії населення, яке кваліфікується як “постраждале населення”. Також підтримка може надаватись людям з окремими видами уразливості, наприклад, самотнім батькам, людям похилого віку, людям з інвалідністю тощо, які особливо вразливі в умовах війни. До таких груп постраждалого населення відносяться:

внутрішньо переміщені особи; люди, які евакуюються у безпечні райони з населених пунктів, де ведуться бойові дії; люди, які проживають на деокупованих територіях; люди, які проживають у тимчасовій окупації або блокуванні; інші вразливі категорії.

Підтримка цим людям може надаватись у вигляді: сприяння у переміщенні або поверненні; сприяння у розміщенні, зокрема й довгостроково; фінансової

допомоги за кошти державного бюджету; грошової допомоги від міжнародних організацій відповідно до домовленостей із центральною владою; грошової допомоги від місцевої влади або благодійних надходжень; гуманітарної допомоги; сприяння працевлаштуванню доступ до освіти; тощо[3].

Також треба надати деякі конкретні заходи, які можуть бути вжиті для захисту прав і свобод вразливих груп населення:

- посилення правових знань і правової спроможності вразливих груп населення. Це допоможе їм усвідомлювати свої права і свободи, а також ефективно їх захищати.

- забезпечення доступу вразливих груп населення до освіти, медичної допомоги, соціальних послуг та інших ресурсів. Це допоможе їм підвищити свій рівень життя і соціальну адаптацію.

- захист вразливих груп населення від насильства, дискримінації та інших порушень прав людини. Це включає в себе створення ефективних механізмів захисту прав людини, а також роз'яснювальну роботу серед населення.

Захист прав і свобод вразливих груп населення є важливим кроком на шляху до побудови справедливого і демократичного суспільства.

Література

1. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. Дата оновлення 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
2. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>.
3. Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 квітня 2022 р. № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text>.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ПОГЛЯД СУЧАСНОСТІ

Магновський І.Й.

*д. ю. н., професор,
професор кафедри
теорії та історії держави і права,
Одеський державний університет
внутрішніх справ*

Як засвідчує сучасність, внутрішні політико-правові перетворення в Україні на тлі зовнішніх тенденцій її інтеграції у європейську спільноту актуалізують значимість питання щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина в державі, де одне із ключових місць у даному ракурсі посідає правоохоронна діяльність Національної поліції із урахуванням саме міжнародних правових

стандартів, що об'єктивно зумовлює формулювання новітніх науково обґрунтованих теоретико-прикладних засад поліцейської діяльності у зазначеній сфері, котрі б концептуально відповідали теперішнім напрямкам розбудови демократичної, правової, соціальної держави і розвитку громадянського суспільства.

Варто підтримати бачення Т. М. Слінько, що у сучасному світі захист та дотримання основних прав і свобод людини й громадянина перестали бути компетенцією конкретної держави, а стали справою всього міжнародного співтовариства, оскільки вже тривалий час є найважливішим завданням багатьох держав світового співтовариства. Завдяки підвищеній стурбованості й увазі міжнародної спільноти до цих питань у різний час авторитетні міжнародні організації ухвалили близько 300 декларацій, конвенцій, хартій. Міжнародно-правові акти в галузі прав людини, як правило, розглядають як міжнародні стандарти, оскільки їх розробляють на підставі звичаєвих норм, що сформувалися внаслідок визнання державами юридичної сили правил поведінки, які були проголошені Генеральною Асамблеєю ООН як декларації чи рекомендації. Україна як держава – засновниця ООН узяла на себе зобов'язання у галузі міжнародного співробітництва для сприяння підвищення загальної поваги й дотримання прав людини і основних свобод [1, с. 30–34].

Стосовно юридичної практики зарубіжних країн, О. Л. Соколенко зауважує, що вивчення досвіду організації захисту прав громадян у поліцейській діяльності в зарубіжних країнах дає змогу об'єктивно оцінити й спрогнозувати поточні та віддалені тенденції розвитку національної моделі правозахисної діяльності поліції, своєчасно виявити її недоліки та скорегувати адміністративно-правове регулювання і практику, використати позитивні й вже апробовані аспекти зарубіжного досвіду захисту прав громадян у поліцейській діяльності. Дослідник указує, що захист прав громадян у поліцейській діяльності в зарубіжних країнах першочергово характеризується профілактичним напрямом, обмеженням застосуванням репресивних примусових заходів і широким залученням громадськості до виконання окремих правоохоронних повноважень. Удосконалення системи захисту прав громадян у діяльності органів внутрішніх справ України з урахуванням зарубіжного досвіду пріоритетно вимагає її приведення у відповідність із актуальним станом суспільних відносин, встановленням правопорядку, міжнародними стандартами й національною системою захисту прав громадян. Правозахисна діяльність органів внутрішніх справ України потребує істотного поглиблення й оновлення адміністративно-правового регулювання, зокрема законодавчого закріплення детального й вичерпного переліку повноважень, форм і методів діяльності у сфері забезпечення прав та свобод особи, а також підстав і порядку застосування заходів державного примусу; розширення допоміжних засобів профілактичної роботи; узгодженого впорядкування участі громадян у правозахисній діяльності й контролі за діяльністю органів внутрішніх справ [2, С. 28–31].

Своєю чергою А. М. Ключко відзначає, що сьогочасні вимоги до поліції передбачають доволі високий рівень професіоналізму, що ґрунтується на етичності, відповідальності й сумлінності поліцейських службовців. Лише така

поліція, як показує міжнародний досвід, може належним чином здійснювати покладені на неї повноваження. Вчений зазначає, що міжнародні стандарти роботи поліції характеризують якість функціонування органів правопорядку. Їх упровадження, як показує міжнародний досвід, підвищує якість і ефективність діяльності поліції. Міжнародноправові стандарти діяльності поліції дають змогу врахувати сукупність факторів, що впливають на поведінку професіонала, і розробити технологію формування гідного здійснення службової діяльності та поведінки відповідно до професійних і громадянських обов'язків, відповідально й етично. Тому запозичення й інтеграція зазначених стандартів у діяльність національних правоохоронних органів є першочерговим завданням, що ставиться перед державою [3, с. 131, 133].

Науковці справедливо стверджують, що підписання Україною міжнародних угод обумовлює неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації правоохоронної функції. Тому постає нагальна потреба в погодженні засад діяльності системи відповідних органів внутрішніх справ України зі світовими, зокрема європейськими, стандартами. У той же час, міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини мають бути фундаментальними принципами в діяльності працівників відповідних правоохоронних органів та відповідати вимогам демократичного, громадянського суспільства. Їх професійна діяльність щодо забезпечення прав і свобод людини відповідно до міжнародних стандартів є багатоаспектною, результати її залежать не лише від професіоналізму її працівників, а й від рівня довіри до них з боку громадян, налагодження співпраці з міжнародними поліцейськими організаціями та органами в цій сфері [4, с. 96; 102].

Основною передумовою становлення України як дійсно правової держави, констатує О. І. Безпалова, є вироблення та впровадження з урахуванням відповідних європейських стандартів дієвого механізму дотримання принципу верховенства права в діяльності органів державної влади, забезпечення прав і свобод громадян, підтримання належного стану законності та правопорядку. Вирішення цієї проблеми потребує посилення правоохоронної функції держави, зокрема вдосконалення механізму реалізації правоохоронної функції держави, унаслідок чого можна буде досягти зниження рівня злочинності в суспільстві, підвищити рівень правової культури населення [5, с. 13–14].

При цьому Д. С. Денисюк зазначає: 1) Національна поліція України є публічним органом, створеним згідно із законом; 2) діяльність Національної поліції України завжди повинна проводитися відповідно до національного права та міжнародних стандартів; 3) законодавство про Національну поліцію України має бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілим і точним та, за необхідності, супроводжуватися чітким підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступним для громадськості й зрозумілим; 4) на персонал поліції має поширюватись таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві [6, С. 135].

Своєрідність відповідних міжнародно-правових стандартів, наголошує Ю. І. Вітик, полягає в особливо гострій потребі у їх подальшому науково-

теоретичному осмисленні за умови складної політико-правової ситуації в Україні. Саме для подальшого об'єктивного та всебічного їх дослідження, а відтак й окреслення шляхів інтеграції у світовий та європейський простір, напрям цього аналізу також скерований на наукове обґрунтування та запровадження у вітчизняне законодавство міжнародно-правових стандартів поліцейській діяльності у сфері забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина [7, с. 39–45].

Отже, належне утвердження права і свободи людини є одними із основоположних факторів національного державотворення, де в особі компетентних державних органів по їх забезпеченню, одне з ключових місць займає саме Національна поліція України, адже її ефективність має визначальне значення у даному аспекті для суспільного розвитку. Реалії сьогодення зобов'язують Національну поліцію України до суттєвих трансформаційних змін, щоб забезпечити реалізацію стратегічних пріоритетів поліцейської діяльності відповідно до міжнародних правових стандартів дотримання прав людини.

Література

1. Слінько Т. М. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини та їх відображення в Конституції України. *Права людини і демократія*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. (Харків, 15 трав. 2018 р.). Харків, 2018. С. 30–34.
2. Соколенко О. Зарубіжний досвід захисту прав громадян у діяльності поліції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Вип. 95. С. 28–31.
3. Ключко А. М. Міжнародні стандарти роботи поліції. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25 листоп. 2016 р.). Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 114–118.
4. Солоненко О. М. Сучасні міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. 2011. № 6. С. 95–103.
5. Безпалова О. І. Поняття правоохоронної функції держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження*: матеріали міжкафедр. круглого столу (Харків, 23 жовт. 2012 р.). Харків: ХНУВС, 2012. С. 13–14.
6. Денисюк Д. С. Правові основи діяльності Національної поліції України в умовах верховенства права. *Наук. вісн. Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Вип. 39. Т. 1. С. 133–135.
7. Вітик Ю. І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35), vol. 3. С. 39–45.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Марчук Б.О.

курсант ННППФППП

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Юр'єв Д.С.

старший викладач кафедри

*кримінального процесу та
стратегічних розслідувань*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

У сучасних державах, заснованих на демократичних засадах, головним критерієм демократичності держави є забезпечення права і свободи людини і громадянина. Права людини становлять основу політики у відносинах з іншими державами та з усією світовою спільнотою.

У Загальній декларації прав людини 1948 закріплено принцип поваги прав людини. Це означає, що всі держави повинні, по-перше, розглядати права і свободи людини як безпосередньо чинні, невідчужувані та недоторкані, по-друге, не допускати дискримінації за ознаками статі, раси, мови, релігії та ін., по-третє, співпрацювати одна з другою у цій сфері [1].

Виконання функції захисту права і свободи людини, забезпечення законності та правопорядку здійснюються системою правоохоронних органів держави.

Поліція у своїй діяльності керується такими принципами [2]: верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства; безперервності. Що стосується превентивної діяльності поліцейських ВМОЗ, ми вважаємо за необхідне, зазначені принципи розширити та конкретизувати.

Система прав людини та міжнародне гуманітарне право багато в чому доповнюють одна одну. Наприклад, і там, і там особлива увага приділяється дітям, завербованим як військовослужбовці, і визнається необхідність особливого захисту дітей, які опинилися в умовах збройного конфлікту

Використання можливостей ІІІ в роботі правоохоронних органів, зокрема у напрямку проведення слідчих дій, є актуальним. Можливості програмного забезпечення щодо забезпечення правопорядку дають значну перевагу людському потенціалу у виявленні, попередженні та ранньому реагуванні на правопорушення. Сьогодні українські правоохоронні органи активно використовують штучні технології в таких сферах: розпізнавання облич; використання дронів; забезпечення безпеки дорожнього руху; розслідування кримінальних правопорушень; прогнозування та профілактика правопорушень [3, с.378–380].

Крім того, ШІ активно використовується під час створення автоматизованих систем, баз даних, для розробки алгоритмів пошуку злочинців, виявлення потенційних жертв кримінальних правопорушень та в багатьох інших сферах у роботі правоохоронних органів.

З 2016 року в Україні активно впроваджується Custody Records. Спираючись на досвід британської поліції та випробувавши її в окремих ізоляторах тимчасового тримання, система стала обов'язковою у всіх ізоляторах тимчасового тримання і поліцейських дільницях і продовжила розвиватися, незважаючи на проблеми воєнного часу.

24 травня 2022 року МВС видало Інструкцію з формування та ведення інформаційної підсистеми Custody Records, шляхи вдосконалення та подальшого розвитку Custody Records в Україні.

У 2017 році Кабінет Міністрів України прийняв важливе рішення «Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2022 року» (затв. Розпорядженням КМУ від 15.07.2017 №1023-р). Ця стратегія передбачала впровадження важливої ініціативи, а саме «автоматизованого обліку затриманих осіб з метою запобігання незаконному затриманню та вдосконалення системи захисту таких осіб від тортур і жорстокого поводження». Для конкретизації і втілення цих цілей був розроблений «План заходів з реалізації Стратегії» (затв. Розпорядженням КМУ від 21.08.2019 №693-р).

Цей План встановлював ряд ключових аспектів впровадження системи Custody Records на всій території України, що охоплював як технічні, нормативно-правові, так і організаційні аспекти. Важливим було не лише запровадити цю систему у в'язницях і місцях тимчасового тримання, але й внести її в роботу відділень поліції. Це було спрямовано на забезпечення прозорості та точності обліку затриманих осіб, що, в свою чергу, мало на меті запобігти незаконним затриманням і покращити захист їхніх прав від можливих форм тортур і жорстокого поводження.

Система Custody Records запроваджується та набуває розвитку на рівні територіальних органів поліції. Однак, як пріоритетні напрямки розвитку системи, варто виділити: визначення адміністративно-правового статусу кастоді-офіцера; облаштування зонування відділень поліції з метою створення умов для затриманих осіб; нормативно-правове та технічне визначення системи відеоспостереження у відділенні поліції та принципи роботи з отриманими даними [4].

Література

1. Безпалова О.І. Забезпечення прав громадян як пріоритетний напрям діяльності органів поліції в Україні (на прикладі функціонування інформаційної підсистеми «CUSTODY RECORDS»). 2021.

2. Безпалова О.І. Перспективні напрямки впровадження системи «CUSTODY RECORDS» в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ):

матеріали міжнар. наук.-практ. конф.(м. Харків, 20 листоп. 2020 р.).-Харків: ХНУВС, 2020. С. 86-88.

3. Artemieva K. D. The use of artificial intelligence in the fight against crime // Reforming the legal system in the context of European integration processes: materials of the 6th International Scientific and Practical Conference (Sumy, May 19–20, 2022) / editorial board: prof. A. M. Kulish, Sumy: Sumy State University, 2022. P. 378–380.

4. Custody Records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи – стан нормативного регулювання. URL: <https://rpr.org.ua/news/custody-records-systema-fiksatsiivsiikh-diy-shchodo-zatrymanoio-osoby-stan-normatyvnoho-rehuliuivannia/>.

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМИ ДЕРЖАВАМИ: ЗОВНІШНЯ ТА ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА

Масоха В. О.,

*курсантка 4 курсу Навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Юр'єв Д. С.

*старший викладач кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

У кожної держави є ряд питань, які підлягають державній таємниці. Задля чіткого тлумачення цього поняття було створено інститут державної таємниці, який функціонує безпосередньо на підставі нормативно-правових актів. Охорона державної таємниці є важливою та невід'ємною частиною існування кожної держави.

Будь-які законодавчі акти потребують постійного вдосконалення. Так з'являється проблема щодо дослідження питання державної таємниці. Це як самий інститут, так і законодавча база, на якій він ґрунтується. Дослідниками у цьому напрямку були: Бантишев О.Ф., Тархов В.А. та інші. Впродовж тривалого періоду, вчені з цієї галузі плідно досліджували проблематику державної таємниці. Але це питання залишилось актуальним і до сьогодні.

На сам перед, ми вважаємо, що потрібно звернути увагу на Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 року, який є базовим і саме він регулює питання віднесення певної інформації до державної таємниці, визначає терміни засекречення та розсекречення.

Задля ефективності співпраці держав, вони укладають різноманітні договори між собою та групою держав. Для передачі таємної інформації, також між державами укладаються відповідні договори, які є обов'язковим кроком для цього.

Перелік обмежень щодо передачі державної таємниці іноземній державі або міжнародній організації міститься у статті 32 Закону України «Про державну таємницю». Процес передачі секретної інформації іноземній державі починається з підстави. Такою підставою є міжнародний договір України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою. Альтернативою такої згоди є письмове мотивоване розпорядження Президента України [1]. Всі ці дії повинні насамперед враховувати забезпечення національної безпеки України. Саме так це зазначено у Положенні про порядок підготовки документів щодо передачі державної таємниці іноземній державі чи міжнародній організації. Обов'язково дозвіл на передачу секретної інформації має надати СБУ, але за наявності зобов'язань чи гарантій з боку іноземної сторони щодо забезпечення охорони після її отримання. Після перевірки Службою безпеки України пропозицій, які вносять органи місцевого самоврядування, щодо отримання дозволу на передачу секретної інформації іноземній стороні, дозвіл або погоджують, або ж в ньому відмовляють [2].

До прикладу пропонуємо розглянути Угоду між урядом України та урядом Сполучених Штатів Америки про охорону секретної інформації у сфері оборони ратифікованої від 04.06.2004 року. Варто зазначити, що законодавство США ретельно закріплює у нормативно-правових актах місце секретної інформації. За законодавством США, таємна інформація поділяється на два види: оборонну, яка містить відомості про сферу національної безпеки, та службову – відомості з обмеженим доступом. Саме тому в угоді чітко зазначалось: регламент охорони секретної інформації у сфері оборони. В угоді міститься перелік зобов'язань, які кожна зі сторін повинна дотримуватись. Так, наприклад, у статті 5 Угоди зазначено, що жодна особа не матиме доступу до секретної інформації у сфері оборони лише з огляду на її ранг, посаду або допуск [3].

Також, важливим документом для збереження внутрішньої безпеки є Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво ратифікована 12.07.2017 року. Даний документ укладався з метою співробітництва України з Європолем в запобіганні і боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та іншими формами міжнародної злочинності у сферах злочинності [4].

Досягнення взаємозв'язку між державами має бути пріоритетом у вирішенні правоохоронних питань, оскільки злочинцям легко виїхати до іншої країни та не нести відповідальність за скоєні діяння.

З вище викладеного, ми можемо зробити висновок, що таємну інформацію в різних сферах має кожна країна. Такі відомості суворо охороняються законом. Передача такої інформації є важливим кроком для кожної з держав, саме тому відомості про отримувача ретельно перевіряються. Задля більш ефективного збереження таємної інформації в Україні, звісно потрібно вдосконалювати законодавство, укладати угоди з іншими державами та інше. Ми вважаємо, якщо держави будуть обмінюватись власнім досвідом щодо збереження у певних сферах таємної інформації, то вони зможуть вдосконалювати ці галузі на прикладах більш розвинених країн.

Література

1. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
2. Корж А.В. Проблеми вдосконалення юридичної термінології в українському законодавстві / А.В. Корж, Н.М. Фонтош // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 610–616.
3. Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про охорону секретної інформації у сфері оборони. *Україна, США*; Угода, Міжнародний документ від 04.08.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_082#089 (дата звернення: 04.10.2023 року).
4. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво. *Україна, Європейський Союз*; Угода, Міжнародний документ від 14.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/984_001-16 (дата звернення: 04.10.2023 року).

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ

Мельниченко І. Д.

ад'юнкт кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Руфанова В. М.

к. ю. н., доцент,

слідчий-криміналіст відділу

розслідування злочинів, скоєних проти

життя та здоров'я особи слідчого

управління ГУНП в

Дніпропетровській області

Протидія сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом є фундаментальною складовою процесу забезпечення сталого миру як для держав, які знаходяться в стані збройного конфлікту, так і для тих, що відновлюються після збройного конфлікту [1]. Важливо протидіяти насильству в період, поки збройний конфлікт триває. Це дозволяє своєчасно захистити потерпілих від подальшої шкоди та, по можливості, надати їм послуги, необхідні для забезпечення життя та відновлення (медичні послуги, послуги з надання психологічної та психосоціальної підтримки, юридичні послуги тощо) [2].

Масові випадки вчинення сексуального насильства, тортур, катувань, вбивств, каліцтва цивільних осіб, які ідентифікують себе як українці вивезення дітей на територію рф, руйнування критичної інфраструктури, - це реальність кожного українця. Сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом

являє собою посягання на захищені Конституцією цінності найвищого порядку: людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку (ст. 3 Конституції України). Відповідно до Основного Закону, кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість [3].

У липні 2021 року Генеральним прокурором України, Головою Національної поліції України та Головою Служби безпеки України, які є ключовими суб'єктами запобігання сексуальному насильству, пов'язаному зі збройним конфліктом, було прийнято спільне рішення про створення спеціалізованих підрозділів з розслідування злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту.

Для недопущення дублювань повноважень між різними правоохоронними відомствами умовно повноваження були поділені наступним чином: поліція займається такими кримінальними правопорушеннями, пов'язаним зі збройним конфліктом, як: умисне вбивство, катування, сексуальне насильство. Служба Безпеки України - злочини агресії щодо вищого керівництва РФ, обстріли інфраструктури, масштабних об'єктів тощо. Прокуратура розслідує злочини геноциду, злочини агресії, злочини проти людяності.

Оскільки органи Національної поліції України є одним з основних суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо запобігання сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, відповідно вони й реєструють найбільшу кількість «воєнних» злочинів. Близько 95% кримінальних правопорушень, учинених під час війни, виявляють та документують саме поліцейські. Відкрито понад 72 тисячі кримінальних проваджень за фактами вчинення армією РФ воєнних злочинів, які вчиняються військовими збройних сил РФ на тимчасово окупованих територіях України, на звільнених від ворога територіях, а також злочини, що вчиняються проти мирного населення і об'єктів цивільної інфраструктури шляхом нанесення ракетних ударів по регіонах, де не ведуться активні бойові дії [4].

Також, у квітні 2022 р. в структурі Головного слідчого управління було створено управління з розслідування злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту. Управління проводить розслідування за ст.ст. 438, 111, 111-1 Кримінального кодексу України, а також інші злочини, які вчиняються в умовах воєнного стану на де окупованих територіях. Відповідні регіональні та територіальні органи створюються в обласних управліннях, зокрема в Донецькій, Луганській, Харківській, Запорізькій областях. Працівники цих підрозділів працюють у безпосередній співпраці з Департаментом протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту Офісу Генерального прокурора.

З початку повномасштабного вторгнення слідчими органів поліції задокументовано понад 52 місця несвободи, катівні, фільтраційні табори, створені на тимчасово окупованих територіях та в РФ: 27 фільтраційних таборів і в'язниць - на тимчасово окупованих територіях України, а також 7 - на території РФ [4].

Під час виявлення та розслідування випадків сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, слідчі органів поліції тісно співпрацюють

з прокурорами, слідчими ДБР, працівниками СБУ, фіксують докази злочинів, вчинених військовими РФ, допитують свідків та потерпілих, встановлюють розміри завданих збитків і потерпілих, заподіяні збитки. Розроблено та напрацьовано єдиний алгоритм дій при документуванні воєнних злочинів.

Протидія у формі розслідування сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, складається з таких етапів:

1. *Розробити план розслідування.* Важливо, щоб слідчі володіли глибокими знаннями щодо специфіки сексуального насильства, яке вчиняється в умовах збройного конфлікту. План розслідування має включати: 1) попередній аналіз та визначення суті обвинувачення та його цілей; 2) потенційних суб'єктів або підозрюваних, ймовірні злочини та елементи злочинів, які необхідно довести; 3) план проведення слідчих дій та збору інформації; 4) завдання, які необхідно виконати, ресурси та витрати, які будуть потрібні; та 5) огляд та звітність.

2. *Провести оцінку ризиків та стратегії.* Жертви сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, особливо вразливі до таких ризиків, як помста, залякування або погрози з боку імовірних злочинців щодо самих потерпілих, свідків та їхніх сімей; [5] повторна травма, у тому числі викликана розкриттям їхньої особистості правоохоронними органами та неодноразовими запитами на інтерв'ю від невідготовлених журналістів; [5] відсутність соціальної підтримки, ізоляція, гендерна ідентичність або сексуальна орієнтація, етнічне походження. Деякі потерпілі також уразливі через своє неповноліття/молодий вік [6]. Слідчий повинен правильно оцінити всі ці ризики та скорегувати свої подальші дії відносно потерпілої особи.

3. *Допитати потерпілих та свідків.* Допит свідків повинен відповідати розробленій методології РЕАСЕ [5], відповідно до якої цей процес поділений на п'ять етапів 1) Планування та підготовка; 2) Залучення та пояснення; 3) Отримання показань; 4) Завершення; 5) Аналіз.

4. *Зібрати інші типи доказів.* До основних доказів можуть долучатися інші форми доказів, такі як речові докази, документальні, електронні.

5. *Проаналізувати докази та кваліфікувати злочин сексуального насильства, пов'язаного з сексуальним насильством.* Слідчі та прокурори повинні постійно зіставляти докази, щоб з'ясувати, чи їх достатньо для встановлення специфічних контекстуальних елементів воєнних злочинів та/або злочинів проти людяності, елементів окремих встановлених злочинів (наприклад, елементів воєнного злочину зґвалтування тощо) та індивідуальної кримінальної відповідальності підозрюваних [7]. Це називається створенням «теорії справи», тобто теорії того, що сталося відповідно до отриманих доказів [8].

Таким чином, органи Національної поліції наділені досить широким колом повноважень щодо протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройним конфліктом в Україні. У фокусі нашої уваги в даній роботі були слідчі підрозділи, які несуть основний тягар розслідування сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні. При цьому налагоджена взаємодія з відповідними підрозділами СБУ та прокуратури дозволяє

забезпечити більшу ефективність розслідування, з дотриманням людиноцентристського підходу.

Література

1. Аналітичне дослідження, присвячене гендерному та сексуальному насильству у зв'язку з перехідним правосуддям: звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини. 30 червня 2014. A/HRC/27/. URL : https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-09/crsv%20strategy%20ua_0.pdf (дата звернення: 19.10.2023).
2. Міжнародний протокол із документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту. 2014. URL : https://www.wicc.net.ua/media/int_protokol.pdf (дата звернення: 19.10.2023).
3. Конституція України. Верховна Рада України. 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print> (дата звернення: 16.10.2023)..
4. Нацполіція документує 95% усіх воєнних злочинів: головне – притягнути до відповідальності військовослужбовців рф. Максим Цуцкірідзе. 27 квітня 2023. Національна поліція . Офіційний вебпортал. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-dokumentuie-95-usikh-voiennykh-zlochyniv-holovne-prytiahnuti-do-vidpovidalnosti-viiskovosluzhbovtsiv-rf-maksym-tsutsikiridze> (дата звернення: 17.10.2023).
5. PILPG Handbook, р. 39. URL : <https://www.publicinternationallawandpolicygroup.org/toolkits-and-handbooks> (дата звернення: 13.10.2023).
6. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, 11.V.2011. URL : <https://rm.coe.int/168008482e> (дата звернення: 10.10.2023).
7. Rufanova Viktoriia, Shablysty Volodymyr, Spilnyk Serhiy, Sydorenko Nataliia, Mozol Stanislav. Conflict-related sexual violence as a threat to peace and security of the world. *Amazonia Investiga*. Volume 11 - Issue 53: May, 2022. Page 220-226. URL : <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/2021> (дата звернення: 19.10.2023)
8. Basic Investigative Standards for Documenting International Crimes in Ukraine. URL : <https://globalrightscompliance.com/2023/05/23/basic-investigative-standards-for-documenting-international-crimes-in-ukraine/> (дата звернення: 17.10.2023).

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В ПОЛІЦІЇ

Мерденов Ю. В.

аспірант кафедри

адміністративної діяльності поліції

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Швець Д. В.,

д. ю. н., доцент, заслужений

працівник освіти України,

ректор Одеського державного

університету внутрішніх справ

Поліція відіграє важливу роль у суспільстві, забезпечуючи закон і порядок, права та інтереси людей. Проте, як будь-який орган державної влади, вона сама потребує нагляду та контролю для запобігання можливим зловживанням та порушенням прав людини. Громадський контроль поліції є важливим інструментом для забезпечення дотримання законів та прав громадян. Крім того, з одного боку, громадський контроль сприяє зміцненню внутрішнього контролю в поліції, а з іншого боку - дозволяє гарантувати захист прав та свобод поліцейських, забезпечуючи відповідність дій керівництва поліції законодавству. Громадський контроль сприяє забезпеченню чесності та прозорості у процесах звільнення персоналу поліції, що може знизити ризик корупції та недоліків у кадровому управлінні.

В статті 90 закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України [1]. Тобто мова йде про залучення представників громадськості до проведення службових розслідувань в поліції. Таке залучення є важливим для забезпечення об'єктивності та довіри до результатів розслідувань. Це дозволяє зменшити можливість впливу або упередженості щодо вирішення питань, пов'язаних з діями поліцейських.

Законодавством передбачено, що заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, медіа, рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку є підставами для призначення службового розслідування. Для більш об'єктивного розгляду проведення службових розслідувань за фактом порушення поліцейським службової дисципліни здійснюють дисциплінарні комісії, які формуються з поліцейських та працівників поліції, які мають відповідні знання та досвід, необхідні для ефективного проведення службового розслідування. Крім того, до складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет [2]. Закріплена в законодавстві можливість залучення громадськості до проведення службових розслідувань стало значним кроком вперед щодо демократизації поліції та приведення стандартів її діяльності до європейського зразка.

Але варто зазначити, що якщо для України з її мілітаризованим до 2015 року підходом до діяльності правоохоронних органів наявність представників громадськості під час службових розслідувань є значним прогресом, то в деяких країнах це є давно усталеною практикою. Ступень залученості громадянських наглядових інституцій в різних країнах світу суттєво різняться. В деяких країнах громадськість може безпосередньо здійснювати розслідування, наприклад, у випадках серйозних порушень або якщо внутрішнє розслідування виявилось помилковим, в інших країнах – лише обмежується наглядом та переглядом розслідувань, які проводять згідно із законом самі правоохоронні органи. Також різняться ступень їх залученості до прийняття рішень: від абсолютного невтручання щодо призначення стягнення, до рекомендації щодо дисциплінарних стягнень, а в деяких країнах навіть мають повноваження безпосередньо накладати санкції [3, с. 25].

Що стосується України, правова норма щодо включення представників громадськості до складу дисциплінарної комісії сформульована в Дисциплінарному статуті Національної поліції України таким чином, що вона має не обов'язковий, а рекомендаційний характер, оскільки прописано, що до складу дисциплінарних комісій *можуть* також включатися представники громадськості [2]. А можуть і не включатися – до цього логічного висновку призводить тлумачення цієї правової норми.

Крім того, в Положенні про дисциплінарні комісії в Національній поліції України зазначається, що у разі проведення службового розслідування за відомостями про порушення поліцейським конституційних прав і свобод людини і громадянина до складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет [4]. Але ж Порядком проведення службових розслідувань у Національній поліції України встановлено, що службове розслідування призначається не тільки тоді, коли йде мова про порушення поліцейським конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Наприклад, однією із підстав для проведення службового розслідування, визначеної зазначеним Порядком, є надходження подання спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або припису Національного агентства з питань запобігання корупції, в якому міститься вимога щодо проведення службового розслідування з метою виявлення причин та умов, за яких стало можливим учинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи невиконання вимог Закону України «Про запобігання корупції» [4]. Тобто вказана підстава не пов'язана безпосередньо з конкретним порушенням прав і свобод людини. А отже, виходячи із формулювання п. 3 розділу I Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, представники громадськості не можуть включатися до складу дисциплінарних комісій у цьому випадку. Хоча це як раз той випадок, коли громадськість потрібно залучати, оскільки виявлення таких причин та умов відіграє важливу роль у боротьбі з корупцією, забезпеченні прозорості та відповідальності поліції, а також виявлення корупційних ризиків, ситуацій та факторів, що сприяють корупції. Крім того, включення представників громадськості до складу

дисциплінарної комісії здійснюється за рішенням уповноваженого керівника [4], з чого випливає, що питання участі громадськості повністю залежить від одноособового рішення уповноваженого керівника.

Таким чином, відомча нормотворчість значно звужує законодавчо закріплене в статті 90 закону України «Про Національну поліцію» положення, яке передбачає участь представників громадськості не лише щодо розгляду скарг на поліцейських, а й щодо перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України [1]. Фактично це означає, що вони можуть залучатися в усіх випадках проведення службових розслідувань, а не лише тоді, коли це стосується конституційних прав людей. Таке ж саме за змістом положення містяться в статті 15 закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», в якій вказується на можливість участі представників громадськості у складі дисциплінарних комісій, без будь-яких додаткових уточнень [2].

В результаті доволі прогресивна законодавчо визначена ідея щодо участі громадськості під час службового розслідування практично зведена нанівець наказами МВС України. З урахуванням цього пропонується викласти п.7 розділу I Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затвердженого наказом МВС України від 7 листопада 2018 року № 893, у такій редакції: «До складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет». В такому випадку це буде відповідати нормам законодавства, а також зменшить ризики невиправданого незалучення громадськості.

Втім, ще більш прогресивною ідеєю є обов'язкове залучення громадськості до проведення всіх службових розслідувань. Причому не лише в поліції, а і в інших правоохоронних органах. Такий підхід зменшить випадки укриття з боку керівництва правопорушень, зробить діяльність правоохоронних органів більш прозорою та, в кінцевому результаті, може сприяти підвищенню довіри до силових структур.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 19.10.2023).
2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення 19.10.2023).
3. Guidebook on Democratic Policing. Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General. OSCE, 2008. 46 p.
4. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України : наказ МВС України від 07 листопада 2018 року № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#n8> (дата звернення 19.10.2023).

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Нікітін А.А.

к.ю.н., доцент,

*проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ*

Національна поліція України виступає в якості одного з чільних центральних органів державної влади в нашій країні, що в наявних екстраординарних умовах консолідує свої можливості в межах спеціальної правосуб'єктності, як правоохоронний орган, на подолання всієї сукупності ризиків з обранням стратегії поведінки, яка у повній мірі закладе підвалини у існування безпеки для суспільства та людини на тривалий період часу. У зв'язку з постає питання дослідження перспектив удосконалення законодавчого регулювання діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони

Визначальними законодавчими актами у сфері адміністративно-правового забезпечення національної безпеки нашої держави є, безумовно, Конституція України та Закон України «Про національну безпеку України». Так, навіть побіжний моніторинг постатейного матеріалу Основного закону свідчить про використання словосполучення «національна безпека» у нормах ст. ст. 32, 34, 36, 39, 44 (щодо обмеження права на втручання в особисте і сімейне життя особи, на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів), ст. 92 (з приводу законодавчого визначення основ національної безпеки), ст. 106, 107, 116 (щодо повноважень Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України).

Окрім, того інші норми Конституції України використовують категорії, які є складниками національної безпеки у всіх сферах життя держави та суспільства, наприкладі екологічної безпеки (ст. ст. 16, 92, 116), державної, інформаційної та економічної безпеки (ст. 17), громадської безпеки і порядку (ст. ст. 39, 92, 138). Викладене стало передумовою до формулювання в юридичній науці, перш за все в галузі конституційного права, точки зору, яка обґрунтовує сутність конституційної безпеки у складі національної безпеки та обґрунтовує першочерговість конституційно-правового регулювання відносин у сфері забезпечення національної безпеки [1, с. 83].

Положення спеціального закону в частині забезпечення основ національної безпеки України необхідно тлумачити у розрізі наведених понять наступним чином. По-перше, Законом України «Про національну безпеку України» надається визначення національній безпеці як стану захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу

та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. При цьому під іншими національними інтересами необхідно розуміти також життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує, окрім державного суверенітету України, її прогресивний демократичний розвиток і безпечні умови життєдіяльності та добробут громадян її громадян. Саме таке розуміння розглянутої категорії, вочевидь, дещо звужує виконання кола взятих на себе зобов'язань нашою державою. Більш доречніше дотримуватись задекларованим принципам, відображеним у ратифікованих Україною міжнародних договорам, зокрема в частині поширення правового режиму захисту прав та свобод людини незалежно від її правового зв'язку з державою. Тому, коректним було б сутність національних інтересів у контексті наведеного поширити на всіх людей, які знаходяться на теренах держави незалежно від їх громадянства.

По-друге, вказаним нормативно-правовим актом диференціюється національна безпека на категорії державної та воєнної безпеки залежно від змісту відповідної загрози невоєнної чи воєнної природи відповідно. До того ж на відміну від воєнної загрози невоєнна проектується на реальний та потенційний характер.

По-третє, вагомим складником формування національної безпеки є аналіз та попередження реальних та можливих або потенційних загроз, які охоплюють явища, тенденції та інші передумови, що унеможливають або ж ускладнюють чи можуть унеможливити або ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України.

По-четверте, значущим для спеціального закону у сфері забезпечення національної безпеки є надання дефініції сукупності уповноважених суб'єктів у цій сфері як сектору безпеки і оборони. Останній, відповідно, охоплює органи державної влади, Збройні Сили України, інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту, оборонно-промисловий комплекс України, громадян та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України. Не менш вагомими фактором є перебування діяльності наведених суб'єктів під демократичним цивільним контролем та спрямованість такої за функціональним призначенням на захист національних інтересів України від загроз.

Оскільки предметом даної роботи є саме аналіз адміністративно-правового забезпечення діяльності поліції, то логічним є розгляд даного суб'єкта у розрізі діяльності сил безпеки, що відтворює його загальну правосуб'єктність, та у розрізі сил оборони, що відображає саме спеціальну правосуб'єктність. Зазначений висновок має наступне обґрунтування.

По-перше, у розрізі змісту Закону України «Про національну безпеку України» поняття сили безпеки охоплює перелік правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту та інших органів, на які чинним законодавством України покладено функції із забезпечення національної

безпеки України. У той час, як згідно цього ж закону сили оборони включають Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які законодавством України покладено функції із забезпечення оборони держави.

По-друге, у відповідності до Закону України «Про Національну поліцію» даний центральний орган виконавчої влади служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Разом з тим, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» у розрізі сутності воєнного стану передбачає введення особливого правового режиму, який опосередковується надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

По-третє, наведене підтверджується також і змістом ч. 4 ст. 18 Закону України «Про національну безпеку України», згідно якої в межах функціональної компетентності Національної поліції України виокремлюється забезпечення громадської безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, а також надання визначених законом послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Тобто, фактично маємо у розрізі наведених приписів загальну компетентність, яка опосередковується саме сферою забезпечення громадської безпеки і порядку, охороною прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидією злочинності, оскільки пов'язується із сутністю існування такого правоохоронного органу. У той час, як впровадження спеціального правового режиму воєнного стану вводить опосередковує залучення поліції до здійснення повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Останнє є нічим іншим як наділенням відповідного органу державної влади правосуб'єктністю, яка є тимчасовою, спеціальною в умовах визначених спеціальним законодавством для подібного, особливого правового режиму, тобто у загальноприйнятому розумінні – спеціальною правосуб'єктністю такого суб'єкта.

Саме тому удосконалення законодавчого регулювання діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони має розглядатись з урахуванням наведених форм прояву загальної чи спеціальної правосуб'єктності зазначеного центрального органу державної влади шляхом належного унормування відповідних термінів, пов'язаних з національною

безпекою, місця серед інших суб'єктів, які її забезпечують, а також функціональної правосуб'єктності кожного з них в межах даної сфери державного управління, в першу чергу Національної поліції.

Література

1. Загуменна Ю.О. Конституційні засади національної безпеки України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: ХНУВС, 2019. С. 82-83.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Павлютін Ю. М.

*д. ю. н., доцент,
професор кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

У контексті глобальних викликів сучасного світу, де основний акцент робиться на дотримання основних прав та свобод людини, особливу увагу потребує питання взаємодії національних правоохоронних органів з громадянами. У зв'язку з цим, виникає потреба у розробці інноваційних підходів, які б сприяли підвищенню ефективності діяльності поліції, гарантуючи при цьому повагу до прав людини.

Беззаперечно, що захист прав людини і громадянина від протиправних посягань є головним обов'язком працівників правоохоронних органів України і Національна поліція України відіграє провідну роль у забезпеченні надійного захисту прав і свобод людини, адже її діяльність безпосередньо спрямована на виконання такого завдання. Крім того одним із найважливіших принципів діяльності поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» є забезпечення дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації [1].

Застосування інноваційних підходів у діяльності органів національної поліції для забезпечення дотримання прав людини набуває критичної важливості у сучасному світі, де динаміка соціальних взаємовідносин та технологічний прогрес вимагає від правоохоронних органів бути на крок попереду. Інноваційність не лише відкриває нові можливості для ефективної роботи, але й покращує взаємодію з громадою, зміцнює довіру до інституцій та сприяє побудові справедливішого суспільства.

Перш за все, інтеграція новітніх технологій може революціонізувати методи роботи поліції. Використання технологій даних, як біометрична ідентифікація,

може сприяти швидкому розпізнаванню осіб та забезпеченню ефективності розслідувань, допомагаючи при цьому знизити рівень суб'єктивності та помилок. Однак важливо пам'ятати про захист персональних даних та приватності, що підкреслює необхідність правового регулювання та прозорості.

Далі, застосування тілесних камер та камер спостереження в громадських місцях стає нормою в багатьох країнах, оскільки вони пропонують об'єктивний погляд на взаємодії між поліцією та громадянами. Це не тільки захищає права людей, забезпечуючи доказову базу у разі конфліктів, але й захищає поліцейських від необґрунтованих звинувачень.

Крім того, важливо розробляти нові методики навчання, які акцентують на правах людини. Сьогоднішній світ вимагає поліцейських, які не тільки володіють навичками розслідування та охорони порядку, але й розуміють соціально-психологічні аспекти взаємодій з громадою, мають навички комунікації та вміють ефективно вирішувати конфлікти. Інноваційні програми навчання, які включають віртуальну реальність та симуляції, можуть підготувати поліцейських до складних ситуацій у безпечному середовищі.

Ще одним важливим аспектом є впровадження принципів співпраці з громадою. Поліція має служити громаді, і, отже, вона мусить працювати з людьми, а не проти них. Інноваційні підходи, такі як програми медіації, спільні патрулі та зустрічі з громадою, можуть допомогти збудувати мости довіри та взаєморозуміння.

Застосування принципів аналізу великих даних та штучного інтелекту може також принести користь у прогнозуванні злочинності та оптимізації розподілу ресурсів. Однак, без належного регулювання та контролю, існує ризик посилення упередженості та дискримінації. Тому невід'ємною частиною будь-якого інноваційного підходу має бути залучення експертів з прав людини, соціологів, психологів, та представників громади для забезпечення балансу між інноваціями та основними правами.

Інноваційні підходи в правоохоронній діяльності також вимагають від національної поліції зосередитися на своєму внутрішньому розвитку. Програми менторства, неперервне навчання та розвиток кар'єри, розмаїтість та урізноманітність у службі — усе це сприяє створенню корпоративної культури, яка відповідає сучасним викликам та цінностям.

Нарешті, міжнародне співробітництво та обмін кращими практиками між країнами і правоохоронними агентствами є ключовими для інновацій. Участь у міжнародних програмах, навчання за кордоном, участь у міжнародних конференціях та семінарах — усе це допомагає поліції залишатися у курсі найновіших тенденцій та розвивати нові стратегії і методики.

У світлі викладеного, інноваційні підходи в діяльності органів національної поліції не тільки необхідні для забезпечення дотримання прав людини, але й сприяють більш ефективному та прозорому управлінню, підвищують рівень довіри громади, зміцнюють відповідальність та професійність служби, та покращують загальну безпеку суспільства.

Ці інноваційні підходи демонструють, що поєднання технологій, освіти та співпраці може сприяти ефективному забезпеченню прав людини. Важливо, щоб

такі ініціативи були адаптовані до конкретного культурного та соціального контексту кожної країни.

З урахуванням сталого та інноваційного міжнародного досвіду, який зарекомендував себе під час діяльності поліції, вважаємо що на державному рівні необхідно вибудовувати новітні механізми реалізації прав громадян у межах відносин з поліцією. З метою забезпечення довіри суспільства та ефективного функціонування покладених на органи Національної поліції завдань забезпечити персональну відповідальність кожного поліцейського за прийняті ним рішення та дії перед громадськістю [3].

На нашу думку, керівництву Національної поліції України необхідно спланувати й ініціювати розробку та реалізацію комплексних цільових програм, спрямованих на вдосконалення правового механізму захисту прав громадян, зміцнення авторитету Національної поліції України серед громадян, покращення їх взаємовідносин з населенням. Змістом таких програм повинно стати:

- 1) створення та реалізація стратегії розвитку Національної поліції України, спрямованої на підвищення довіри громадян до поліцейських;
- 2) проведення досліджень з метою моніторингу громадської думки щодо діяльності Національної поліції України [4, с. 187];
- 3) розробка та реалізація правового механізму поновлення законних прав та інтересів громадян, порушених поліцією, відшкодування матеріальної шкоди;
- 4) поширення практики прийому громадян в органах Національної поліції з врахуванням територіальних ознак та безпосередньо за місцем проживання, розробка системи матеріального і морального стимулювання участі громадян у правоохоронній діяльності тощо.

Таким чином, підсумовуючи сказане, зазначимо, що, крім підтримання правопорядку в регіонах країни, важливим напрямом роботи Національної поліції в сучасних реаліях є напрацювання ефективних заходів протидії порушенню і захисту прав людини в Україні, вдосконалення адміністративно-правового механізму реагування на порушення прав і законних інтересів громадян, професійне та всебічне надання допомоги тим, хто цього потребує, особливо у складний для країни час [5].

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Солнцева Х. В. Деякі питання організації поліцейської діяльності. Право та інновації. 2017. № 1 (17). С. 111–115.
3. Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України : монографія. Харків : Факт, 2022. 452 с.
4. Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. Право і суспільство. 2020. № 2, ч. 2. С. 185–190.

5. Гусаров С. М. Щодо проблем забезпечення прав громадян у діяльності національної поліції в умовах воєнного стану. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1f549564-2321-4b17-93f5-1016bcd3600a/content>.

УЧАСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СТВОРЕННІ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Петкер І. Р.

студентка 2-го курсу

Інституту права та безпеки

*Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Берендєєва А. І.

к. ю. н., доцент,

професор кафедри

*адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Конституцією України визначено головний принцип політики держави в галузі забезпечення прав людини та громадянина, який полягає в тому, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Також Україною було ратифіковано більшість найважливіших міжнародних актів у сфері права і свобод людини, що є одним з важливих кроків до входження нашої країни у європейський правовий простір.

Україна продовжує активно працювати над забезпеченням дотримання прав та свобод людини під час військової агресії РФ проти України. Національна поліція виконує ряд функцій та завдань, спрямованих на створення безпечного середовища для громадян та на захист їх прав і свобод. Одним із викликів, який сьогодні стоїть перед державою, створення безбар'єрного простору.

Безбар'єрність - це принцип і практика, спрямовані на створення середовища та умов, які дозволяють всім людям, включаючи осіб з інвалідністю, маломобільних груп населення та осіб з різними обмеженнями, використовувати послуги, споруди, транспорт, інформацію та інші ресурси без перешкод і обмежень. Основна мета безбар'єрності - це забезпечити рівний доступ до всіх сфер життя для всіх людей, незалежно від їхньої фізичного, когнітивного та іншого стану. Безбар'єрність може охоплювати різні аспекти, такі як фізичний доступ до будівель і транспорту, доступ до інформації через різноманітні комунікаційні засоби, включаючи веб-сайти та соціальні мережі, інклюзивну

освіту та доступ до робочих місць. Це важливий принцип для створення більш інклюзивного суспільства, де всі громадяни мають однаковий доступ до можливостей та ресурсів. На сьогодні інклюзія є вимогою сьогодення, оскільки саме від того, чи зможе суспільство стати інклюзивним, залежить його економічний потенціал, а отже – майбутнє [2, С.21]. Безбар'єрність не тільки полегшує життя певних категорій населення, але й збільшує різноманітність, сприяє інноваціям та забезпечує більш глибоке взаєморозуміння в суспільстві.

Важливо зауважити, що безбар'єрність - це більше, ніж фізичні адаптації, такі як пандуси для осіб з інвалідністю. Вона також охоплює культурну та соціальну зміну в менталітеті суспільства, правила поведінки, використання правильних термінів, сприяючи більшій повазі до особливостей та потреб інших. У довгостроковій перспективі, безбар'єрність призводить до більшої інклюзії, рівності та справедливості у всіх сферах життя.

Національна поліція України бере участь у створенні безбар'єрного простору в Україні згідно з наказом Національної поліції України від 23.06.2023 № 552 «Про організацію виконання в Національній поліції України плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». В цьому наказі затверджений відповідний план заходів, який спрямований на досягнення фізичної, інформаційної, економічної, суспільної та громадянської безбар'єрності [3].

Варто зазначити, що поліція дуже активно проводить заходи, спрямовані на формування безбар'єрного суспільства. Зокрема в рамках реалізації плану заходів Національної поліції щодо виконання плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, були реалізовані наступні кроки:

- з метою забезпечення безбар'єрного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до будівель та приміщень підрозділів НПУ проводяться ремонтно-будівельні роботи на 97 об'єктах нерухомого майна;

- управління комунікації НПУ в межах своєї компетенції забезпечує інформування громадськості та представників медіа про діяльність органів та підрозділів НПУ у сфері реалізації цілей і пріоритетів Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року;

- на офіційному вебсайті НПУ враховані потреби різних категорій користувачів, зокрема – осіб з порушеннями зору та слуху (для осіб з порушеннями зору була розроблена спеціальна програма для переведення сайту в режим, прийнятний для людей з порушенням зору, а також можливості вибору найкращого для сприйняття шрифту та кольору зображення; а для потреб осіб з вадами зору реалізована можливість озвучування новин);

- на вебсайті НПУ реалізована можливість подання громадянами з порушеннями мовлення неголосових звернень (жестовою мовою) до операторів служби 102;

- у системі професійного навчання поліцейських запроваджено вивчення тематики щодо застосування законодавства, яке встановлює відповідальність за насильство за ознакою статі та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом; антидискримінаційного законодавства, у тому числі й для захисту прав осіб з

інвалідністю та інших маломобільних груп населення з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

- з поліцейськими проводяться тренінги з питань інклюзії, гендеру, а також інших антидискримінаційних питань;

- з метою популяризації здорового способу життя, соціалізації осіб з інвалідністю, у тому числі з числа ветеранів учасників бойових дій, дотримання принципів недискримінації, доступності та безбар'єрності, працівники Департаменту боротьби з наркозлочинністю НПУ з 2017 року беруть участь у міжнародних спортивних змаганнях «Ігри Нескорених» [4].

Надалі робота поліції повинна посилюватися в цьому напрямку, враховуючи широке коло питань, які містить під собою безбар'єрність. Безбар'єрність допомагає працівникам поліції та громадянам у розумінні спілкування із різними людьми. Усунення бар'єрів передбачає роботу з міфами та стереотипами щодо тих чи інших груп населення, це все є важливою складовою у забезпеченні дотримання прав і свобод людини. Стереотипи можуть призводити до соціальної нерівності та дискримінації. Коли людей оцінюють за їхньою належністю до певної групи, а не за їхніми індивідуальними здібностями та потенціалом, це може обмежувати їх можливості та доступ до різних сфер суспільства.

Отже, впровадження безбар'єрності у роботі поліції є необхідним, оскільки працівники правоохоронних органів є відповідальними за забезпечення безпеки та захисту прав людей у суспільстві. Вони повинні мати здатність ефективно взаємодіяти з усіма громадянами, незалежно від їхніх особливостей або можливостей. Це значить, що поліцейські повинні мати навички спілкування, які дозволяють їм ефективно спілкуватися з різними людьми. Крім того, безбар'єрність сприяє підвищенню довіри до поліції. Люди повинні відчувати свободу і впевненість в тому, що поліція захистить їхні права та свободи. Забезпечення безбар'єрного доступу до послуг поліції сприяє підвищенню їхнього впливу на місцевому рівні та сприяє поліпшенню діалогу між поліцією та громадою. Безбар'єрний доступ до поліцейських послуг не тільки сприяє зміцненню довіри та співпраці, але й покращує якість життя певних категорій осіб, що впливає на загальний розвиток нашого суспільства. Тому важливо постійно працювати над формуванням безбар'єрного середовища в рамках поліцейської діяльності та забезпечувати дотримання прав і свобод усіх людей.

Література

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 16.10.2023)
2. Берендєєва А.І. Сфера застосування дефініції «інклюзія». *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 4. С. 19-21.
3. План заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <http://surl.li/mjuvi> (дата звернення: 17.10.2023)

4. Інформація за II квартал 2023 року. URL: <http://surl.li/mjyvj> (дата звернення: 18.10.2023).

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ВІДСІЧІ ТА СТРИМУВАННІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Пишна А.Г.

*к. ю. н., доцент,
завідувач кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

У зв'язку із введенням правового режиму воєнного стану в Україні виникла нагальна потреба залучення населення для участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації проти України. Громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, отримали дозволи на право придбання, зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї та набоїв до неї на період дії воєнного стану в Україні.

У частині першій статті 65 Конституції України визначено, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України [1].

Відповідно до частини 3 статті 22 Закону України “Про основи національного спротиву” [2] члени добровольчих формувань територіальних громад мають право застосовувати під час виконання завдань територіальної оборони особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю, інші види озброєння та боєприпаси до них у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1448 [3].

Так, під застосуванням особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них розуміється - ведення стрільби з особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння членами добровольчих формувань під час виконання завдань територіальної оборони, в тому числі здійснення індивідуальної самооборони та самооборони під час виконання завдань територіальної оборони.

Індивідуальна самооборона - застосування членом добровольчого формування особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння під час виконання завдань територіальної оборони для захисту свого здоров'я і життя від нападу або загрози нападу, якщо в інший спосіб і за допомогою інших засобів захистити себе в такій ситуації неможливо.

Самооборона - застосування членами добровольчих формувань особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони для захисту від нападу або загрози нападу на об'єкти, що охороняються та/або обороняються ними,

якщо в інший спосіб і за допомогою інших засобів захистити їх у такій ситуації неможливо.

Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 № 488 визначено процедуру застосування громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, вогнепальної зброї і боєприпасів до неї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану [4]. Цивільні особи, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України, під час застосування вогнепальної зброї повинні керуватися принципами, що ґрунтуються на загальновизнаних нормах міжнародного гуманітарного права, а саме: неминучості; військової необхідності та пропорційності. Застосування вогнепальної зброї повинне здійснюватися тільки таким чином, щоб заподіяти мінімальну шкоду в кожній конкретній ситуації.

Наказом МВС України від 01.03.2022 № 170 [5] було визначено особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану. Тимчасово під час дії в Україні правового режиму воєнного стану дозволяється видача уповноваженими підрозділами Національної поліції України громадянам дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї та набоїв до неї.

Такий дозвіл видається на строк дії правового режиму воєнного стану. Не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні громадяни зобов'язані здати до органів поліції вогнепальну зброю для реалізації, або оформити її за наявності підстав та з дотриманням умов, визначених Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 [6].

У разі анулювання відповідного дозволу власник зобов'язаний здати зброю (за наявності - основні частини зброї) чи пристрій, патрони і боєприпаси до них до органу поліції та прийняти рішення щодо подальшого її переоформлення чи реалізації. У разі незгоди власника з рішенням органу поліції про анулювання зазначеного дозволу матеріали передаються до суду для вирішення питання щодо примусового вилучення зброї, основних частин зброї, пристроїв, патронів і боєприпасів до них.

23 червня 2023 року почала працювати функціональна підсистема «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ. Метою обробки інформації в Єдиному реєстрі зброї є: ідентифікація предметів або вибухових матеріалів; автоматизація процесів інформаційного, довідкового, організаційного та технологічного забезпечення у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів, фіксації фактів викрадень та втрат предметів та вибухових

матеріалів; забезпечення державою ефективного контролю у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів, запобігання викраденням та втратам предметів та вибухових матеріалів; сприяння своєчасності прийняття управлінських рішень у сфері обігу предметів та вибухових матеріалів та за фактами викрадень і втрат предметів та вибухових матеріалів [7].

Тільки за перші три місяця з початку функціонування Єдиного реєстру зброї громадянами України було подано 57272 заяви на отримання дозволів на зброю, з яких 49977 прийнято рішення про надання відповідних дозволів; 30093 особи зареєструвались у «Єдиному вікні громадянина» [8].

Завдяки доступності зазначених послуг можна дистанційно подати заяви про надання дозволу на придбання вогнепальної мисливської зброї, основних частин зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв; Подати заяву на зміну місця проживання; продовження строку дії дозволу; надання направлення на комісійний продаж; перевезення (вивезення-ввезення) через митний кордон України; отримати витяг з Єдиного реєстру зброї, тощо [9].

Таким чином, завдяки впровадженню функціональної підсистеми «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ забезпечується дієвий механізм контролю з боку держави за дотриманням порядку застосування зброї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України. Але на даний час на території України перебуває значна кількість незареєстрованої зброї, яка була ввезена з невідконтрольної території України. Також необхідно врахувати проблемні питання, які виникають під час перевірки дотримання правил дозвільної системи на деокупованих територіях, зокрема відсутність баз даних власників зброї, втрата дозволів на право зберігання зброї, зникнення власника зброї безвісти за особливих обставин, викрадення, або руйнування приміщень, де зберігалась зброя та боєприпаси до неї, тощо.

Література

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4384>.
2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
3. Про затвердження Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#Text>.
4. Про затвердження Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України у період дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 р. № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2022-%D0%BF#Text>.

5. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану: наказ МВС України від 01.03.2022 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text>.

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.

7. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ: наказ МВС України від 10.01.2022 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22#Text>.

8. Офіційний Телеграм-канал Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://t.me/mvs_ukraine.

9. Єдине вікно для громадян. URL: <https://service>.

ЧИ Є ПУБЛІЧНА ОБРАЗА ОСОБИ, ВИСЛОВЛЕНА ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ НИМ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ, ПІДСТАВОЮ ДЛЯ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ?

Попова С. О.

*доктор філософії у галузі «Право»,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
факультету №6
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку[1]. Уже з першої статті цього Закону законодавець дає підстави зрозуміти, що головною метою діяльності поліції є охорона прав і свобод людини. Водночас, у ч. 1 ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2]. Якщо особа піддається приниженню або іншим проявам людської поведінки, яка полягає у неналежному поводженні, це оцінюється як посягання на її гідність, через що особа може розраховувати на відшкодування їй моральної шкоди. Але виникає закономірне питання, чи є публічна образа таким посяганням, зокрема, якщо вона висловлена працівником правоохоронного

органу і чи буде таке висловлювання підставою для відшкодування моральної шкоди?

На сьогодні в законодавстві України відсутнє визначення поняття «образ» або «образливий висловлювання», хоча раніше такі дії вважалися кримінальним правопорушенням, однак пізніше це діяння декриміналізували через підтримку європейських стандартів свободи слова. Проте, це не означає, що образа не торкається людської гідності і це діяння не завдає особі шкоди.

Та, все ж, для розкриття досліджуваного питання, необхідно встановити що таке образа. У академічному тлумачному словнику «образ» означає зневажливе висловлювання або негарний вчинок[3]. Варто зазначити, що публічною така образа стає після поширення її для двох і більше осіб. Образа загалом є проблемним правопорушенням, оскільки фактично, що саме є образливим, вирішує сам адресат звернення[4]. Зазвичай для однієї особи може не вважатися образливим те, що для іншої призводить до душевних страждань. Але саме у завданні людині душевних страждань протиправною поведінкою полягає моральна шкода.

Якою є протиправна поведінка поліцейського у цьому випадку? Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави. Також у ч. 1 ст. 7 Закону визначено, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації[1].

Разом з тим, відповідно до ст. 201 Цивільного кодексу України особистими немайновими благами, які охороняються цивільним законодавством, є: здоров'я, життя, честь, гідність і ділова репутація[5]. Особа має право звернутися до суду з позовом про їхній захист та відшкодування їй моральної шкоди. Образливий висловлювання у цьому контексті порушують право особи на гідність. Право на особисту гідність слід розуміти як особисте немайнове право фізичної особи на власну цінність як біопсихосоціальної істоти, на визнання цієї цінності, на вимогу ставлення до себе як до вищої соціальної цінності, а також на захист від поведінки та покарання, що принижує людську гідність [6, с. 409]. Це означає, що невизнання цінності людини як особистості та упереджене ставлення до неї завдає їй душевних страждань.

Але також необхідно звернути увагу на той факт, що нерідко образа, висловлена, наприклад, у мережі Інтернет поширюється разом з інформацією, яка є недостовірною, або ж сама така інформація вважається образливою. Потерпіла особа під час звернення до суду, посиляючись на цю інформацію нерідко стикається з відмовою у задоволенні позову через визнання таких відомостей оціночними судженнями. Законодавство України розмежовує інформацію фактичного характеру, яка має бути доведена й оціночними судженнями, якими, за винятком образи чи клевети, є висловлювання, які не містять фактичних даних, зокрема критика, оцінка дій, а також висловлювання, що не можуть бути тлумачені як такі, що містять фактичні дані, з огляду на характер використання мовних засобів, зокрема гіпербол, алегорії, сатири.

Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості (ст. 30 Закону України «Про інформацію»)[7]. Та в законодавстві зазначено за винятком образи чи клевети, адже саме такі висловлювання порушують права на честь, гідність та ділову репутацію. Отже, через висловлення публічної образи особа може звернутися за захистом до суду, проте для цього необхідно лише зібрати належні та допустимі докази та правильно обрати спосіб захисту, щоб сформулювати позовні вимоги.

Разом з тим, проблемним питанням у цьому контексті є побічне завдання немайнової шкоди органу внутрішніх справ, а також державі. Адже, поліцейський, який перебуває на службі і виконує свої професійні обов'язки, під час вчинення таких дій, а саме – під час зневажливого ставлення до іншої особи, у цей час виступає від імені відомства і, у свою чергу, держави. Працівники правоохоронного органу належать до публічних осіб, а тому відкриті для суворої критики і пильного нагляду громадськості[8]. Якщо політичні діячі та посадові особи, які обіймають публічні посади або здійснюють публічну владу на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях, вирішили апелювати до довіри громадськості та погодилися «виставити» себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної громадської критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої функції[9]. Своїм протиправним діянням поліцейський посягає на ділову репутацію Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ та держави в цілому, що є підставою для притягнення його до цивільно-правової відповідальності – відшкодування їм моральної шкоди. Така можливість з'явиться тоді, коли позов про відшкодування шкоди працівником правоохоронного органу за порушення особистого немайнового права на гідність за публічну образу особи буде задоволено. Тоді після того, як поліцейському присудять нести відповідальність за завдані ним збитки і він відшкодує шкоду, то це не лише відновить порушене особисте немайнове право особи потерпілого, але покращить репутацію правозахисної функції держави, що вплине на громадську думку.

Отже, на підставі вищезазначеного, можна стверджувати, що до поліцейських як до представників держави висуваються вимоги щодо гідного, толерантного поводження з особами. Адже від поведінки поліцейських може залежати не лише ставлення до них у подальшому, але й ділова репутація відомства та держави. Тому завдання будь-якої шкоди особам, у тому числі моральної шкоди за публічну образу, є підставою для відшкодування.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Академічний тлумачний словник (1970-1980). Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/obraza>.

4. Для чого в Україні захищати поліцейських від образи у воєнний час? Центр громадських свобод. URL: <https://ccl.org.ua/news/dlya-chogo-v-ukrayini-zahyshhaty-policzejskyh-vid-obrazy-u-voyennyj-chas/>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я. М. Шевченко. К: КНТ, 2007. 626 с.
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
8. Декларація про свободу політичних дебатів у засобах масової інформації від 12 лютого 2004, прийнята на 827 засіданні Комітету Міністрів Ради Європи //Платформа Ліга: Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU04357>.
9. Рішення Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 08 вересня 2021 року у справі № 757/36628/16-ц//Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99575088>.

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ТРИБУНАЛІВ ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА, ПОВ'ЯЗАНОГО ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ

Руфанова В.М.

*к. ю. н., доцент,
слідчий-криміналіст відділу
розслідування злочинів, скоєних
проти життя та здоров'я особи
слідчого управління ГУНП в
Дніпропетровській області*

Рішення міжнародних кримінальних трибуналів мають важливе значення для захисту прав людини. Вони є важливими прецедентами для судової практики у країнах, які перебувають чи перебували у збройних конфліктах в аспекті притягнення до відповідальності за воєнні злочини, злочини проти людяності та злочини геноциду.

Основними здобутками міжнародних трибуналів в аспекті притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом є наступні:

Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії:

- 1) У справі Furundzija (1998), трибунал вперше визнав сексуальне насильство як злочин проти людяності та військовий злочин.
- 2) У справі Kuparac (2001), трибунал визнав сексуальне насильство як злочин проти людяності та військовий злочин та дав визначення «систематичного зґвалтування».

Міжнародний кримінальний трибунал для Руанди у справі Akarésu (1998), трибунал вперше визнав сексуальне насильство як форму здійснення геноциду.

Так, Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії вперше засудив трьох членів боснійсько-сербської міліції, яка діяла під час конфлікту 1992–1995 років у Боснії (Прокурор проти Кунарац, Ковач і Вукович) за зґвалтування як злочин проти людяності (на додаток до засуджень за позбавлення полі та катування як злочин проти людяності та численні військові злочини).

У справі Kunarac проти Югославії, розглянутій Міжнародним трибуналом з питань колишньої Югославії (2001) «систематичне зґвалтування» сформульовано як практика вчинення повторних та організованих актів зґвалтування у масштабах, що свідчать про планування та організацію таких злочинів в рамках збройного конфлікту [1].

У цьому контексті, справа Kunarac стала прецедентом для визначення та закріплення поняття «систематичного зґвалтування» у міжнародному праві, так і для національних правових систем, зокрема в контексті збройних конфліктів. Рішення саме по цій справі заклало фундаментальні підвалини для подальших рішень у сфері боротьби з сексуальним насильством, пов'язаних зі збройним конфліктом.

Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді у справі «Прокурор проти Акаєсу» першим засудив винного у зґвалтуванні як за вчинення акту геноциду. Підсудний – лідер місцевого уряду, наказував, підбурював, допомагав, сам вчиняв зґвалтування жінок тутсі. У рішенні Судової Палати зазначено, *що* «...зґвалтування та сексуальне насильство становлять геноцид так само, як і будь-який інший акт, якщо вони були вчинені з конкретним наміром знищити, повністю або частково, певну групу...» (Рішення трибуналу, 2008).

У згаданій справі «Прокурор проти Акаєсу» міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди постановив, що сексуальне насильство є «будь-яким актом сексуального характеру, що вчиняється щодо будь-якої особи за обставин, які носять примусовий характер». Однак, використаний тут термін «акт сексуального характеру» є доволі широким, а його складові можуть варіюватися від вчинення фізичних дій до коментарів із сексуальним підтекстом на адресу іншої особи. Крім того, термін «примусовий» слід розуміти в широкому сенсі та включати до нього не лише прояв фізичної сили, а й погрози, залякування, вимагання та інші форми примусу. Тому було постановлено, «сексуальне насильство не обмежується фізичним вторгненням в людське тіло і може включати дії, не пов'язані з проникненням або навіть фізичним контактом». Тобто, з такого підходу випливає, що сексуальне насильство виходить за рамки самого лише зґвалтування. Наразі все ще не вироблена чітка позиція, чи існує мінімальний поріг серйозності для того, щоб розглядати те чи інше діяння як «сексуальне насильство», коли воно відбувається в умовах примусу [2].

Міжнародний кримінальний суд і трибунали також розвинули свої визначення сексуального насильства, особливо зґвалтування, у кожному конкретному випадку. Наприклад, Міжнародний кримінальний трибунал по Руанді визначає сексуальне насильство як «будь-яку дію сексуального

характеру, яка є вчинене щодо особи за обставин, які є вимушеними» [3]. Крім того, Елементи складу злочинів Міжнародного кримінального суду визначають сексуальне насильство як «акт сексуального характеру, вчинений злочинцем проти жертв безпосередньо або шляхом застосування сили, погрози сили або примусу, наприклад, викликаний страхом насильства, тиску, затримання, психологічне гноблення або зловживання владою шляхом використання примусу навколишнє середовище або... або нездатність осіб дати справжню згоду» [4].

Отже, зростання загроз міжнародних збройних конфліктів зумовлюють необхідність дослідження практики міжнародних трибуналів щодо сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. І хоча вже напрацьована певна судовою практика з цього питання, однак враховуючи існуючу тенденцію до ескалації існуючих та появу нових збройних конфліктів, дослідження сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, є перспективним та необхідними.

Література

1. The decision in the case of Kunarac v. Yugoslavia. URL : <https://www.icty.org/x/cases/kunarac/acjug/en/> (дата звернення: 19.10.2023).
2. Gloria Gaggioli. *Sexual violence in armed conflicts: A violation of international humanitarian law and human rights law*// *International Review of the Red Cross*. – 2015. – №96. – С. 503–538; с. 506 (дата звернення: 18.10.2023).
3. Prosecutor v Jean Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T. URL : <https://casebook.icrc.org/case-study/icttr-prosecutor-v-jean-paul-akayesu> (дата звернення: 24.09.2023).
4. Elements of Crimes, Statute of the International Criminal Court, 2002, ISBN No. 92-9227-2332-2, ICCPIDS- LT-03-002/11_Eng. (дата звернення: 12.10.2023).

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Сидоров С.О.

*старший інспектор з особливих
доручень відділу уповноважених
з контролю за дотриманням
прав людини в поліцейській
діяльності (з дислокацією в
Донецькій області) Управління
дотримання прав людини
ДГДПЛ НПУ*

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію нашої держави внесло значних корективів у діяльність всіх органів державної влади, зокрема

правоохоронних.

Не стало виключенням Управління дотримання прав людини Національної поліції, яке в умовах сьогодення було вимушено підлаштувати формат своєї роботи під нові потреби суспільства, долаючи виклики сучасності.

Отже, про виклики. За оцінками Управління ООН з координації гуманітарних справ, з початку російської збройної агресії в Україні 17,6 млн. громадян стали потребувати гуманітарної допомоги та 5,1 млн. громадян отримали статус внутрішньо переміщених осіб. У період з лютого 2022 року по серпень 2023 року 26,8 тис. мирних мешканців поранено чи вбито. Обліковано 1,1 тис. випадків, коли постраждали медичні заклади, працівники чи пацієнти. Пошкоджено та зруйновано 3,2 тис. закладів освіти та 1,4 млн. об'єктів житлового фонду. [1]

Забезпечення всіх гуманітарних потреб громадян, повне відновлення інфраструктури за рахунок державних коштів та коштів громад на сьогоднішній день є неможливим, оскільки пріоритетом бюджету воєнного часу є фінансування сектору безпеки та оборони. Окрім цього, забезпечення державою всіх ключових прав людини та громадянина ускладнюється тим, що бойові дії на території України тривають, руйнації продовжуються, кількість жертв та пошкоджень об'єктів інфраструктури щодня збільшується.

На сьогоднішній день виключну роль у подоланні соціальної кризи в Україні відіграють міжнародні організації та окремі фізичні особи – іноземці, які надають волонтерську гуманітарну допомогу.

Винятковість наданої громадянами інших держав допомоги полягає в тому, що вона спрямована на забезпечення найактуальніших потреб громадян, у тих сферах життєдіяльності та регіонах України, які найбільше потребують такої допомоги. Іноземні донори приїжджають до України або проводять зустрічі в онлайн форматі, та особисто дізнаються про нагальні потреби місцевого населення, формують списки необхідного забезпечення, яке у подальшому самостійно доставляють до наших регіонів.

Представники Управління дотримання прав людини Національної поліції України часто приймають участь у таких зустрічах з іноземними донорами, організовують та супроводжують доставку відповідних гуманітарних вантажів до пунктів призначення, зокрема до регіонів, на території яких ведуться бойові дії.

З досвіду проведення вказаних заходів можна відзначити ще одну виключну ознаку міжнародної допомоги – її оперативність. Часто виділення додаткових бюджетних коштів на відновлення об'єктів інфраструктури потребує тривалого часу. Разом з цим, є об'єкти державного сектору, зволікання у відновленні яких може призвести до негативних наслідків, навіть додаткових жертв. Як приклад, максимально оперативно, за допомогою американських партнерів, у поточному році було здійснено ремонтні роботи у зруйнованому Дружківському госпіталі Донецької області, в якому щодня проводять невідкладні реанімаційні заходи з постраждалими військовими та поліцейськими.

Слід зазначити, що для населених пунктів, які перебувають в зоні бойових дій, міжнародна допомога є найбільш важливою. Донецька область є однією з областей, які найбільше потерпають від збройного конфлікту.

Так, у період з 24.02.2022 по 20.10.2023 територія Донеччини, за підрахунками Головного управління Національної поліції в Донецькій області, 12 286 разів піддавалась обстрілам, внаслідок яких постраждало 28 223 особи та пошкоджено 19 084 об'єктів, зокрема: 13 676 житлових будинків, 643 освітні заклади, 529 об'єктів газо-, тепло-, водо-, електропостачання, 157 медичних установ тощо.[2]

Пошкоджено 30 поліцейських адміністративних будівель, знищено значну кількість майна підрозділів поліції Донеччини. Велика кількість майна залишилась в поліцейських будівлях на окупованій території Донецької області. Бойові дії в регіоні тривають, та продовжують мати місце руйнації, травмування та втрати серед особового складу поліції. Крім цього, несення служби ускладнюється також постійними пошкодженнями об'єктів критичної інфраструктури, зокрема електро-, водопостачання. Значний внесок у подолання цих труднощів роблять міжнародні організації, які надають саме те, чого найбільше потребують поліцейські та цивільні в зоні бойових дій.

Протягом 2022 – 2023 років поліція Донецької області отримувала від міжнародних організацій допомогу у вигляді службового автотранспорту, генераторів автономного електропостачання, оргтехніки, засобів індивідуального захисту, медикаментів. Це те, що необхідно для стабільного функціонування підрозділів поліції. Крім цього, у складі поліції Донеччини створено наряди, які виконують надважливі, рятувні функції, зокрема «Білий янгол», члени якого евакуюють цивільних мешканців з найгарячіших точок регіону, а також парамедики, які надають невідкладну допомогу постраждалим від обстрілів громадянам. Ці підрозділи щоденно рятують життя цивільних мешканців, та за специфікою служби постійно мають потребу у медичних засобах, транспорті, засобах індивідуального захисту. Частину цієї потреби забезпечують міжнародні організації. Слід зазначити, що деякі іноземні партнери не тільки надають матеріально – технічну допомогу, а й проводять практичні заняття з поліцейськими щодо надання невідкладної домедичної допомоги. Такий вид допомоги можна вважати «прямим».

Ще одним, «непрямим» (опосередкованим) видом міжнародної допомоги поліцейським можна вважати допомогу у відновленні функціонування об'єктів критичної інфраструктури, забезпеченні потреб водопостачання, медичних установ тощо. Важливість безперебійної роботи об'єктів вказаної категорії, державних установ, медичних закладів, як для поліцейських, так і для цивільного населення, пояснювати не слід. Зокрема, наявність електро-, тепло-, водопостачання в адміністративних будівлях поліції, можливість звернутись за медичною допомогою до лікувального закладу в межах населеного пункту на території обслуговування має значний вплив на рівень функціонування підрозділів поліції. Тож, значущість участі іноземних донорів у відновленні об'єктів вказаної категорії після пошкодження беззаперечна.

Зважаючи на це, представники Управління дотримання прав людини Національної поліції постійно сприяють діяльності міжнародних організацій, спрямованої на відновлення функціонування та забезпечення діяльності не тільки підрозділів поліції, а й об'єктів критичної інфраструктури, медичних закладів, інших державних установ.

Враховуючи вищевикладене, міжнародні організації роблять значний внесок у створення належних умов несення служби поліцейських, забезпечення функціонування підрозділів поліції, зокрема в зоні бойових дій.

Не слід занижувати роль моральної підтримки міжнародних партнерів, які приїжджають особисто до регіонів, на території яких ведуться активні бойові дії. Це внутрішній бік допомоги іноземних донорів. Слід розуміти, що частина поліцейських України мешкає та несе службу на постійній основі в зоні бойових дій, в умовах щоденних обстрілів та ризиків травмування. Приїзд представників іноземних організацій, спілкування поліцейських з представниками інших країн, відчуття їх підтримки дає позитивні враження та емоції, яких поблизу лінії зіткнення не вистачає.

Слід також враховувати, що міжнародне партнерство в постконфліктний період не втратить свого значення, оскільки відновлення країни, підтримання боєздатності сил безпеки та оборони потребує значних ресурсів.

Література

1. Україна: Огляд гуманітарної ситуації, 30 серпня 2023 року. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-situation-snapshot-august-2023-enuk?_gl=1*yloanu*_ga*MTAxNzY3MDEyOC4xNjk3ODA0MzQx*_ga_E60ZNX2F68*MTY5NzgWNDM0MC4xLjEuMTY5NzgWNDY5NC4zOC4wLjA.

2. Інформація щодо обстрілів на території Донецької області та їх наслідків у період з 05.00 25.02.2022 до 23.59 19.10.2023: довідка ГУНП в Донецькій області від 20.10.2023 № 2774/05/28-2023, 5с.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Славна О. В.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри конституційного права та прав людини

Національної академії внутрішніх справ

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла документ історико-політичного значення - Акт проголошення незалежності України, який проголошує Україну, як незалежну, правову державу з неподільною і недоторканою територією. Акт проголошення незалежності України був прийнятий на основі права на самовизначення народів, яке закріплене у ст. 1 Статуту ООН, а також інших міжнародних актах.

З набуттям незалежності, Україна взяла на себе низку зобов'язань перед світовою спільнотою. Стратегічна мета України відповідно до міжнародних зобов'язань, норм та стандартів ОБСЄ, Ради Європи, Європейського Союзу полягає у зміцненні демократії, становленні громадянського суспільства, реалізації принципу верховенства права, поваги до прав людини і громадянина, принципу розподілу влад [1, с. 4].

Під впливом різноманітних чинників Україна зазнавала неоднозначних політико-правових трансформацій та реформ, які не призводили до позитивних змін в державі. У 2014 році Україна взяла чіткий курс на євроінтеграцію, тим самим окреслила свою чітку позицію перед міжнародною спільнотою.

Євроінтеграційні прагнення України стали невід'ємною частиною політичної, економічної соціальної сфери суспільного життя, що посприяло початку практичного втілення міжнародних стандартів до національної правової системи у сфері прав та свобод людини і громадянина. Водночас використання європейської правничої термінології не гарантує реального розуміння механізмів реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Права людини є невід'ємним аксіологічним складником західної правової культури. Саме права людини є тим маркером, що дає змогу виокремити такі різновиди державно-правових режимів, як демократичний, з одного боку, та авторитарний і тоталітарний – з іншого. Права людини є тим ціннісним критерієм, завдяки якому оцінюється стан розвитку відповідного соціуму, оскільки результатом імplementованості вимог прав людини у суспільних відносинах є стан буття вільної людини [2, с. 33].

Питання реалізації прав та свобод людини і громадянина стало ще гострішим в результаті викликів сьогодення, чинником яких стало повномасштабне вторгнення Російської федерації на територію України, що зумовило негативні наслідки, щодо реалізації останніх. 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 на території України було введено особливий правовий режим воєнного стану, з подальшим його продовженням.

Стаття 64 Конституції України проголошує про можливість обмеження прав і свобод людини і громадянина в умовах воєнного або надзвичайного стану запроваджені в країні із зазначеним строком даних обмежень, а також закріплює виключний перелік прав і свобод, які не можуть бути обмежені.

На тлі цього, питання реалізації прав і свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану, стикнулися з істотними перешкодами, а в деяких випадках виявились неможливими. Це пов'язане насамперед з відсутністю спеціальних роз'яснень і рекомендацій, щодо норм права, які регламентують реалізацію прав людини і громадянина у період дії правового режиму воєнного стану, що може призводити до нівелювання сутності останніх.

Відповідно до ст. 3 Конституції України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави[3]. Положення ст. 3 Основного Закону прямо вказують на обов'язок

держави створити усі можливі організаційно-правові механізми задля належної реалізації прав та законних інтересів громадян. Дана конституційна норма покликана унеможливити свавільне прийняття рішень органами державної влади, щодо обмеження прав і свобод людини і громадянина під час воєнного стану та післявоєнний період. Відсутність в державі дієвих механізмів реалізації прав і свобод людини і громадянина призводить до декларативності останніх, що є прямим порушенням міжнародних договорів і ставить під питання положення ст. 1 Основного Закону в аспекті проголошення України, як правової, демократичної держави.

Основні універсальні міжнародні стандарти у сфері прав і свобод людини відображені в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність видів поводження та покарання, Конвенції про права дитини та ін.

Вищезазначені міжнародні договори у сфері прав і свобод людини і громадянина, учасницею яких є Україна, передбачають взяття останньою на себе позитивних та негативних зобов'язань, які полягають в обов'язку держави учасниці у запровадженні системи ефективних гарантій прав і свобод з одного боку, а з іншого встановлюють норми-заборони порушення цих прав і свобод.

Введення правового режиму воєнного стану в межах кордонів України покладає на державу великий масив питань, щодо запровадження дієвих механізмів реалізації прав і свобод населенням держави.

При прийнятті рішень держава повинна дотримуватись принципу верховенства права, як пріоритетного принципу демократичної держави, а також правового балансу при обмеженні конституційних прав і свобод людини, задля унеможливлення звуження прав та законних інтересів громадян. Воєнний стан в державі не може стати позитивною індульгенцією для можновладців, які всупереч існуванню загрози життю та здоров'ю людини, лобіюють свої інтереси [4, с. 49].

Література

1. Забезпечення прав і свобод людини й громадянина в Україні в умовах євроінтеграції: адміністративно-правові проблеми [Електронний ресурс] : монографія / В. І. Курило, О. В. Славна ; за заг. ред. В. І. Курила. - К. : НУБіП України, 2014. - 144 с.
2. Кузніченко С.О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 32 - 36.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
4. Славна О. В. Забезпечення прав і свобод людини в умовах правового режиму воєнного стану в Україні в контексті Національної стратегії у сфері прав

людини. Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання. 2022. № 3. С. 45–49.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сливка Д.

*здобувач освіти 2 курсу
магістратури факультету
цивільної та господарської
юстиції*

*Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник:

Кубасенко А.В.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів
та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Забезпечення захисту персональних даних у діяльності Національної поліції є надзвичайно актуальним завданням, особливо в контексті воєнного стану, що проголошений в Україні. В умовах воєнного стану та загрози національній безпеці, з'являються нові виклики та ризики втрати конфіденційності та безпеки особистих даних громадян. Надійний захист даних стає необхідною вимогою для забезпечення прав та безпеки громадян, а також для підтримання репутації та довіри до правоохоронних органів.

Актуальність питань захисту персональних даних у діяльності Національної поліції в контексті воєнного стану в Україні надає додаткових аспектів суттєвості цієї теми. По-перше, воєнний стан зазвичай призводить до посиленого залучення правоохоронних органів та збільшення обсягу зібраної інформації, оскільки необхідно контролювати безпеку і здійснювати розвідувальну діяльність. В цьому контексті, правоохоронним органам надаються більші повноваження щодо обробки особистих даних, що робить захист цих даних ще більш актуальним [1].

По-друге, важливість захисту персональних даних в умовах воєнного стану підсилюється через можливість порушень прав людини та конфіденційності громадян. Інформація про громадян може використовуватися для політичного тиску, репресій та інших незаконних дій. В цьому контексті, надзвичайно важливим стає захист особистих даних від несанкціонованого доступу та зловживання [2, с. 53].

По-третє, з міжнародної точки зору, умови воєнного стану ставлять Національну поліцію перед необхідністю дотримання міжнародних стандартів з

захисту даних. Україна має зобов'язання перед міжнародними партнерами та організаціями, щодо дотримання прав громадян і захисту їхніх даних.

Таким чином, актуальність теми захисту персональних даних в діяльності національної поліції в умовах воєнного стану в Україні підкреслюється не лише як технічний аспект, але і як ключовий фактор для забезпечення прав людини, національної безпеки та суверенітету в цілому.

Варто зупинитися на актуальних проблемах захисту персональних даних органами Національної поліції України, серед яких можна виділити такі: незнання поліцейськими правової бази забезпечення персональних даних; проблема захисту персональних даних на окупованих територіях; численні порушення під час обробки персональних даних працівниками Національної поліції через зловживання технологічними ресурсами, які збирають дані про особу; несформованість адміністративно-правових механізмів забезпечення персональних даних про особу [3, с. 298].

На нашу думку, варто розглянути кожну з перерахованих проблем більш детально на практичних прикладах. Однією з найбільших проблем, що зустрічається при захисті персональних даних органами Національної поліції є необізнаність поліцейських. Зазвичай, поліцейські нижчих ланок добре знаються на Законі України «Про національну поліцію», посадових інструкціях та Кримінальному кодексі України. Тоді, як в даному контексті, варто знати особливості збору, обробки та захисту персональних даних, що відображені у Законі України «Про захист персональних даних». Найбільш поширеними порушеннями є безпідставне витребування персональних даних, неотримання згоди на обробку персональних даних, а також збір надлишкової інформації. Окремо варто наголосити і на проблемі правомірного збору персональних даних, але використанні їх не за першочерговою метою. Всі описані порушення є процедурними порушеннями і мають тягнути за собою сувору відповідальність.

Так, наприклад, актуальним є питання збирання біометричних даних фізичної особи. Щодо даної категорії даних, у законодавстві України не передбачено поняття «біометричні дані», лише визначено їх види та категорії осіб, у яких вони можуть бути відібрані. Таким чином, можемо констатувати довічну проблему українського законодавства – відсутність чітких процедур та механізмів реалізації норм, передбачених законодавством. Зважаючи на відсутність в Україні окремих нормативно-правових актів, положення яких повинні визначати правовий режим створення і використання баз біометричних даних в діяльності Національної поліції, а також порядок обробки і захисту відповідної категорії персональних даних, рішення ЄСПЛ, в яких закладені критерії оцінки такої діяльності, набувають значення основоположних орієнтирів для оцінки правомірності дій поліції з біометричними даними [4, с. 20].

На нашу думку, для вирішення описаної проблеми необхідно проводити курси підвищення кваліфікації, вебінари, конференції або інші види підвищення знань поліцейських у сфері захисту персональних даних.

Наступною актуальною проблемою є захист персональних даних осіб, що знаходяться на окупованих територіях. На жаль, в більшості випадків органи

Національної поліції не можуть організувати належний захист персональних даних, що були зібрані, або залишилися в архівах на окупованих територіях. Так, наприклад, на окупованій території Запорізької області до війни свою професійну діяльність здійснював нотаріус Особа 1. Після окупації даного регіону України Особа 1 не передав Україні свій архів, а продовжив працювати на території окупованої Запорізької області. Відповідно до його нотаріального архіву та персональних даних, що в ньому знаходилися, отримала доступ окупаційна влада. На жаль, така ситуація трапилася не лише із персональними даними, що зберігалися у архівах приватних нотаріусів та адвокатів, але й поліцейських. Певна кількість українських поліцейських виявилася корумпованими і продала персональні дані українців ворогові.

Часто також трапляється найбільше процесуальне порушення збору та обробки персональних даних – неотримання згоди на обробку таких даних. Аргумент, який часто наводять представники правоохоронних структур під час обговорення питань впровадження принципів захисту приватності інформації персонального характеру в регулювання правоохоронної діяльності, що для успішної боротьби із злочинністю необхідно збирати і опрацьовувати якомога більше відомостей про осіб і бажано у негласний спосіб [5, с. 12]. На нашу думку, така позиція неприпустима у демократичному суспільстві, оскільки є першою сходинкою до тотального безперешкодного слідкування за особою.

Нарешті, варто звернути увагу на питання корумпованості поліцейських і зловживання ними технологічними ресурсами, що містять персональні дані окремих осіб. Розголошення поліцейськими персональних даних призводить до зростання в Україні рівня правового нігілізму серед населення, а також – до недовіри правоохоронним органам.

Отже, захист персональних даних у діяльності Національної поліції є надзвичайно важливим, оскільки безпосередньо стосується забезпечення прав та свобод людини. На нашу думку, для вирішення зазначених проблем необхідно здійснити наступне:

Посилення заходів щодо підвищення обізнаності поліцейських у сфері захисту персональних даних. Це може бути досягнуто шляхом проведення курсів підвищення кваліфікації, вебінарів, конференцій або інших заходів.

Розробка та впровадження ефективних механізмів захисту персональних даних на окупованих територіях. Це може бути досягнуто шляхом запровадження заходів щодо шифрування та знеособлення персональних даних, а також шляхом забезпечення їх фізичної безпеки.

Запровадження ефективного контролю за дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних працівниками Національної поліції. Це може бути досягнуто шляхом посилення повноважень уповноваженого з питань захисту персональних даних та створення ефективних механізмів притягнення до відповідальності порушників.

Розробка та впровадження ефективних адміністративно-правових механізмів забезпечення персональних даних про особу. Це може бути досягнуто шляхом удосконалення законодавства про захист персональних даних та створення ефективних механізмів контролю за його дотриманням.

Таким чином, захист персональних даних у діяльності Національної поліції є надзвичайно важливим завданням, яке вимагає прийняття рішучих заходів з боку держави та правоохоронних органів. Впроваджені заходи повинні забезпечити ефективний захист персональних даних громадян від несанкціонованого доступу, використання та поширення, а також сприяти відновленню довіри громадян до правоохоронних органів.

Література

1. Щодо захисту персональних даних в умовах воєнного стану. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media>
2. Горяний А. А., Шатрава С. О. Проблема захисту персональних даних у Національній поліції. *Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції*: тези доп. учасників наук.-практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 12 груд. 2017 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 51-54.
3. Костенко І. В. Проблеми правового захисту персональних даних у діяльності Національної поліції. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. №1. С. 296-303.
4. Заярний О. А. До питання щодо забезпечення правомірної обробки біометричних даних у діяльності Національної поліції: національні та міжнародні стандарти. *Київський юридичний журнал*. 2022. №1. С. 18-24.
5. Пазюк А.В. Захист прав громадян у зв'язку з обробкою персональних даних у правоохоронній діяльності: європейські стандарти і Україна. МГО «Прайвесі Юкрейн». 2001. 35 с.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯК ЕТАЛОН СПРАВЕДЛИВОСТІ З ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ

Сухарєва А.О.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративної
діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Проблема прав і свобод людини, завжди мали свою актуальність для цивілізованого суспільства, як у минулому так і в теперішньому часі. На протязі тривалого часу триває доктринальна дискусія щодо ефективності міжнародних механізмів захисту прав людини. Наукова спільнота багато уваги приділяє практиці застосування міжнародного та національного законодавства, їх співвідношення. Наше суспільство поступово прогресує у сфері юриспруденції, тому захист прав людини й громадянина не обмежується виключно судовими рішеннями загальної юрисдикції та Верховним Судом України. Особливої актуальності набуває міжнародний судовий захист, практика якого відіграє важливу роль для вітчизняної правової системи, оскільки є ще додаткова

можливість вирішувати проблеми праворозуміння з якими стикаються правозахисники та громадяни нашої держави.

І. А. Шуміло у своїй науковій праці «Міжнародна система захисту прав людини» вдало визначила та систематизувала міжнародні інституції захисту прав людини, серед них: Генеральна Асамблея ООН, Рада ООН з прав людини та його допоміжні органи і механізми; Рада Безпеки ООН і ряд її спеціалізованих механізмів; Економічна і соціальна рада ООН і функціонуюча при ній Комісія зі становища жінок і Постійний форум ООН з питань корінних народів; Деякі спеціалізовані установи ООН (Міжнародна організація праці. Організація ООН з питань освіти, науки і культури); Європейський суд з прав людини [1, с. 156].

Стаття 19 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод передбачає створення Суду «для забезпечення дотримання зобов'язань, взятих на себе Високими Договірними Сторонами за Конвенцією». Відповідні органи Ради Європи відповідають за формування Суду, його утримання і надання допомоги у виконанні ним своїх функцій.

Європейський суд з прав людини, *Courpennne des droits de l'homme*, суд у Страсбурзі, який має забезпечити дотримання державами-членами Ради Європи зобов'язань, які вони взяли на себе згідно з Європейським Конвенція про права людини, яка була підписана в Римі 5.11.1950 р. і з того часу ратифікована державами-членами. Це міжнародний регіональний судовий орган, який приймає рішення про порушення прав, закріплених у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування конвенції, включно з міждержавними справами й скаргами окремих осіб [2].

Основним нормативно-правовим актом, який є базовим підґрунтям діяльності Європейського суду з прав людини є Конвенція про захист прав людини та основних свобод і Регламент Європейського суду з прав людини. Виходячи з ст. 33, ст. 34 цієї Конвенції Суд має право розглядати міждержавні заяви (скарги) держав, які прийняли та є учасниками Європейської конвенції з прав людини, а також заяви (скарги) індивідуальні, окремих фізичних та юридичних осіб про порушення їх прав, що мали місце в державах – учасниць [3].

У 1997 році Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Ст. 1 Закону України Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року містить положення, що закріплює наступне: «Україна повністю визнає на своїй території дію статті 25 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання компетенції Європейської комісії з прав людини приймати від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб заяви на ім'я Генерального Секретаря Ради Європи про порушення Україною прав, викладених у Конвенції, та статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції» [4].

Вищезазначене свідчить про те, що громадяни України мають право звертатися до міжнародних установ з захисту прав людини у випадку, коли рішення національних способів захисту прав людини не задовольняють їх потреби. Європейський Суд з прав людини є саме тим дієвим механізмом, завдяки якому здійснюється реалізація права на правосуддя. Вважаємо, доцільним є шлях що визначає послідовність алгоритму дій людини, який деталізує звернення до міжнародних інституцій після вирішення справи по суті у національних інституціях, це дає змогу мати можливість виправити помилки національного захисту прав людини пов'язані з виконанням міжнародних зобов'язань, шляхом проходження внутрішньодержавної процедури.

Статистика за 2022 р. вражає. Попри війну, Україна займає третє місце за кількістю поданих заяв до ЄС, це вже другий рік поспіль. Так, в Європейському суді з прав людини на стадії розгляду перебуває усього 74 650 справ, 63% з яких стосуються лише трьох країн. Найбільше справ надходить з російської федерації – 20,1 тис., це 27% від загальної кількості справ. На другому місці – скарги з Туреччини – 16,7 тис., це 22,4%, а на третьому – з України – 10,4 тис. скарг, а це 14,%. За статистикою, серед скарг поданих проти України найбільш часто розглядаються за порушенням таких прав: право на свободу і особисту недоторканість, право на ефективний засіб захисту, заборона нелюдського та такого, що принижує гідність поводження, тривалість судового провадження, право на справедливий суд. За 2022 р. до ЄС було подано 8450 скарг пов'язані з війною, зі збройним конфліктом [5]. Маємо надію, що українські суди будуть якісно, всебічно та ефективно вирішувати питання по суті пов'язані зі збройним конфліктом, оскільки від цього залежить стан прав людини з яким наше суспільство буде виходити з війни в мирне життя.

Повертаючись до юрисдикції Європейського Суду з прав людини необхідно акцентувати увагу на його унікальний вплив на будь-яку національну систему правосуддя, оскільки саме Європейський Суд виробляє стандарти захисту прав людини, які впливають на правові системи практично всіх держав Європи і, зокрема, на національне законодавство і процесуальну практику в кримінальному, цивільному, адміністративному судочинстві, стан іноземних громадян, права засобів масової інформації і свободу слова тощо.

Варто зазначити, що Європейський Суд не є найвищою інстанцією щодо розгляду скарг держав-учасниць, це говорить про те, що він не може скасувати рішення, яке було прийнято національним судовим органом влади, не може вказувати на недоліки та давати вказівки, не здійснює контроль за національним законодавством, не має права давати розпорядження які несуть юридичні наслідки. Головним завданням Європейського Суду – розгляд скарг для встановлення чи були порушені права людини відповідно до вимог Конвенції.

Враховуючи вищезазначене пропонуємо науковій спільноті наступні висновки та деталізацію особливостей щодо звернення до Європейського Суду:

- ✓ звертаючись до Європейського Суду з прав людини особа повинна вичерпати усі національні внутрішньодержавні способи захисту прав людини;

- ✓ процес розгляду справи у Європейському Суді має довготривалий характер, може тривати декілька років, людина повинна розуміти та бути готовою;
- ✓ техніка застосування практики Європейського Суду викликає труднощі, оскільки вітчизняні суди багато з чим не знайомі, особливо щодо правового розуміння текстів рішень Європейського Суду;
- ✓ необхідно розуміти, що звернення до міжнародних органів потребують допомоги та залучення спеціалістів у юриспруденції, які мають досвід у спілкування з міжнародними організаціями, зазвичай це потребує додаткових матеріальних витрат.

Література

1. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. С. 168.
2. Велика данська енциклопедія https://denstoredanske.lex.dk/Den_Europ%C3%A6iske_Menneskerettighedsdomstol.
3. Європейська Конвенція з прав людини від 04.11.1950 *Відомості Верховної Ради України*. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року: Закон України від 17 липня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997, N 40, ст.263 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. <https://advokatpost.com/ukraina-vpevneno-trymaie-3-mistse-za-kilkistiupodanykh-zaiav-v-ievropejskyj-sud-z-prav-liudyny-zvit-2022/>.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ: ПРАКТИКА ЄСПЛ

Сьох К. Я.

*доцент кафедри конституційного
права та прав людини
Національної академії
внутрішніх справ*

У сучасних державно-правових реаліях Національна поліція є однією зі складових частин механізму охорони та забезпечення прав людини та громадянина в Україні.

Відповідно до Закону України «Про національну поліцію», поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Під час виконання своїх завдань забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації [1].

Принцип верховенства права застосовується та тлумачиться з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ), оскільки практика є національним джерелом права, відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [2]. У своїй діяльності поліція зобов'язана враховувати практику ЄСПЛ, оскільки більшість рішень пов'язані з діяльністю правоохоронних органів. Рішення ЄСПЛ проти України це не лише вказівка на порушене право, а й попередження про дії які можуть призвести до порушення права людини.

Україна ратифікувала та імплементувала в повному обсязі Конвенцію захисту прав людини та основоположних свобод (далі - Конвенція) та Протоколи до неї. Чинне законодавство України повністю відповідає вище зазначеним нормам. Постає питання: чому Україна і досі в лідерах по кількості скарг до ЄСПЛ проти України?

Щороку проти України прийняті рішення ЄСПЛ щодо порушення прав людини Україною. Найчастіше зустрічаються порушення статті 2, 3, 5 Конвенції. Наприклад, в цьому році прийняті рішення щодо порушення 2 статті (Право на життя) Конвенції: «Будаєва проти України», «Дразман та інші проти України», «Лезнюк проти України», «Пономаренко проти України», «Фіяло та інші проти України», «Шахміна та Шахмін проти України»; порушення статті 3 Конвенції (Заборона катування): «Побокін проти України», «Клімов та Сливоцький проти України», «Суслов та Батікян проти України», «Трачук проти України» та інші; порушення статті 5 Конвенції (Право на свободу та особисту недоторканність): «Бабін проти України», «Гонта та Йилдизе проти України», «Деркач проти України», «Дишук та інші проти України», «Завадський та інші проти України» та інші.

Аналізуючи вищеперераховану практику ЄСПЛ, слід зауважити, що кожна справа стосується діяльності поліції. До прикладу, сфера застосування статті 2 Конвенції поширюється на розслідування обставин смерті та зберігання матеріалів такого розслідування; планування та проведення операцій із застосуванням сили; виключно необхідне застосування сили; застосування зброї та спецзасобів; сфера застосування статті 3 Конвенції поширюється розслідування як фактів, так і скарг про погане поводження; компенсація у зв'язку з поганим поводженням; загроза поганого поводження; застосування спецзасобів та зброї; застосування сили, планування та проведення операцій із застосуванням сили; сфера застосування статті 5 Конвенції поширюється на всі умови тримання під вартою, свобода від свавільного арешту. Перераховані випадки сфери застосування вищезазначених статей Конвенції напряду пов'язані з діяльністю поліції які могли призвести до порушень прав людини.

Слід зазначити, що право на життя та заборона катування носить абсолютний характер. Не існує жодних виключень, які б дозволили органам державної влади вчинити дії що були б виправдані ЄСПЛ.

Для запобігання порушення прав людини одним з найбільш ефективних способів є ретельне розслідування компетентними органами всіх скарг людини, у разі потреби, відповідне покарання винних. Це матиме сильний стримуючий

ефект. Навпаки, якщо компетентні органи не будуть належним чином реагувати на скарги, правопорушники повірять у свою безкарність.

Слід зазначити, що чинне законодавство України повністю передбачає та враховує практику ЄСПЛ, але ми щороку отримуємо рішення ЄСПЛ у яких визнають Україну винно. Отже, слід вживати заходів щодо притягнення до відповідальності посадових осіб які брали участь у розслідуванні та встановлювали міру покарання.

У 2021 році у Верховні Раді був зареєстрований проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України (щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, який виніс рішення з порушенням Конвенції про захист прав і основоположних свобод, а також інших осіб, які порушили статтю (статті) Конвенції, що встановлено остаточним рішенням Європейського суду з прав людини проти України». У якому передбачалося притягнення до відповідальності всіх хто був органів державної влади які здійснювали розслідування та захист прав людини, що в результаті призвело до порушення прав людини в Україні. До сьогодні даний законопроект не прийнятий.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновки, що демократична держава зобов'язана ставити людини та її права як найвищу соціальну цінність. Органи державної влади, при виконанні своїх обов'язків повинні неухильно дотримуватися прав людини, незважаючи на правопорушення що ця людина вчинила. Слід дотримуватися принципу презумпції невинуватості, під час досудового розслідування.

Література

1. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
3. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України (щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, який виніс рішення з порушенням Конвенції про захист прав і основоположних свобод, а також інших осіб, які порушили статтю (статті) Конвенції, що встановлено остаточним рішенням Європейського суду з прав людини проти України»: Проект Закону України від 06.09.2023 UPL: [rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72681](https://zakon.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72681).

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ ЯКІСНОЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ: РОЛЬ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Терлецький А.В.,

*аспірант Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Сучасне суспільство ставить перед органами місцевого самоврядування складні завдання у забезпеченні якісних муніципальних послуг, які відповідають потребам та очікуванням громадян. Поняття "якісна муніципальна послуга" є одним із ключових понять у цьому контексті. Однак, його еволюція та розуміння вимагають детального аналізу та визначення для ефективної діяльності органів місцевого самоврядування.

У сучасних наукових дослідженнях поняття якісної муніципальної послуги розглядається в контексті теорії та практики організації й надання послуг. Еволюція цього поняття відображає поступове розширення його змісту та увагу до впливових факторів. Визначення якості муніципальних послуг включає розгляд різних аспектів, таких як доступність, ефективність, економічна доцільність, клієнтська орієнтація та задоволення потреб споживачів.

Загалом, муніципальна послуга - це виконання певних функцій або надання конкретних послуг органами місцевого самоврядування з метою задоволення потреб та очікувань громадян, покращення якості життя в місцевих громадах та забезпечення їхнього благополуччя [1]. Вона може включати широкий спектр дій: надання освітніх, медичних, соціальних, комунальних, культурних послуг, розвиток інфраструктури, планування містобудування та багато інших діяльностей, спрямованих на задоволення потреб громадян і розвиток місцевих територій.

Аналіз історичного контексту розвитку поняття якісної муніципальної послуги свідчить про поступовий перехід від традиційного фокусування на виконанні певних дій до нової парадигми, в якій акцент зроблено на задоволення потреб та очікувань громадян. При цьому, визначення якості муніципальної послуги стає більш комплексним та включає оцінку різних показників, таких як, інноваційність та адаптивність до змін тощо [2].

Одним із важливих аспектів у визначенні якості муніципальної послуги є використання стандартів та сертифікаційних систем. Вони дозволяють органам місцевого самоврядування встановлювати стандарти та критерії. Це сприяє створенню систематичного підходу до контролю та поліпшення якості муніципальних послуг.

Одним з викликів, з якими стикаються органи місцевого самоврядування, є складність оцінки та вимірювання. Якість послуги є поняттям, що включає в себе різноманітні аспекти. Оцінка цих аспектів вимагає використання об'єктивних критеріїв та методів вимірювання, які є складним завданням.

Для вирішення цієї проблеми органи місцевого самоврядування повинні використовувати наукові методи оцінки якості послуг. Наприклад, методи

аналізу задоволеності громадян можуть використовуватися для збору даних та отримання об'єктивної інформації про сприйняття та оцінку муніципальних послуг. Крім того, методи економічного аналізу та оцінки ефективності можуть допомогти визначити ефективність витрат ресурсів на надання послуг та їх вплив на якість [3].

Оцінка якості муніципальних послуг є важливим етапом в розробці та впровадженні стратегій покращення їхнього надання. Один з поширених методів оцінки якості муніципальних послуг - це метод аналізу задоволеності громадян. В рамках цього методу проводяться опитування та анкетування громадян з метою збору даних про їхню задоволеність якістю послуг та рівнем задоволення від їх надання. Отримані дані аналізуються, статистично обробляються та використовуються для визначення показників якості та потреб у поліпшенні муніципальних послуг [3]. Оцінка ефективності муніципальних послуг також відіграє важливу роль у визначенні їх якості. Методи економічного аналізу та оцінки ефективності дозволяють визначити співвідношення між витратами ресурсів та досягнутими результатами. Вони базуються на розрахунку економічних показників, таких як вартість надання послуги, показники продуктивності, ефективність використання ресурсів тощо [3]. Ці методи допомагають встановити оптимальний баланс між якістю послуг та ефективним використанням ресурсів.

Для оцінки якості муніципальних послуг часто використовуються методи порівняльного аналізу та бенчмаркінгу. Порівняльний аналіз передбачає зіставлення якості послуг, що надаються різними органами місцевого самоврядування або в різних регіонах. Це дозволяє виявити недоліки та потенціал для покращення [4]. Бенчмаркінг, у свою чергу, полягає в порівнянні з найкращими практиками та стандартами якості, які застосовуються в інших місцевих громадах або країнах. Це дає змогу виявити області, де можна застосувати успішні практики та досягти вищого рівня якості.

Ще одним викликом для органів місцевого самоврядування є недостатність ресурсів та фінансові обмеження, які можуть впливати на забезпечення якості муніципальних послуг. Органам самоврядування часто доводиться працювати з недостатніми бюджетними ресурсами, що може ускладнювати реалізацію можливостей для вдосконалення та підвищення якості послуг.

В даному контексті, органи місцевого самоврядування повинні ефективно розподіляти наявні ресурси, що може включати раціоналізацію процесів, впровадження інноваційних технологій, а також партнерство з приватним сектором та громадськими організаціями для залучення додаткових ресурсів та експертизи [4].

Підсумовуючи, якісна муніципальна послуга є необхідною умовою для забезпечення розвитку місцевих громад та підвищення якості життя громадян. Успішна реалізація цього завдання вимагає від органів місцевого самоврядування уваги до поняття якості, використання наукових підходів до її оцінки та стратегічного планування. Методи оцінки якості муніципальних послуг, такі як аналіз задоволеності громадян, економічний аналіз та оцінка ефективності, порівняльний аналіз та бенчмаркінг, є потужними інструментами

для визначення потреб громадян та покращення якості надання послуг. Досягнення високої якості муніципальних послуг сприятиме створенню стабільних та розвинутих місцевих громад, де громадяни отримують необхідні та високоякісні послуги, що сприяють їхньому благополуччю та задоволенню.

Література:

1. Весперіс С.З. Особливості формування і управління якістю послуг. Актуальні питання сталого розвитку економіки. 2012. Т. 1. С. 75-80.
2. Носань Н., Кусяка М. Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Економіка та суспільство. 2021. №26.
3. Скороход О. П. Надання послуг населенню органами місцевого самоврядування як пріоритет діяльності місцевої громади. Соціально-економічна та регіональна політика. Стратегічні пріоритети. № 1. 2010.
4. Тимошук В. Надання адміністративних послуг у муніципальному секторі. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. К.: ТОВ «Підприємство «Ві Ен Ей», 2015.

МІНІМІЗАЦІЯ КОНФЛІКТНОЇ СИТУАЦІЇ

Ткаченко Д.

курсантка ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Плетенець В. М.

*д. ю. н., професор,
професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Забезпечення ефективності та швидкості досудового розслідування зумовлено необхідністю застосування значного переліку як криміналістичних знань, так і процесуальних норм. Водночас це може обумовлювати формування конфліктних ситуацій з учасниками кримінального провадження, що певним чином впливають на реалізацію його завдань.

Українське соціологічне видання «Соціологія: короткий енциклопедичний словник» за загальною редакцією В. І. Волович визначає конфлікт як «зіткнення інтересів різних соціальних груп, окремих випадок прояву соціальних суперечностей, одна з їх форм, що характеризується наявністю вираженого протистояння суспільних сил» [1, с. 251]. Наявність конфліктних ситуацій в процесі кримінального провадження, в тому числі на етапі досудового розслідування зумовлює складність доведення вини особи та встановлення всіх

об'єктивних та суб'єктивних елементів вчиненого кримінального правопорушення, якості зібраних доказів та кінцевого результату – щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений [2]. Конфліктний характер більшості слідчих ситуацій здатен викликати у слідчого тривожність, стурбованість. Крім того, на окремих етапах розслідування висока напруга в роботі зумовлює гостре реагування на несподівані перепони [3, с.53].

Керування конфліктною ситуацією крізь призму криміналістичної науки полягає у здатності представників сторони обвинувачення (слідчого, дізнавача, прокурора) контролювати емоційний стан учасників кримінального провадження, в ході проведення окремих процесуальних, слідчих розшукових дій, зокрема негласних, враховуючи попередньо сформовану стресостійкість, як одну з професійних якостей правоохоронця. Конфліктні ситуації в процесі здійснення кримінального провадження формуються у зв'язку з публічно-правовими відносинами між державою (в особі сторони обвинувачення) та особою (особами), які є фігурантами кримінального провадження, й безпосередньо з їх захисниками. Наслідком таких відносин є притягнення фігурантів до кримінальної відповідальності, як санкції з боку держави, суть яких полягає у обмеженні або позбавленні певних прав осіб, що до такої відповідальності були притягнені. Будь-які спроби обмежити або позбавити особу в її правах та свободах – зумовлюють конфлікт, як природню реакцію людини на застосування будь-яких санкцій щодо неї.

Конфліктні ситуації негативно впливають на хід досудового слідства, а саме знижується можливість отримання первинної доказової інформації, слідство провадиться поверхнево, неякісно, залишаються недослідженими істотні обставини розслідуваної події і підібрані необхідні матеріали і зразки для призначення і проведення відповідних судових експертиз [4, с.405]. Керування власною поведінкою в ситуації конфліктної взаємодії становить, так би мовити, внутрішній аспект керування конфліктами і має суто психологічний характер [5, с.170].

Мінімізація конфліктної ситуації в професійній роботі органів досудового розслідування та прокуратури полягає у відшукуванні компромісних рішень, свого роду «медіації» між потерпілим (у разі його наявності) та підозрюваним/обвинуваченим, яка полягає у формуванні визначених позицій сторони захисту та наявної доказової бази у сторони обвинувачення, що підтверджує вину особи (осіб) у вчинених протиправних діях. Сутність зазначеного підходу полягає у мінімізації конфлікту та можливості його виникнення за рахунок чітко сформованої позиції обвинувачення, підґрунтям якого має слугувати якісно зібрана доказова база, що буде покладена у зміст обвинувального акту. Чим більше доказів, що підтверджують вину особи, наявні у сторони обвинувачення, тим більше вірогідність унеможливлення виникнення конфліктів за рахунок усвідомлення сторони захисту невідворотності настання відповідальності та існуючих доказів, що зменшують можливість ефективного захисту підозрюваного/обвинуваченого в процесі кримінального судочинства. Чим менше позицій захисту сформовано, тим вища вірогідність укладення угоди

про визнання вини обвинуваченим, що фактично «ліквідує» можливість виникнення конфлікту. Спроможність ефективно поводитися у напружених ситуаціях професійної діяльності, згідно з твердженням М.М. Дідух, виступає вагомим компонентом його професійної компетентності, з огляду на напруженість його професійної діяльності [6, с.136].

Отже, виходячи зі змісту вищевикладеного, можемо зауважити, що процес розслідування, досить часто пов'язаний з формуванням конфліктних ситуацій. Проте, готовність уповноваженої особи керувати ними мінімізує труднощі встановлення всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення та реалізації таким завдань кримінального провадження.

Література

1. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / під заг. ред. В. І. Воловича ; [уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.]. – К. : Укр. Центр. духовн. культури, 1998. – 720 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 24 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.10.2023).
3. Пряхін Є. В. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 164 с.
4. Сокиран Ф. Проблеми взаємодії між слідчим і спеціалістом при призначенні експертиз. Теорія та практика судовоекспертної діяльності : Зб. матеріалів конф., м. Київ, 27 листоп. 2019 р, с.404-407.
5. Іванов В. М. Юридична конфліктологія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Іванов, О. В. Івано ва. — К. : МАУП, 2004. — 224 с.: іл. — Бібліогр. : с. 214–220. ISBN 9666084910.
6. Chepur O. Empirical research of conflict behavior strategies as an psychological influence aspect in the interrogator's professional activity. Lviv University Herald. Series: Psychological sciences. 2020. № 6. С. 134–141. URL: <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-20> (дата звернення: 16.10.2023).

АДВОКАТИ ТА МЕДІАЦІЯ: СПІЛЬНИЙ ШЛЯХ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ

Храновський О. О.

*магістр 1 року навчання факультету
цивільної та господарської юстиції
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник:

Кубаєнко А. В.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації судових,*

*правоохоронних органів та
адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Відповідно до Закону України "Про медіацію", який набув чинності 15 грудня 2021 року, медіація - це добровільна, конфіденційна та структурована процедура позасудового врегулювання спору (конфлікту), в якій сторони за допомогою посередника (медіатора) намагаються запобігти або врегулювати спір (конфлікт) шляхом переговорів.

Медіація - це неформальна процедура, яка робить комунікацію між сторонами більш зручною, а процедуру вирішення спору більш ефективною. Важливо пам'ятати, що процедура медіації є структурованою та має поетапні етапи, кожен з яких допомагає сторонам медіації ефективно вирішити свій спір.

Сторонами процесу медіації є сторони медіації, медіатор (примиритель), законні представники, юристи, адвокати, перекладачі, експерти та інші особи, які залучаються до проведення медіації за згодою сторін медіації.

Медіатор роз'яснює сторонам, що медіатор не є експертом, консультантом чи порадиником і не дає порад, як вирішити спір, а лише сприяє забезпеченню ефективної комунікації між сторонами та допомагає їм прийняти взаємовигідні для себе рішення. Необхідно.

Форма, правила, терміни та інші організаційні питання процесу медіації повинні бути узгоджені медіатором зі сторонами.

Найбільша складність, з якою стикаються медіатори в процесі медіації, полягає в тому, що люди часто плутають медіацію з примиренням. Однією з головних відмінностей медіації від того, що роблять професіонали в процесі примирення, є те, що медіатори не завжди працюють в інтересах сторін. Це призводить до того, що переговори стають позиційними, як тільки висловлюються позиції сторін. Позиції - це те, чого вимагають сторони, а інтереси - це те, чого сторони дійсно потребують.

Робота над інтересами сторін відбувається на етапі пошуку інтересів, одразу після визначення теми обговорення. На етапі вивчення теми важливо, щоб медіатор "упакував" "вимоги" та "очікування" в нейтральні теми, поки сторони обмінюються думками. Якщо тема є широкою і нейтральною, легше перейти до рівня виявлення інтересу за допомогою простого запитання: "Чому сьогодні важливо обговорити цю тему?".

Медіатори працюють із запитаннями. Цьому вчать скрізь. Навчитися ставити запитання не складно. Адже всі знають, що "слухати" і "чути" - це дві різні речі.

Домовленість, досягнута сторонами спору в результаті медіації, зазвичай добровільно виконується сторонами, оскільки є результатом зусиль сторін, спрямованих на пошук взаємоприйнятної рішення під час процедури медіації. Однак існує багато питань щодо правильного виконання таких домовленостей та правової природи медіаційних угод. Плутанина виникає через те, що медіаційні угоди (а іноді навіть сам процес медіації) плутають з мировою

угодою. Важливо розуміти, що мирова угода - це документ, а медіація - спосіб досягнення сторонами порозуміння та укладення мирової угоди або іншого договору. Мирова угода та угода про медіацію не є тотожними.

Якщо мирова угода, затверджена судом, не виконується, ухвала суду про її затвердження може бути пред'явлена для примусового виконання рішення суду в порядку, встановленому законом.

Будь-яка угода, досягнута в результаті медіації, укладається в усній (крім надання послуг соціальної медіації) або письмовій формі за домовленістю сторін медіації. Медіатор не є стороною такої угоди, оскільки вона не містить жодних зобов'язань з боку медіатора.

У деяких ситуаціях результатом медіації може бути одна угода або кілька різних угод. Наприклад, у випадку домовленостей, пов'язаних з передачею нерухомого майна, сторони повинні укласти нотаріальний договір (наприклад, дарування, купівлі-продажу) на додаток до медіаційної угоди.

Залучення незалежного, нейтрального медіатора, який не представляє жодну зі сторін і який володіє необхідними інструментами та компетенцією для вирішення спору, може бути саме тією процедурою, яка може допомогти вирішити проблему, враховуючи реальні потреби клієнта адвоката. Заохочення адвокатом участі в медіації є чудовим підґрунтям для побудови довгострокових довірчих відносин між клієнтом та адвокатом, і клієнт, швидше за все, звертатиметься до цього адвоката за допомогою в майбутньому, якщо виникнуть будь-які юридичні проблеми.

Роль адвокатів та медіаторів у процедурі медіації також суттєво відрізняється. Так, медіатор (навіть якщо він має ступінь магістра права) не консультує сторони по суті спору. Медіатор не може бути адвокатом саме тому, що його діяльність не передбачає консультування сторін спору. Медіатор відповідає за процес комунікації, працює з емоціями сторін і допомагає їм дослідити свої інтереси. Адвокат стежить за дотриманням прав клієнта в процесі медіації, а також за тим, чи відповідає досягнута домовленість вимогам закону, і документує такі домовленості.

У процедурі медіації використовуються спеціальні навички та техніки для забезпечення ефективної комунікації між сторонами конфлікту, а також особливі прийоми та інструменти, які допомагають структурувати діалог. Одними з таких інструментів, які завжди застосовуються в медіації, є так звані інструменти активного слухання, які, до речі, стануть у пригоді й адвокатам у процесі їх комунікації з клієнтами, партнерами, опонентами.

Література

1. Адвокат та медіація. Г. Гаро, А. Зернова, Г. Єременко, Р. Коваль, С. Погоріла, В. Поліщук, О. Помазановська, Л. Романадзе, М. Саєнко, В. Ситюк. Х.: ФАКТОР – МЕДІА, 2022. 112 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Цяпкало С. Я.,

*курсант 2 курсу, факультету №2
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сахно А. П.

к.ю.н., с.н.с.

*доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін
факультету №2
Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Проблема забезпечення прав людини набула особливої актуальності і значущості в умовах складної воєнно-політичної ситуації, яка сформувалась після весни 2014 року та російської навали 24 лютого 2022 року, коли повномасштабним вторгненням на територію незалежної та суверенної держави Україна було порушено основоположні принципи і норми міжнародного права, особливо щодо права на життя, поваги до гідності людини, права на свободу та особисту недоторканність.

За даними Організації Об'єднаних Націй унаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну загинули 6557 цивільних осіб, 10 074 дістали поранення. Проте реальні цифри значно вищі через обмеження доступу до зони бойових дій. 4 березня 2022 року Рада ООН з прав людини ухвалила резолюцію «Становище у сфері прав людини в Україні, що склалося внаслідок російської агресії». Відповідно до документа Рада заснувала Незалежну міжнародну комісію з розслідування воєнних злочинів рф в Україні. У жовтні 2022 року комісія представила Генеральній асамблеї ООН детальний письмовий звіт, у якому зафіксовано велику кількість вчинених російськими військами воєнних злочинів, порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права в Україні [1].

Соціально-правова природа прав людини виявляється у закріпленні Конституцією (у широкому значенні цього нормативного акту як результату суспільного договору [2, с. 402]) зазначених невідчужуваних прав, рівноправності їх захисту державою, неприпустимості ігнорування одних прав у разі пріоритетності реалізації інших, відсутності дискримінації, однакового застосування до усіх, незалежно від їхнього статусу, національності, мови, походження.

Так, у Конституції України невідчужуваними правами людини як суб'єкта прав і свобод визначено, зокрема, право на життя (ст. 27), право на повагу до гідності людини (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29),

право на недоторканість житла (ст. 30), право на невтручання в особисте та сімейне життя (ст. 32) [3].

У глобалізованому правовому просторі під правами людини розуміють універсальні юридичні гарантії, які є захистом особи, групи осіб від порушень основних свобод, права та людську гідність [4, с. 105-121]. В умовах воєнного стану, коли виникає гостра необхідність забезпечення узгодженості прав особи із правами інших осіб, суспільства, об'єктивуються правообмеження, спрямованість та обсяг яких визначається мірою і ступенем небезпек і ризиків для нормального функціонування держави, населення.

Наявність обмежень прав людини в умовах надзвичайного (воєнного) стану допускається у міжнародному законодавстві, що впливає з положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Так, ст.4 «Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» (далі - Пакт) прямо встановлено офіційний характер оголошення надзвичайного становища у державі, «при якому життя нації перебуває під загрозою», коли можуть бути вжиті заходи на відступ від зобов'язань, передбачених Пактом. При цьому міра вжиття таких заходів диктується гостротою явища, а умовою їх застосування встановлено відсутність несумісності з іншими зобов'язаннями за міжнародним правом та «дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження.» [5]. Статтею 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлено можливість вжиття заходів щодо відступу від передбачених Конвенцією зобов'язань «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації». Встановлено залежність таких заходів від гостроти становища та умову, «що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом.».

С.О. Кузніченко наводить класифікацію прав і свобод людини за критерієм можливості чи неможливості їх обмеження: відносні та абсолютні. До абсолютних віднесені права, які не можуть бути обмежені ні за яких умов. Відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, ними є: – право на життя (окрім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій); – право на свободу від катувань; – право не бути у рабстві або в підневільному стані; – право не бути підданим покаранню без закону [4, с. 35].

Порядок, строки, процедура обмеження прав людини в умовах воєнного стану передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [6].

Так, у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні можуть обмежуватись конституційні права, передбачені статтями 30-34 Конституції України (гарантування недоторканності житла; гарантування таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; заборона втручання в особисте і сімейне життя; гарантування свободи пересування, вільного вибору місця проживання; гарантування свободи думки і слова); 38 (участь в управлінні державними справами), 39 (право збиратися мирно), 41-44 (право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; право на підприємницьку діяльність; право на працю; право на страйк), 53 (право на освіту) Конституції України тощо.

Отже, наприкінці цього дослідження можна зробити наступні висновки:

Конституційний зміст прав людини та їх обмежень в умовах воєнного стану полягає у пріоритетному значенні норм Основного Закону щодо закріплення невідчужуваних прав та заборон щодо обмеження прав людини. Крім того, Конституцією України встановлено підстави обмеження окремих категорій прав (зокрема, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право на інформацію, право на свободу світогляду, право збиратися мирно, без зброї, проводити мітинги, походи, демонстрації).

Вченими доведено широкий зміст обмежувальних заходів, який полягає у наявності не тільки заборон, а й регулятивних заходів щодо стимулювання адресата їх застосування до необхідної правової поведінки. Сутність обмежувальних заходів, що можуть застосовуватись за умов воєнного стану полягає у скороченні обсягу визначення і застосування регулятивних заходів та актуалізації заходів правового примусу, що дозволяє оперативно та вчасно забезпечувати і відновлювати законність. Така сутність обмежувальних заходів, які можуть застосовуватись в умовах воєнного стану, визначена існуванням реальної загрози національній безпеці, життєдіяльності населення.

Можемо виділити такі елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав людини в умовах воєнного стану: а) нормативно-правові акти, спрямовані на врегулювання відносин у зазначеній сфері; б) уповноважені суб'єкти (в основному ними є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи. Також суб'єктами можуть бути фізичні та юридичні особи, які не наділені владними повноваженнями (зокрема, адвокати, законні представники та інші); в) принципи, форми і методи правозабезпечувальної діяльності.

Література:

1. Воєнний стан в Україні: про які обмеження необхідно пам'ятати юридичним і фізичним особам. Офіційний веб-сайт «Кадровик - 01». URL: <https://prokadry.com.ua/news/7515-vonniy-stan-v-ukran-pro-yak-obmejennya-neobhdno-pamyatati-yuridichnim-ta-fzichnim-osobam>.

2. Конституція України. Науково-практичний коментар/ редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секр.), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац.акад.прав.наук України. 2-ге вид., переробл.і доповн.Х.: Право, 2012. 1128 с.

3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 (23.07.96). Ст. 141 (зі змінами).

4. Кузніченко С.О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 32-36.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.73. Верховна Рада України.

Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28 (10.07.2015). Ст. 250.

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Шевченко С. І.

*к.ю.н., доцент,
завідувач наукової лабораторії
соціологічних та кримінально-
правових досліджень
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Домашнє насильство – одне з найбільш поширених правопорушень, що посягає на суспільні відносини, які забезпечують охорону здоров'я людини. Лише протягом 2022 р. та території України зареєстровано 1498 випадків вчинення кримінальних правопорушень, передбачених за ст. 126-1 закону про кримінальну відповідальність, в яких 1341 особам вручено повідомлення про підозру [1].

Враховуючи високий ступінь суспільної небезпеки даного діяння, динаміку його поширення, розповсюдженість на всій території України та низку інших факторів, для запобігання та протидії вказаному акту деліктної поведінки, захисту прав і свобод людини від цього правопорушення, передбачено ряд законодавчих та підзаконних актів. За суб'єктом видання та територією поширення вказані документи можна диференціювати на міжнародні та вітчизняні. Розглянемо їх детальніше.

Одним з найбільш прогресивних міжнародних документів, що прямо регулює питання запобігання та протидії домашньому насильству виступає Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), прийнята у 2011 р. Даний документ складається з преамбули та дванадцяти глав, що диференційовані на 81 статтю.

У Стамбульській конвенції надаються визначення понять «домашнє насильство» та «насильство стосовно жінок». Так, під домашнім насильством розуміються всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні [2].

Зауважимо, що держави, які ратифікували Стамбульську конвенцію, зобов'язані використовувати викладене вище визначення при побудові вітчизняних нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству.

Із запропонованої дефініції домашнього насильства слідує, що даний акт деліктної поведінки може бути реалізовано у наступних формах: 1) фізичне

наси́льство; 2) сексуальне наси́льство; 3) психологічне наси́льство; 4) економічне наси́льство.

З положень ст.ст. 12-17 Стамбульської конвенції вбачається, що основними напрямками запобігання домашньому насильству є: 1) підвищення обізнаності населення – обов'язок проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній серед населення; 2) навчання – обов'язок держав, які ратифікували цей документ, включати у навчальну програму питання гендерної рівності, взаємоповаги; 3) підготовка кваліфікованих спеціалістів, які зможуть надавати необхідну допомогу постраждалим від домашнього насильства та (або) проводити роботу щодо виправлення поведінки з аб'юзерами; 4) запровадження профілактичних та лікувальних програм для кривдників; 5) залучення неурядових організацій та ЗМІ до вирішення проблеми поширення домашнього насильства [2].

Крім перелічених напрямків роботи у Стамбульській конвенції також зосереджено увагу на необхідності посилення співробітництва (міжнародного, держави з неурядовими організаціями тощо). Тільки скоординовані дії всіх суб'єктів протидії домашньому насильству можуть призвести до позитивної динаміки поширення цього суспільно небезпечного діяння.

У грудні 2017 року законодавцем було прийнято Закон України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає ряд дефініцій, які дозволяють правильно кваліфікувати вказаний акт суспільно небезпечної (шкідливої) поведінки та суміжні з ним явища.

У згаданому вище законодавчому акті розкривається зміст категорій «протидія домашньому насильству» та «запобігання домашньому насильству». Так, у п. 5 названої норми надається наступна дефініція запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [3].

Таким чином, перелічені напрямки являють собою профілактику, попередження та припинення суспільно небезпечних діянь (у випадку, якщо в дії особи ще не перетворились на правопорушення).

Відповідно ж до п. 12 ч. 1 ст. 1 Закону України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», протидія домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалим

особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [3].

Отже, запобігання та протидія домашньому насильству – це напрямки діяльності відповідних суб'єктів (органи державної влади та місцевого самоврядування, неурядові організації, громадяни), спрямовані на боротьбу з названою групою суспільно небезпечних (шкідливих) діянь.

Зі змісту Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» випливає, що заходи у сфері запобігання домашньому насильству можна диференціювати на дві групи: 1) загальні (вивчення ситуації та збір згрупованих за статтю статистичних даних про факти домашнього насильства; організація і проведення галузевих та міжгалузевих досліджень стану, причин і передумов поширення домашнього насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та практики його застосування; організація і проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо запобігання та протидії домашньому насильству, роз'яснення його форм, проявів і наслідків тощо); 2) спеціальні (терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників) [3].

Реалізація відповідних напрямків роботи дозволить максимально захистити громадян від протиправних посягань у виді домашнього насильства.

У випадку вчинення суспільно небезпечного (шкідливого) діяння, пов'язаного з домашнім насильством, аб'юзер підлягає адміністративній (ст. 173-2 КУпАП) або навіть кримінальній відповідальності (ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство», ст. 390-1 «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників»).

Крім перелічених документів існує ціла низка законодавчих та підзаконних актів, спрямованих на запобігання домашньому насильству: указ Президента України від 21.09.2020 № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства»; постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655 «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі»; постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» тощо.

Запобігання домашньому насильству може бути ефективним лише за умови взаємодії суб'єктів протидії домашньому насильству та неухильному дотриманню ними вимог законодавчих та підзаконних актів у цій сфері суспільних відносин.

Перспективним напрямком подальших досліджень вбачається аналіз загальних та спеціальних заходів запобігання домашньому насильству.

Література

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року // Офіс Генерального прокурора: офіційний веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262.
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Шелегон Ю. Р.

*курсантка 3-го курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної
діяльності
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Павлютін Ю. М.
д. ю. н., доцент,
професор кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

В умовах воєнного стану та в поствоєнний період, завдання поліції значно ускладнюються, виникає потреба балансування між національною безпекою та захистом прав і свобод людини. В цих обставинах особливо актуальним стає питання про дотримання міжнародних стандартів прав людини Національною поліцією та використання міжнародної допомоги для їх підтримки та зміцнення.

Міжнародна допомога для забезпечення дотримання прав людини в діяльності поліції в умовах воєнного стану і поствоєнний період може бути надана країнам, які пережили або є учасниками конфлікту чи війни, з метою зміцнення правопорядку і захисту прав громадян. Міжнародна допомога може полягати в наступному:

✓ фінансова підтримка де Міжнародні організації, такі як МВФ, Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський союз, ОБСЄ, Рада Європи можуть виділяти фінансові ресурси для поліпшення структури та умов праці поліції в країнах, що переживають або пережили конфлікт. Ця фінансова допомога може використовуватися на реформи, навчання поліцейських і покращення інфраструктури;

✓ технічної допомоги де міжнародні партнери можуть надавати технічну підтримку для модернізації обладнання і комунікаційних засобів поліції. Це важливо для поліпшення ефективності і відкритості поліцейської діяльності;

✓ навчання та професійна підготовка яка полягає в тому, що міжнародні інституції можуть проводити навчання та надавати консультації поліцейським щодо дотримання міжнародних стандартів прав людини. Це допомагає поліції розуміти та дотримуватися права людини в умовах конфлікту і поствоєнного періоду;

✓ спостереження і нагляду під час якого Міжнародні спостерігачі можуть бути відправлені в країни, що перебувають або пережили конфлікт, для моніторингу дотримання прав людини поліцією. Це допомагає виявляти порушення прав і вносити рекомендації щодо їх попередження.

Ця міжнародна допомога спрямована на покращення ситуації з дотримання прав людини в країнах, що переживають активну фазу конфлікту або його пережили або воєнні події, і на зміцнення дотримання міжнародних стандартів прав людини поліцією, а також відіграє важливу роль у забезпеченні дотримання прав людини в діяльності поліції в умовах воєнного стану і сприяє створенню умов для захисту громадян і відновлення миру після конфлікту.

Дотримання прав людини в діяльності поліції в умовах воєнного стану та поствоєнного періоду є важливою складовою розвитку гармонійного суспільства та відновлення правопорядку після конфлікту. Міжнародні стандарти та міжнародна допомога грають ключову роль у цьому процесі.

Міжнародні стандарти, такі як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, та інші конвенції, визначають чіткі норми та принципи щодо дотримання прав людини поліцією навіть в умовах воєнного стану. Вони закріплюють обов'язки та відповідальність держав перед своїми громадянами [1]. Під час воєнного стану та поствоєнний період особливо порушуються права людини. Міжнародна допомога грає критичну роль у забезпеченні ресурсів, технічної підтримки та навчання для поліції з метою виконання міжнародних стандартів оскільки навчання і підвищення кваліфікації поліцейських в галузі прав людини та міжнародних стандартів є важливими. Дослідження та навчання допомагають свідомо ставитися до прав людини та зменшити ризик їхнього порушення. Для контролю за дотриманням прав людини важлива система моніторингу та нагляду, включаючи участь міжнародних спостерігачів, що допомагають виявляти та документувати порушення прав людини правоохоронними органами в умовах конфлікту. Це сприяє звітності та відповідальності.

Залучення громадськості та партнерство між правозахисними організаціями, урядом та поліцією важливі для успішної реалізації міжнародних стандартів. Громадськість може відігравати важливу роль в моніторингу та відстоюванні прав людини. Необхідність міжнародної допомоги в умовах воєнного стану є необхідною та виправданою з різних причин, оскільки війна і конфлікти створюють надзвичайно складні гуманітарні ситуації та порушують права та безпеку громадян [2]. Деякі з ключових аргументів щодо необхідності міжнародної допомоги в умовах воєнного стану та після його закінчення включають:

Гуманітарна криза: воєнний конфлікт може спричинити гуманітарну кризу, яка включає в себе брак доступу до харчів, води, медичної допомоги та інших основних потреб. Також воєнні конфлікти зазвичай завдають значних збитків інфраструктурі, такій як дороги, мости, електромережі та водопостачання. Міжнародна допомога може бути спрямована на відновлення цих об'єктів та сприяти відновленню економіки та її розвитку.

Захист громадянського населення: умови воєнного стану можуть призвести до порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права. Міжнародна допомога може бути спрямована на захист цивільного населення від насильства та будь-яких форм відомих порушень прав людини.

Медична допомога та реабілітація: у воєнних конфліктах є велика потреба в медичній допомозі, реабілітації поранених та постраждалих. Міжнародна спільнота активно допомагає та забезпечує медичним обладнанням, медикаментами, які необхідні для постраждалих від воєнного конфлікту та цивільному населенню. Непоодинокі випадки коли лікарі інших країн за власним бажанням перебувають та надають допомогу в зоні бойових конфліктів. Соціальна реабілітація та психологічна підтримка в умовах поствоєнного стану вкрай важлива оскільки багато людей можуть потребувати психологічної підтримки через перенесений стрес, травми та втрати. Міжнародна допомога може фінансувати програми соціальної реабілітації та психологічної допомоги.

Забезпечення безпеки гуманітарних співробітників та вирішення гуманітарних потреб : гуманітарні організації, що надають допомогу в умовах воєнного стану та після нього, можуть стикатися з різними ризиками. Так після війни можуть залишитися серйозні гуманітарні наслідки, такі як біженці, внутрішньо переміщені особи, руйнування інфраструктури, недостатність харчів, медичної допомоги та житла. Міжнародна допомога може бути спрямована на задоволення цих нагальних потреб [3].

Політична підтримка і дипломатія: міжнародна допомога може включати в себе політичну підтримку для врегулювання конфлікту у вигляді миротворчих ініціатив. У поствоєнний період може вимагати програм і проектів, спрямованих на реконсиліацію та миротворення між різними групами та конфліктними сторонами. Дипломатичні зусилля можуть сприяти вирішенню конфлікту і зменшенню гуманітарної кризи [4]. Також важливим є підтримка реформ поліції, правосуддя та інших секторів влади, щоб забезпечити права людини та зберегти правопорядок і допомога від міжнародних організацій може бути використана для підтримки цих реформ.

Враховуючи вищезазначене пропонуємо науковій спільноті наступні висновки: дотримання міжнародних стандартів прав людини під час воєнного стану або в поствоєнний період є не тільки зобов'язанням кожної країни перед міжнародною спільнотою, але і ключем до підтримання легітимності, правопорядку та довготривалого миру. Допомога від міжнародних організацій відіграє важливу роль у підтримці цих зусиль, проте ефективність її застосування можлива тільки за умови відкритості до реформ, активної участі громадянського суспільства і забезпечення неупередженого доступу до правосуддя для всіх громадян

Міжнародні стандарти і міжнародна допомога є вкрай важливими інструментами для забезпечення дотримання прав людини в діяльності поліції в умовах воєнного стану та поствоєнного періоду.

Література

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. ратифікованого Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.73 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
2. Про правонаступництво. Закон України від 12.09.1991 р. № 1543-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text>.
3. Про заяву Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод» Постанова Верховної Ради України від 21.05.2015 р. № 462-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-19#Text>.
4. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 25.10.1991 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_086#Text.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Южека Р. С.

*аспірант 4-го року навчання
кафедри кримінально-правових
дисциплін*

*Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Талдикін О. В.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Навчально-наукового*

Україна, як країна, що пережила численні виклики та загрози з боку сусіднього агресора, намагається забезпечити права та свободи своїх громадян навіть в умовах воєнного стану. Національна поліція України відіграє ключову роль у забезпеченні громадського порядку і дотриманні прав людини, навіть коли країна стикається з внутрішньою чи зовнішньою загрозою.

Дослідження щодо забезпечення дотримання прав людини правоохоронними органами привернули увагу вчених, серед яких можна назвати В. Б. Авер'янова, О. І. Безпалову, Є. В. Білозьорова, В. О. Боняк, О. А. Будя, В. А. Глуховерю, С. Д. Гусарєва, В. О. Демиденка, Д. С. Денисюка, Д. П. Калаянова, Б. В. Калиновського, О. Ф. Кобзара, В. С. Мармазова, Т. О. Марценюка, Л. Р. Наливайко, В. О. Негодченка, А. Ю. Олійника та інших дослідників.

В умовах воєнного стану виникають особливі виклики і обмеження для дотримання прав людини. Основні права, такі як право на життя, безпеку та недоторканність особи, стають особливо вразливими в умовах воєнного конфлікту. Однак, не дивлячись на це, дотримання цих прав залишається обов'язком держави і її правоохоронних органів, включаючи поліцію [1, с.260].

Умови воєнного стану часто супроводжуються загрозами для цивільного населення, такими як військові операції, терористичні акти та загальний ризик безпеки. Ці фактори підвищують потребу в ефективному контролі та захисті прав громадян. Державні органи, у тому числі поліція, повинні вживати спеціальних заходів для забезпечення безпеки та прав населення.

Зокрема, поліція повинна:

1. Забезпечувати громадський порядок. Умови воєнного стану можуть призвести до масових зборів та непередбачуваних ситуацій. Поліція має вживати заходів для контролювання і регулювання цих подій, забезпечуючи безпеку громадян.

2. Здійснювати розслідування правопорушень. Поліція повинна досліджувати всі випадки порушень прав людини і злочинів, включаючи ті, які вчиняються у воєнний період. Це вимагає професійного підходу та відповідного обладнання.

3. Дотримуватися міжнародних стандартів прав людини. Поліція має працювати відповідно до міжнародних норм та стандартів прав людини, навіть в умовах воєнного стану. Це включає у себе запобігання підвищенню жертв серед цивільного населення та відмову від застосування жорстокості та підтримку та захист вразливих груп населення.

Загалом, воєнний стан вимагає від поліції виконувати свої обов'язки з врахуванням особливостей і загроз даного періоду, одночасно забезпечуючи права та безпеку громадян [2, с.40].

В цьому контексті, актуальним є характеристика інноваційних підходів до забезпечення дотримання прав людини в умовах воєнного стану.

Використання відеоспостереження є однією з ключових інноваційних технологій, яка може відіграти значну роль в поліпшенні роботи поліції в умовах воєнного стану. Ця технологія дозволяє створити ефективну систему моніторингу та контролю, яка має кілька важливих переваг:

Постійний моніторинг. Велика кількість відеокамер на вулицях міст та на кордонах створює можливість для постійного моніторингу подій. Це дозволяє поліції оперативно реагувати на виникнення конфліктів та інцидентів, а також вести спостереження за потенційними загрозами безпеці.

Доказовий матеріал. Відеоспостереження служить надійним доказовим матеріалом в справах про порушення прав людини та злочини. Це допомагає установити обставини подій та ідентифікувати винних. Ця інформація може бути вирішальною у судових процедурах і забезпечити справедливість.

Превентивна діяльність. Наявність відеоспостереження може відлякувати потенційних порушників та злочинців. Знання про можливість попадання на камеру може сприяти зменшенню кількості правопорушень та покращенню громадського порядку.

Ефективність розслідування. Відеоматеріали можуть використовуватися як база для розслідування подій, особливо в умовах воєнного стану, коли отримати свідчення від очевидців може бути складно. Вони дозволяють реконструювати події та ідентифікувати потенційних підозрюваних.

Збільшення прозорості. Використання відеоспостереження сприяє більшій прозорості та обліку діяльності поліції. Це може зменшити можливість зловживання поліцейською владою та збільшити довіру громадськості [2, с.42].

Однак, важливо забезпечити, щоб використання відеоспостереження було суворо регульоване і дотримувалося принципів приватності та прав людини. Наприклад, необхідно забезпечити захист особистих даних та обмежити доступ до записів відеоспостереження лише для офіційних розслідувань та безпекових цілей.

Використання штучного інтелекту (ШІ) для ідентифікації та виявлення осіб, які порушують закон, є однією з найбільш обіцяючих інновацій у сфері правоохоронної діяльності. Ця технологія дозволяє досягти швидкого та точного результату, зменшити ризик помилок та поліпшити безпеку в суспільстві. Нижче представлено деякі характеристики використання ШІ в цій сфері:

Ідентифікація з високою точністю. ШІ в здатний аналізувати велику кількість даних швидко та з високою точністю. Це означає, що системи розпізнавання облич і біометричних ознак можуть ефективно визначати осіб навіть серед великої кількості інших людей.

Спостереження на масових заходах. Використання ШІ на великих масових заходах, таких як спортивні події, громадські мітинги чи масові зібрання, дозволяє оперативно виявляти осіб, які можуть становити загрозу громадській безпеці. Важливо наголосити, що це може сприяти попередженню злочинів.

Розпізнавання рецидивістів. ШІ може використовуватися для пошуку та ідентифікації осіб, які раніше були відомі злочинцями чи вже мали судимості. Це

дозволяє правоохоронним органам більш ефективно контролювати та спостерігати за особами, які можуть становити загрозу громадській безпеці.

Оптимізація службової діяльності. ІІІ допомагає поліції оптимізувати процеси роботи та ефективніше використовувати ресурси. Наприклад, системи автоматичного визначення номерів автомобілів можуть бути використані для пошуку та визначення викрадених або неправильно паркованих транспортних засобів.

Зменшення людського фактору. Використання ІІІ допомагає знизити вплив людського фактору та потенційних помилок в процесі ідентифікації. Це сприяє збільшенню об'єктивності та надійності результатів [3, с.181].

Проте важливо враховувати питання приватності та етики при використанні ІІІ для ідентифікації осіб. Необхідно ретельно регулювати збір та збереження біометричних даних та забезпечувати, щоб це використання відбувалося в рамках визначених правових норм і нормативів, з мінімальним порушенням приватності громадян.

Умови воєнного стану вимагають від поліції ефективної співпраці з військовими та іншими правоохоронними службами. Використання спеціалізованих мереж комунікації дозволяє обмінюватися інформацією та координувати спільні операції.

Інноваційні підходи також включають покращення освіти і тренування поліцейських. Поліцейські повинні бути готові ефективно діяти в умовах воєнного стану, дотримуючись при цьому стандартів прав людини. Інноваційні методи тренування, симуляції та використання віртуальної реальності допомагають підготувати поліцейських до викликів воєнного часу [4, с.13].

Таким чином, умови воєнного стану вимагають залучення громадськості до забезпечення прав людини. Це може включати утворення громадських рад, які спостерігають за діяльністю поліції, та сприяють виявленню порушень прав людини. Також важливо надати громадськості доступ до інформації про права та обов'язки громадян в умовах воєнного стану.

Отже, в умовах воєнного стану дотримання прав людини стає особливо актуальною проблемою. Національна поліція України повинна застосовувати інноваційні підходи для забезпечення прав громадян і забезпечення громадського порядку. Використання відеоспостереження, штучного інтелекту, співпраця з іншими службами, освіта поліцейських і залучення громадськості допомагають створити ефективну систему захисту прав людини навіть в найскладніших умовах.

Література

1. Шаповалова К.І. Завдання та функції Управління дотримання прав людини Національної поліції України як учасника адміністративно-правових відносин у сферах дотримання прав людини під час надання поліцейських послуг. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. С.256-263.

2. Вітик Ю. І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35), vol. 3. С. 39–45.
3. Вітик Ю. І. Заборона негуманного поводження в діяльності поліції: національна стратегічна ціль. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 179–182.
4. Єфремова І. О. Дотримання прав і свобод людини як один із головних принципів діяльності Національної поліції України. Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.-практ. конф. (Харків, 28 квіт. 2021 р.). Харків: ХНУВС, 2021. С. 12–15.

**Резолюція
за результатами проведення
в Одеському державному університеті внутрішніх справ
27 жовтня 2023 року
всеукраїнської науково-практичної конференції
«Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України
в умовах глобальних викликів сьогодення»**

В умовах глобальних викликів, які на сьогодні стоять перед Україною, зокрема функціонування держави в умовах збройної агресії РФ, забезпечення дотримання прав і свобод людини стає надзвичайно важливим. Захист прав людини та дотримання законів поліцією сприяє збільшенню довіри громадськості до правоохоронних органів, що в свою чергу поліпшує взаємодію та співпрацю між поліцією та громадськістю. Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення залишається надзвичайно актуальним і важливим для забезпечення безпеки та правопорядку в сучасному світі.

З метою обговорення актуальних питань та об'єднання зусиль науковців і практичних працівників для напрацювання необхідних змін до законодавства, а також розробки інноваційних підходів до забезпечення дотримання прав людини Національною поліцією України, в Одеському державному університеті внутрішніх справ було проведено всеукраїнську науково-практичну конференцію «Дотримання прав і свобод людини Національною поліцією України в умовах глобальних викликів сьогодення».

За результатами роботи конференції сформульовано наступні пропозиції та рекомендації:

В рамках дискусійної платформи «Інноваційні підходи до забезпечення дотримання прав людини Національною поліцією України»:

1. Активно вивчати та запроваджувати у діяльність Національної поліції технології штучного інтелекту, з особливим акцентом на аутентичних розробках відповідного ліцензованого програмного забезпечення, технічні особливості функціонування якого зможуть бути розкриті при судовому розгляді.

2. Розробити та впровадити конкретні заходи, які допомогли б забезпечити баланс між безпекою та свободами людини в умовах особливих правових режимів, серед яких: введення чітких нормативів щодо використання поліцейських повноважень; ефективне розслідування випадків порушення прав і свобод громадян органами поліції; забезпечення належної підготовки поліцейських; залучення громадськості до формулювання правил використання поліцейських повноважень; забезпечення належного захисту прав і свобод громадян, які підпадають під дію особливого правового режиму; розвиток культури демократії та верховенства права серед громадян.

3. З метою запобігання корупції в поліції створити нові механізми звітності перед громадськістю; проводити регулярні аудити та огляди діяльності поліції; надати можливість та сприяти активній участі громадських організацій та журналістів у розслідуванні корупційних випадків; забезпечити ефективну доступну систему звернень громадян щодо корупційних дій в органах Національної поліції, як наприклад, на гарячу лінію за допомогою електронної системи звернень або на спеціальну службу прийому скарг, яка має забезпечити конфіденційне швидке реагування на отримані скарги; проводити регулярну перевірку посадових осіб на наявність корупційних зв'язків та зловживань.

4. Викласти п.7 розділу I Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затвердженого наказом МВС України від 7 листопада 2018 року № 893, у такій редакції: «До складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет», що зменшить ризики невинуватеного незалучення громадськості до проведення службових розслідувань в поліції.

5. Керівництву Національної поліції України спланувати й ініціювати розробку та реалізацію комплексних цільових програм, спрямованих на вдосконалення правового механізму захисту прав громадян, зміцнення авторитету Національної поліції України серед громадян, покращення їх взаємовідносин з населенням.

6. Розробити механізм для вирішення проблемних питань, які виникають під час перевірки дотримання правил дозвільної системи на деокупованих територіях, зокрема відсутність баз даних власників зброї, втрата дозволів на право зберігання зброї, зникнення власника зброї безвісти за особливих обставин, викрадення, або руйнування приміщень, де зберігалась зброя та боєприпаси до неї, тощо.

7. Посилити заходи щодо підвищення обізнаності поліцейських у сфері захисту персональних даних шляхом проведення курсів підвищення кваліфікації, вебінарів, конференцій або інших заходів.

8. Розробити та впровадити ефективні механізми захисту персональних даних на окупованих територіях, зокрема шляхом запровадження заходів щодо шифрування та знеособлення персональних даних, а також шляхом забезпечення їх фізичної безпеки.

9. Запровадити ефективний контроль за дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних працівниками Національної поліції, зокрема шляхом посилення повноважень уповноваженого з питань захисту персональних даних та створення ефективних механізмів притягнення до відповідальності порушників.

10. Здійснювати оцінку ефективності адміністрування в органах поліції за формулою: $EF = (СП * 100) / ЗН$, де: EF - ефективність адміністрування в органах поліції (у відсотках); СП - сукупна продуктивність організаційно-управлінської діяльності; ЗН - затрати ресурсів, витрати на управління, включаючи людські, фінансові та інші ресурси, які спрямовані на підтримку та функціонування органів поліції. Отримана оцінка надасть керівництву органів

поліції можливість приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації діяльності, формування стратегічних планів та розробки заходів для забезпечення більш ефективного виконання завдань з підтримання правопорядку та законності в суспільстві.

В рамках дискусійної платформи «Забезпечення та захист прав і свобод вразливих груп населення»:

1. Створити умови для забезпечення внутрішньо переміщеним особам безпечного доступу до основних життєвих потреб, а також підтримку у їхній інтеграції та відновленні після кризи.

2. Забезпечити доступ до якісної освіти для всіх дітей з урахуванням безпекової складової, в т.ч. шляхом утворення тимчасових шкіл, надання психологічної підтримки та інших ресурсів, необхідних для отримання освіти.

3. Інспекторам ювенальної превенції проводити профілактичні заходи з дітьми з метою роз'яснення правил поведінки під час комендантської години, неприпустимості розповсюдження відео з роботою ППО, поширення інформації про місцезнаходження об'єктів критичної інфраструктури та переміщення військ ЗСУ, а також наслідків порушення цих правил; проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань мінної безпеки, алгоритму дій у разі виявлення вибухонебезпечних речовин та підозрілих предметів; організацію превентивних заходів щодо запобігання булінгу (цькуванню) учасників освітнього процесу, зокрема у закладах освіти, в яких навчаються діти числа внутрішньо переміщених осіб; роз'яснювальні бесіди щодо алгоритму дій дитини, у випадку коли вона є потерпілою або може стати потерпілою від насильства, пов'язаного з конфліктом, в тому числі сексуального; сприяння у вирішенні соціальних проблем дитини, зокрема шляхом перенаправлення до надавачів соціальних послуг; інформаційно-просвітницькі заходи з питань кібергігієни, спрямовані на убезпечення дітей від неправдивих повідомлень на запобігання втягненню дітей в протиправну діяльність через мережу Інтернет.

4. Інспекторам ювенальної превенції під час проведення заходів індивідуальної профілактики з дітьми, що перебувають на профілактичному обліку, враховувати безпекову складову, зокрема наявність укриття в місці проведення профілактичної бесіди.

5. Внести в Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що затверджена наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044 відповідні доповнення щодо:

- призупинення профілактичного обліку дітей, які під час дії правового режиму воєнного стану виїхали закордон або на тимчасово окуповану територію, та його поновлення, якщо дитина повернеться до настання підстав для зняття її з профілактичного обліку;

- нових повноважень інспекторів ювенальної превенції, пов'язаних із участю ними у створенні безпечного освітнього середовища, зокрема щодо участі у обстеженні приміщень закладу освіти до початку навчального року; плануванні заходів із безпеки освітнього середовища в конкретному закладі

освіти та на прилеглий території; перевірі стану безпечності будівель закладу та забезпечення в них умов для перебування дітей у разі ініціювання повернення дітей, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування;

- завдання щодо здійснення у межах компетенції контролю за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування;

- звуження завдання досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання, сформулювавши його як здійснення у межах компетенції досудового розслідування у формі дізнання кримінальних проступків, вчинених дітьми або стосовно них.

6. Опитування постраждалих дітей проводити в умовах дружніх до дитини, зокрема з використанням методики «Зелена кімната», для чого додати відповідні доповнення в Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що затверджена наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044 та закріпити в ній визначення дружньої до опитування дітей методики як проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторного травмування психіки дитини.

7. З метою запобігання дитячій бездоглядності приділяти особливу увагу дітям, які переміщуються без супроводу дорослих, на вокзалах, автостанціях, тощо.

8. Оновити навчальні плани підготовки поліцейських ювенальної превенції з метою якісної підготовки поліцейських ювенальної превенції.

9. Приділяти особливу увагу питанню вилученню зброї та боєприпасів, у випадку вчинення кривдником домашнього насильства.

10. З метою більш активного залучення жінок-поліцейських до проходження служби ініціювати пропозицію щодо розгляду керівництвом відповідних структурних підрозділів Національної поліції посадових інструкцій та функціональних обов'язків своїх підлеглих на предмет можливості виконання їх дистанційно, з урахуванням чого розглянути можливість створення гнучких графіків роботи для жінок, які мають маленьких дітей, особливо віком до трьох років.

11. Для працівників поліції регулярно проводити тренінги на антидискримінаційну тематику.

12. Вживати ефективних заходів із протидії торгівлі людьми шляхом передбачення соціальних гарантій для осіб, постраждалих від воєнної агресії РФ; доведення інформації про детермінанти цього злочину, соціальні та правові гарантії постраждалих від торгівлі людьми; проведення працівниками правоохоронних органів лекцій зі здобувачами освіти; участь у національно-патріотичному вихованні молоді; посилення прикордонного контролю, перевірок на блокпостах.

13. Модернізувати вітчизняне законодавство у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема викласти диспозицію ч. 3 ст. 149 КК України у наступній редакції: «Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені

щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або вчинені з метою використання людини у збройних конфліктах, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки...». При цьому, у випадку викладення згаданої вище норми у запропонованій редакції, доречно виключити з ч. 1 примітки до ст. 149 КК України словосполучення «...використання у збройних конфліктах...».

14. Розробити стратегію або дорожню карту для вразливих груп щодо методів збору та фіксації доказів, спрямованих на притягнення до відповідальності за злочини, вчинені на території України, з урахуванням усіх суб'єктивних та об'єктивних факторів із забезпеченням доступу до правосуддя.

15. Вживати заходи для захисту прав і свобод вразливих груп населення шляхом посилення правових знань і правової спроможності вразливих груп населення; забезпечення доступу вразливих груп населення до освіти, медичної допомоги, соціальних послуг та інших ресурсів; захисту від насильства, дискримінації та інших порушень прав людини.

В рамках дискусійної платформи «Міжнародні стандарти та міжнародна допомога для забезпечення дотримання прав людини в діяльності поліції в умовах воєнного стану і поствоєнний період»:

1. Активно залучати міжнародні організації, що здійснюють свою діяльність в сфері захисту прав та інтересів дітей, щодо захисту прав дітей, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, в т.ч. примусово вивезених.

2. До повноважень підрозділів ювенальної превенції додати можливість використання ресурсів партнерів-підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, у тому числі міжнародних, у сприянні розшуку шляхом термінового інформування користувачів мобільних застосунків про зниклу дитину.

3. Активно впроваджувати реалізацію принципу безбар'єрності в роботі поліції.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	3
<i>Швець Д.В.</i>	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЖІНОК-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ	4
<i>Берендєєва А. І.</i>	
ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАКТИКА УКРАЇНИ.....	7
<i>Боксгорн А. В.</i>	
БУЛІНГ СЕРЕД СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	10
<i>Бондар В.</i>	
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМИ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ.....	13
<i>Вільська Є.Р., Пишна А.Г.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ.....	15
<i>Громацький С. А., Кейдалюк В.О.</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ.....	18
<i>Данильченко Ю.Б.</i>	
ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	21
<i>Єдаменко Є. А.</i>	
ДЕФІНІЦІЯ «ДИТИНА» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	24
<i>Златевич О.А.</i>	
ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	27
<i>Ізбаш К. С.</i>	

**ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ЯК ОДНА З НАЙБІЛЬШ
ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

Кабакчей І. А., Кейдалюк В. О......30

**ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ПІД ЧАС
ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ**32

Кабакчей І. А., Сухарєва А. О.

**ПРО ПЕРСПЕКТИВУ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПОЛІЦІЄЮ ПРАВ
ДИТИНИ**.....34

Калянов Д. П.

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У ДИТЯЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Капуляк В. П.38

**ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ ВІД
КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ У ВИДІ ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ**.....40

Каторкін Р. А.

**ЗАХИСТ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І
ПЕРСПЕКТИВИ**.....43

Кіблик Д. В.

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ
ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО
СТАНУ**.....46

Ковальова О. В.

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ**.....50

Король М. О.

**ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ФОКУС
НА ВРАЗЛИВИХ ГРУПАХ**.....53

Крецу Д., Крижановська О. В.

**ШКІЛЬНА МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ БУЛІНГУ ТА ЗАХИСТ
ПРАВ ДІТЕЙ**.....56

Кривопиша А. О., Мирза С. С.

**ПОЛІЦІЯ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ: ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**.....60

Крижановська О. В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ.....63

Кубаєнко А. В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....66

Кузяк Д., Галуцько В.М.

PARTICIPATION OF THE INTERNATIONAL COMMUNITY IN THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND FREEDOMS OF VULNERABLE GROUPS UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW.....69

Olesia Kozakevych

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА «CUSTODY RECORDS» В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....72

Лабунь А.В.

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ТА В ЗОНАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ.....76

Лазарева О. Л., Пісоцька К. О.

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИТУАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ МВС УКРАЇНИ В ДОТРИМАННІ ТА ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ.....79

Лещенко Д., Джафарова О.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ.....82

Любчик В. Б.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ПОГЛЯД СУЧАСНОСТІ.....84

Магновський І.Й.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ.....88

Марчук Б.О., Юр'єв Д.С.

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМИ ДЕРЖАВАМИ: ЗОВНІШНЯ ТА ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА.....	90
<i>Масоха В. О., Юр'єв Д.С.</i>	

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ.....	92
<i>Мельниченко І. Д., Руфанова В. М.</i>	

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В ПОЛІЦІЇ.....	95
<i>Мерденов Ю. В., Швець Д.В.</i>	

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	99
<i>Нікітін А.А.</i>	

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ.....	102
<i>Павлютін Ю. М.</i>	

УЧАСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СТВОРЕННІ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ.....	105
<i>Петкер І. Р., Берендєєва А. І.</i>	

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ВІДСІЧІ ТА СТРИМУВАННІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	108
<i>Пишина А.Г.</i>	

ЧИ Є ПУБЛІЧНА ОБРАЗА ОСОБИ, ВИСЛОВЛЕНА ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ НИМ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ, ПІДСТАВОЮ ДЛЯ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ?.....	111
<i>Попова С. О.</i>	

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ТРИБУНАЛІВ ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА, ПОВ'ЯЗАНОГО ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ.....	114
<i>Руфанова В.М.</i>	

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА ПОЛІЦЕЙСЬКИМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД.....116

Сидоров С.О.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....119

Славна О. В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....122

Сливка Д., Кубаєнко А.В.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯК ЕТАЛОН СПРАВЕДЛИВОСТІ З ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ.....125

Сухарєва А.О.

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ: ПРАКТИКА ЄСПЛ.....128

Сьох К. Я.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ ЯКІСНОЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ: РОЛЬ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....131

Терлецький А.В.

МІНІМІЗАЦІЯ КОНФЛІКТНОЇ СИТУАЦІЇ.....133

Ткаченко Д., Плетенець В. М.

АДВОКАТИ ТА МЕДІАЦІЯ: СПІЛЬНИЙ ШЛЯХ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ.....135

Храновський О. О., Кубаєнко А. В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....138

Цяпкало С. Я., Сахно А.П.

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ.....141

Шевченко С. І.

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД.....144**

Шелегон Ю. Р., Павлютін Ю. М.

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ
ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ.....147**

Южека Р. С., Талдикін О. В.

РЕЗОЛЮЦІЯ.....152